

ZPRÁVA ZA ROK 2016 O STAVU VYŘIZOVÁNÍ STÍŽNOSTÍ PODANÝCH PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ K EVROPSKÉMU SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

PŘEHLED ZPRÁVY

ÚVOD

I. NALÉZACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

1.1. ROZHODNUTÍ SOUDU O STÍŽNOSTECH PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

- 1.1.1. ODSUZUJÍCÍ ROZSUDKY
- 1.1.2. ROZSUDKY O NEPORUŠENÍ ÚMLUVY A ROZHODNUTÍ O NEPŘIJATELNOSTI
 - 1.1.2.1. Rozsudky o neporušení Úmluvy
 - 1.1.2.2. Rozhodnutí o odmítnutí stížností
- 1.1.3. STÍŽNOSTI, O NICHŽ BYLO ŘÍZENÍ ZASTAVENO
 - 1.1.3.1. Smírně urovnané případy
 - 1.1.3.2. Případy uzavřené jednostranným prohlášením vlády
 - 1.1.3.3. Stížnosti vzaté zpět

1.2. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI A DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

- 1.2.1. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI
- 1.2.2. DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM
 - 1.2.2.1. Další zpracovávaná stanoviska ke stížnostem proti České republice
 - 1.2.2.2. Realizace předběžných opatření
 - 1.2.2.3. Ústní jednání před Soudem
 - 1.2.2.4. Aktivity související se stížnostmi proti třetím zemím

II. VYKONÁVACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

2.1. VĚCI, V NICHŽ BYL DOHLED NAD VÝKONEM UZAVŘEN

2.2. INDIVIDUÁLNÍ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

- 2.2.1. OBNOVA ŘÍZENÍ U ÚSTAVNÍHO SOUDU
- 2.2.2. ANALÝZA POTŘEBY A MOŽNOSTI DALŠÍCH INDIVIDUÁLNÍCH OPATŘENÍ

2.3. OBECNÁ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

- 2.3.1. PŘÍPADY S TRVAJÍCÍ POTŘEBOU PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ
 - 2.3.1.1. Vzdělávání romských dětí osm let po rozsudku velkého senátu
 - 2.3.1.2. Další rozsudky, u nichž přetrvává potřeba přijmout obecná opatření k nápravě
 - 2.3.1.2. Další rozsudky poukazující na vhodnost přijetí určitých obecných opatření
- 2.3.2. PŘÍPADY BEZ TRVAJÍCÍ POTŘEBY PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ

DOSLOV

- Zaprvé. Soud v perspektivě změn systému Úmluvy
- Zadruhé. Česká republika v systému Úmluvy
- Zatřetí. Posílení vnitrostátního provádění Úmluvy v České republice

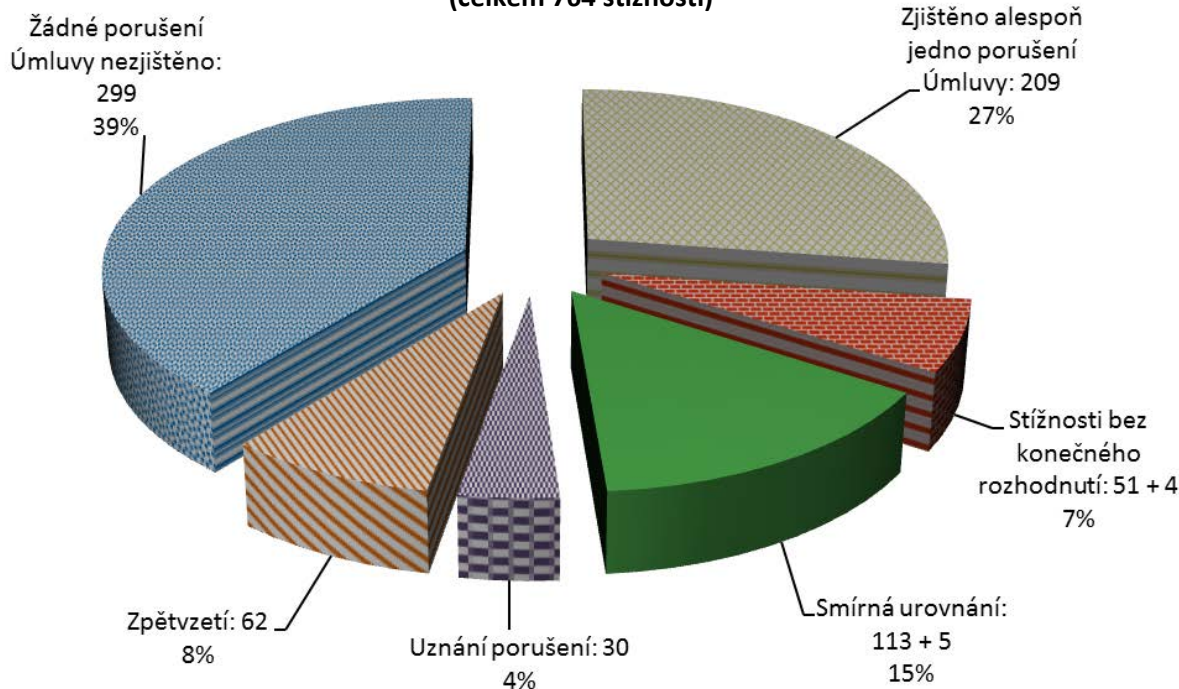
PŘÍLOHY

ÚVOD

Česká republika jako nástupkyně České a Slovenské Federativní Republiky je od 18. března 1992 vázána Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (Evropská úmluva o lidských právech, dále jen „Úmluva“) a podrobena pravomoci Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „Soud“) projednávat individuální a mezistátní stížnosti na porušení závazků vyplývajících z Úmluvy a těch protokolů ji doplňujících, které naše země ratifikovala.

Ježto však Česká republika jako samostatný stát existuje toliko od 1. ledna 1993, úvodní graf vyjadřuje, jak si Česká republika celkově stojí za dobu, po kterou je samostatně součástí systému Úmluvy, do konce období, za něž je zpráva podávána, tj. v letech 1993 až 2016. Ke grafu je třeba vedle odkazu na metodiku jeho zpracování¹ předeslat, že zachycuje pouze zlomek z celkového počtu případů předložených za oněch 24 let proti České republice, neboť naprostá většina stížností nebývá žalované vládě oznamována, ale proces projednávání těchto podání v podstatě začíná a končí jejich odmítnutím samosoudcem.

Stav projednání stížností oznámených vládě České republiky od 01/01/1993 do 31/12/2016 (celkem 764 stížností)

Právě delší časové období, na rozdíl od pouhého jednoho kalendářního roku, na který se zpráva dále zaměří, umožňuje získat celkový pohled na vývoj této agendy. Během roku 2016 nicméně Soud ve vztahu k České republice:

- ve třech věcech týkajících se dvou stěžovatelů konstatoval porušení Úmluvy,
- vydal ohledně čtyř stížností tři rozsudky, v nichž dospěl k závěru, že k porušení Úmluvy nedošlo,
- vydal deset rozhodnutí, kterými prohlásil jedenáct stížností za nepřijatelné (přičemž u osmi vláda předkládala stanovisko, kdežto zbývající tři Soud odmítl bez vyžádání stanoviska vlády),

¹ Přehled vychází z údajů shromážděných Kanceláří vládního zmocněnce na základě oznámených („komunikovaných“) stížností. K metodice zpracování viz příloha č. 4 k této zprávě.

- schválil devět smírných urovnání,²
- neschválil žádné jednostranné prohlášení vlády (žádné ani nebylo předloženo) a
- zastavil řízení o jedné stížnosti, neboť stěžovatel již nemínil trvat na jejím projednání.

Vládě pak bylo oznámeno 9 nových stížností.

Referované případy však tvoří pouze malou výšeč z objemu kauz, jimiž se Soud zabývá. V roce 2016 Soud zasedající jako samosoudce odmítl více než 300 stížností směřujících proti České republice. Ke konci roku 2016 čekalo na vyřízení 147 stížností, z toho 54 před prvním posouzením, zda budou oznámeny vládě, či nikoli.³

K finančnímu aspektu stížností, jejichž projednávání bylo v roce 2016 uzavřeno, lze uvést, že stěžovatelé v nich požadovali spravedlivé zadostiučinění (majetkovou škodu, nemajetkovou újmu a náklady řízení) v celkové výši cca 28,1 mil. € (cca 760,5 mil. Kč). Na základě odsuzujících rozsudků přijatých v roce 2016 je přitom stát povinen vyplatit spravedlivé zadostiučinění v souhrnné výši cca 30,7 tis. € (cca 830 tis. Kč). V rámci smírných urovnání schválených v roce 2016 se stát nadto zavázal zaplatit celkem 82,8 tis. € (cca 2,2 mil. Kč).⁴

Vedle zmíněného finančního aspektu agendy stížností je namístě brát zřetel na skutečnost, že z rozsudků, v nichž bylo shledáno porušení Úmluvy, a případně také ze smírných urovnání nebo jednostranných prohlášení vlády vyplývají další povinnosti na poli nápravných opatření.

Tato zpráva je tudíž dále členěna na dvě části. První, nazvaná část nalézací, neboť se týká procesu nalézání práva vyplývajícího z Úmluvy, je věnována přehledu řízení před Soudem, tedy rozhodování Soudu o stížnostech podaných proti České republice, případně dalším událostem a aktivitám spojeným s fungováním Soudu ve vztahu k naší zemi. Druhá část, nazvaná část vykonávací, se pak zabývá problematikou implementace rozsudků (rozhodnutí) Soudu, tedy jejich výkonu, nad niž dohlíží jiný orgán Úmluvy, a sice Výbor ministrů Rady Evropy.

Vedle toho zpráva obsahuje přílohy s podrobnějšími informacemi k některým tématům. Jako samostatná příloha č. 5 je pojata stručná zpráva o aktivitách kanceláře vládního zmocněnce vůči jiným lidskoprávním orgánům, která nahrazuje a doplňuje v minulosti souběžně podávanou samostatnou zprávu o stavu vyřizování individuálních oznámení podaných k Výboru OSN pro lidská práva. Této agendě bude v následujících letech ze strany předkladatele tohoto materiálu věnována výrazně vyšší pozornost, a to v návaznosti na rozhodnutí vlády sjednotit mechanismus zastupování v řízeních o

² V případě pěti stížností Soud rozhodl sice již dne 15. prosince 2015, avšak rozhodnutí zveřejnil až v lednu následujícího roku. Dle zvolené metodiky (viz příloha č. 4) tak spadají do posuzovaného období.

³ Je třeba upozornit i na to, že od počátku roku 2014 Soud uplatňuje mnohem přísnější formální požadavky na obsah stížnosti vtělené do novelizovaného znění článku 47 jednacího řádu Soudu, k jejichž splnění slouží nový formulář stížnosti; k další úpravě došlo s účinností od roku ledna 2016. Procentuálně vyšší počet stížností je tak považován za neprojednatelný. Nejsou tedy přidělovány k projednání žádné rozhodovací formaci a soudní řízení o nich fakticky není ani zahájeno. Soud nevyzývá stěžovatele k doplnění těchto stížností, ale snaží se urychleně administrativně odmítnout ty, které uvedené požadavky nesplňují tak, aby stěžovatelé měli případně možnost v původní šestiměsíční lhůtě, pokud ještě běží, podat formálně bezvadnou stížnost znovu. Tato zostřená praxe byla kritizována pro přepjatý formalismus; Soud však poukazuje na to, že připuštěním k vyřízení jen formálně bezvadných stížností se výrazně celý proces urychluje. Jednak odpadá část administrativy spojená s přípravou stížnosti na projednání, jednak je zpracování takových stížností celkově snazší.

⁴ Je třeba vzít v úvahu, že stěžovatelé nejsou při vznášení finančních nároků nijak omezeni vestavěnými regulátory (např. soudními poplatky vypočítávanými v závislosti na hodnotě sporu nebo rozhodováním o nákladech v závislosti na míře úspěchu v řízení). Přestože jsou uvedena čísla pouze ilustrativní, nelze pominout, že agenda sporů před Soudem nese pro stát zřejmá finanční rizika (v zásadě srovnatelná s jinými spornými agendami, jako jsou spory z dohod o ochraně investic nebo spory ohledně pokut nebo vrácení plateb v rámci Evropské unie), která se obhajobě státu většinou daří úspěšně odvrátit. Výše uvedená čísla ukazují, že v roce 2016 byla finanční rizika odvrácena z 99,7 %. Dodejme, že v minulosti byly v některých případech na základě znaleckých posudků nárokovány částky dosahující až výše kolem 1 mld. Kč (*Forminster Enterprises Limited, Družstevní záložna PRIA* nebo *Rodinná záložna, spořitelni a úvěrní družstvo*).

individuálních a kolektivních stížnostech před mezinárodními kontrolními orgány v oblasti lidských práv.⁵

Závěrem je ještě namístě upřesnit, že tam, kde není uvedeno u názvu stížnosti jméno žalovaného státu, je jím Česká republika. Identifikační údaje stížností nejsou kompletní, nacházejí-li se na jiném místě této zprávy (v příloze č. 1 nebo 2) nebo nejsou relevantní pro období, za které se zpráva podává.

⁵ Usnesení vlády ze dne 27. února 2017 č. 155 o systémovém řešení zastupování České republiky v řízeních o individuálních a kolektivních stížnostech před mezinárodními kontrolními orgány v oblasti lidských práv.

I.

NALÉZACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

V této části pojednáme o agendě podáním přehledu:

- věcí, v nichž Soud vynesl formální rozhodnutí, jimiž řízení o stížnosti nebo o některém z jejích aspektů uzavřel,
- jiných relevantních událostí či aktivit v řízení před Soudem.

1.1. ROZHODNUTÍ SOUDU O STÍŽNOSTECH PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

O stížnostech může Soud rozhodnout následujícími způsoby:

- určit porušení Úmluvy nebo jejích protokolů a přiznat spravedlivé zadostiučinění,
- zamítnout nebo odmítnout stížnost,
- zastavit řízení o stížnosti, ať už pro smírné urovnání, jednostranné prohlášení vlády nebo zpětvzetí stížnosti.

Těmto situacím odpovídá i členění této kapitoly.

1.1.1. ODSUZUJÍCÍ ROZSUDKY

Do tohoto oddílu v návaznosti na výše uvedený graf spadají případy, v nichž bylo Soudem shledáno porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Zjištěno alespoň jedno porušení‘) nebo bylo v návaznosti na předchozí odsuzující rozsudek rozhodnuto o spravedlivém zadostiučinění (i tyto případy tedy spadají do kategorie ‚zjištěno porušení‘, ale odsuzující rozsudek byl obvykle vydán dříve než v období, za které se předkládá zpráva).

Ve všech těchto případech je zpravidla nezbytné zaplatit přiznané nebo sjednané zadostiučinění, případně analyzovat, zda není namístě přijmout další opatření k nápravě.

Jak již bylo krátce zmíněno v úvodu, Soud v roce 2016 vydal dva rozsudky, v nichž shledal porušení práv a svobod zaručených právem Úmluvy ze strany České republiky. Porušení vyslovená v těchto stížnostech se týkala následujících ustanovení Úmluvy:

- čl. 5 odst. 1 (právo nebýt zbaven svobody bez zákonných důvodů), jelikož **nedobrovolné umístění stěžovatele do zařízení sociální péče** nebylo doprovázeno dostatečnými zárukami proti svévoli ve formě soudního přezkumu a bylo podmíněno toliko souhlasem opatrovníka; čl. 5 odst. 4 (právo na přezkum zákonnosti zbavení svobody), neboť stěžovatel se nemohl domoci soudního přezkumu zákonnosti zbavení svobody, neboť jeho pobyt v zařízení byl s ohledem na souhlas opatrovníka považován z hlediska vnitrostátního práva za dobrovolný; a čl. 5 odst. 5 (právo na odškodnění za nezákonné zbavení svobody), jelikož bez uznání nezákonnosti zbavení svobody se stěžovatel nemohl před vynesením rozsudku Soudu s úspěchem domoci odškodnění (*Červenka*), a
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces), jehož porušení v aspektu práva na kontradiktornost řízení bylo shledáno ve vztahu k **restitučnímu sporu o mobiliář opočenského zámku**, jelikož stěžovatel neměl příležitost, aby se vyjádřil ke klíčovému důkazu (*Colloredo Mannsfeld*); Soud naopak naznal, že k porušení majetkových práv stěžovatele nedošlo.

Problematika výkonu odsuzujících rozsudků vydaných v dřívějších letech je pojednána v části II této zprávy.

1.1.2. ROZSUDKY O NEPORUŠENÍ ÚMLUVY A ROZHODNUTÍ O NEPŘIJATELNOSTI

Tento oddíl pokrývá případy, v nichž nebylo zjištěno žádné porušení Úmluvy, ať už rozsudkem ve věci samé nebo rozhodnutím, jímž se stížnost odmítá jako nepřijatelná (tato skupina odpovídá kategorii grafu „Žádné porušení Úmluvy nezjištěno“).

V těchto případech byly tedy stížnosti zamítnuty rozsudkem nebo odmítnuty rozhodnutím, což je pro žalovanou stát příznivé. I tyto věci však mohou mít značný význam, ať již pro potenciální stěžovatele, např. tam, kde se Soud vyslovil k účinnosti prostředku nápravy, který je stěžovatel povinen vyčerpat před podáním stížnosti, nebo pro stát v podobě signálu o možném problému z hlediska práva Úmluvy (i když se Soud nakonec k problému nevypravil, např. pro nesplnění některé z podmínek přijatelnosti nesouvisejících s odůvodněností stížnosti, nebo sice rozhodl o neporušení, avšak s určitými výhradami,⁶ či obecně z právního hlediska v podobě vyjasnění nebo rozvoje judikatury Soudem).

1.1.2.1. Rozsudky o neporušení Úmluvy

V uplynulém roce vydal Soud tři rozsudky, v nichž dospěl k závěru, že Úmluva ani její protokoly porušeny nebyly. Tyto stížnosti se týkaly zejména práv nebo svobod zakotvených v ustanovení:

- článku 8 Úmluvy (právo na respektování obydlí) v souvislosti s **domovními prohlídkami** bytu (*Duong*), případně také jiných prostor (*Maslák a Michálková*), ale rovněž jiného aspektu téhož článku (právo na respektování soukromého a rodinného života) v souvislosti s otázkou tzv. **domácích porodů** – práva na porod v domácím prostředí s využitím služeb porodní asistentky (*Dubská a Krejzová*).

1.1.2.2. Rozhodnutí o odmítnutí stížností

Některé stížnosti byly také prohlášeny za nepřijatelné (tedy odmítnuty pro nesplnění některé z podmínek přijatelnosti stanovených Úmluvou), ať už po stanovisku vlády, nebo bez předchozího oznámení stížnosti vládě. Ve věcech, v nichž bylo vyžádáno stanovisko vlády, se stěžovatelé zejména dovolávali těchto ustanovení:

- článku 3 Úmluvy (zákaz nelidského a ponižujícího zacházení) z důvodu podmínek výkonu trestu stěžovatele, zejména nedostatečné ochrany proti pasivnímu kouření, malého osobního prostoru, špatného osvětlení cely a nevyhovujících hygienických podmínek, jakož i článku 13 Úmluvy (právo na účinný prostředek nápravy) ve spojení s článkem 3 Úmluvy v souvislosti s tvrzenou neexistencí prostředku nápravy, jehož prostřednictvím by stěžovatel mohl své námitky týkající se podmínek výkonu trestu účinně uplatnit na vnitrostátní úrovni (*Žirovnický*),
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) a článku 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého života) v souvislosti s nařízením tzv. **prostorových odposlechů** kanceláře stěžovatele a použitím z nich získaných záznamů jako důkazů v jiné trestní věci (*Ledvina*),
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) kvůli pochybnostem stěžovatele o **nestrannosti soudu** (*Sedlák*),
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) v souvislosti s tvrzeným porušením zásady kontradiktornosti řízení v rámci posuzování přípustnosti dovolání (*Meissner a ostatní*),
- článku 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého života a obydlí) v souvislosti s **domovní prohlídkou bytu** provedenou pro účely trestního řízení vedeného proti manželovi stěžovatelky (*Tyková*),⁷

⁶ Třebaže rozsudky o neporušení nejsou předmětem dohledu Výboru ministrů Rady Evropy, lze s nadsázkou argumentovat, že podle čl. 46 odst. 1 Úmluvy jsou pro státy, které byly účastníky řízení ve věci, závazné všechny rozsudky, nejenom ty odsuzující, zejména tam, kde Soud naznačuje, že jeho názor na daný problém nemusí být definitivní. K tomu viz blíže úvahy o implementaci rozsudku velkého senátu ve věci *Dubská a Krejzová*, rozvedené v pododdílu 2.3.1.2).

⁷ Na tomto místě je třeba zmínit, že rozhodnutí v dané věci bylo přijato již 8. prosince 2015. Přesto jej řadíme do přehledu za rok 2016, jelikož bylo zveřejněno až v lednu 2016.

- článku 8 Úmluvy (právo na respektování rodinného života) v souvislosti se **zákazem styku** stěžovatele s **nezletilou** nařízeného dlouhotrvajícím předběžným opatřením (*Štulíř a ostatní*),
- článku 8 Úmluvy (ochrana rodinného života) z důvodu **rozhodnutí** vnitrostátních soudů o **navrácení dítěte do Itálie** podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, kdy soudy údajně nevzaly v potaz námitky stěžovatelek opřené o překážky bránící navrácení, spočívající ve vzájemném odloučení matky a dítěte, násilném chování otce a nejlepších zájmech dítěte samotného (*Adylova a Senese*).

Ve třech věcech vydal Soud odůvodněné rozhodnutí bez stanoviska vlády,⁸ přičemž se jednalo o namítané porušení těchto ustanovení:

- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) a článku 8 (ochrana rodinného života) v kontextu **řízení o navrácení dítěte** podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí (*Amade*),
- článku 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) v souvislosti s **odebráním povolení k provozování loterií** (*SLOT Group, a. s.*),
- článku 2 Protokolu č. 1 (právo na vzdělání) v případě stěžovatele, jemuž obec nevytvořila podmínky pro to, aby se navzdory svému zdravotnímu postižení mohl **vzdělávat v běžné základní škole** (*Hrazdíra*).

Podrobnější informace o zamítavých rozsudcích a odmítavých rozhodnutích z hlediska skutkových okolností jednotlivých případů i jejich právního posouzení ze strany Soudu, včetně identifikačních údajů stížností, se nacházejí v příloze č. 2 této zprávy.

1.1.3. STÍŽNOSTI, O NICHŽ BYLO ŘÍZENÍ ZASTAVENO

Tento oddíl pokrývá případy, v nichž Soud rozhodl o vyškrtnutí stížnosti ze seznamu svých případů, a tedy řízení o nich zastavil, a to z následujících možných důvodů:

- stát uzavřel se stěžovatelem smír, takže nepřímo (případně i přímo) uznal porušení Úmluvy v projednávané věci a dohodl výši zadostiučinění za toto porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Smírná urovnání‘), někdy také poté, co Soud vydal odsuzující rozsudek a ponechal otázku spravedlivého zadostiučinění otevřenou,
- stát se po neúspěšném jednání o smíru uchýlil k jednostrannému prohlášení vlády, jímž uznal porušení Úmluvy v projednávané věci a stěžovateli nabídl zadostiučinění za toto porušení (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Uznání porušení‘),
- stěžovatel vzal stížnost zpět (tato skupina odpovídá kategorii grafu ‚Zpětvzetí‘).

1.1.3.1. Smírně urovnané případy

Jak bylo uvedeno v oddílu 1.1.1 výše, Soud schválil devět smírných urovnání stížností, u nichž bylo namítáno zejména porušení následujících ustanovení:

- článku 3 Úmluvy (zákaz nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestání) v případě stěžovatele, který byl opakovaně ve vězeňském zařízení podrobován **důkladným osobním prohlídkám** (*Maslák*); stěžovateli byla uhrazena částka 10 tis. €,
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) v kontextu porušení povinnosti, aby byla řízení vedena v **přiměřené lhůtě** (*Hejlová, Švandrlík, Brabcová, Severin a ostatní, Dekar a Kovářová a*

⁸ Soud využívá článek 27 Úmluvy, který dává samosoudci pravomoc odmítnout stížnost, pokud takové rozhodnutí lze učinit bez dalšího přezkoumání, i tam, kde jsou některé jiné námitky obsažené ve stížnosti oznamovány žalované vládě. Proto se tzv. částečná rozhodnutí o přijatelnosti, známá z minulosti, stala výjimkou.

ostatní);⁹ stěžovatelům byly uhrazeny po řadě částky 3 800 €, 1 300 €, 5 200 €, 10 200 €, 3 600 € a 10 200 €;

- článku 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) v souvislosti se dvěma stížnostmi na **absenci zákonného základu pro regulaci nájemného** v letech 2002 až 2006 (*Joštova realitní kancelář – JORK, spol. s r. o. a Krejčí*), a to v návaznosti na rozsudek vydaný ve věcech *R & L, s. r. o. a ostatní* (č. 37926/05 a další, rozsudek ze dne 3. července 2014); stěžovatelům byly uhrazeny po řadě částky 15 tis. € a 23,5 tis. €.

Plnění podmínek smírných urovnání rovněž podléhá dohledu Výboru ministrů. Vzhledem k tomu, že v uvedených věcech stát převzal toliko závazek k úhradě přiměřeného zadostiučinění, který byl řádně a včas splněn, nebude o těchto případech dále referováno v části II této zprávy.

1.1.3.2. Případy uzavřené jednostranným prohlášením vlády

Jak již bylo zmíněno výše, v roce 2016 nebylo schváleno žádné jednostranné prohlášení vlády ani nebylo takové jednostranné prohlášení ke schválení předloženo.

1.1.3.3. Stížnosti vzaté zpět

U některých stížností Soud dospívá k závěru, na základě ať už výslovného přání nebo procesní nečinnosti stěžovatele, že tento na projednání své stížnosti nadále netrvá.

Takto bylo zastaveno řízení o stížnosti *Hronek* (č. 49635/11, rozhodnutí ze dne 26. ledna 2016), v níž stěžovatel poukazoval na nedostatečné **odškodnění**, kterého dosáhl na vnitrostátní úrovni **za průtahy v soudním řízení**. Stěžovatel nereagoval na výzvy Soudu, z čehož bylo vyvozeno, že nadále na projednání své stížnosti netrvá.

1.2. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI A DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Další členění této kapitoly je předurčeno samotným nadpisem.

1.2.1. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI

Soud v roce 2016 oznámil vládě České republiky celkem 9 nových stížností, jejichž přehled je podán podle hlavních dotčených ustanovení Úmluvy nebo jejich protokolů:

- články 2 a 3 Úmluvy (právo na život a zákaz nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu) v hmotněprávní i procesní složce jsou dovolávány ve věci *Polcarová* (č. 52256/15), kde se roční stěžovatelka stala **obětí domácího násilí** ze strany matky s trvalými a závažnými následky na zdraví, které ji bezprostředně ohrožovaly na životě. Hmotněprávní porušení těchto ustanovení je spatřováno v nepřijetí preventivních opatření k ochraně života a zdraví stěžovatelky ze strany policejních orgánů a orgánu sociálně právní ochrany dětí, které včas nezakročily, ač jim mělo být s ohledem na okolnosti zřejmé, že stěžovatelce hrozí v ruce její matky bezprostřední a reálné nebezpečí. Procesní složka, konkrétně co do požadavku na odpovídající potrestání pachatelů útoků na hodnoty chráněné těmito ustanoveními Úmluvy, měla být porušena výsledkem následného trestního řízení, když toto sice nade vše pochybnost určilo za viníka stěžovatelčinu matku, nicméně ta nakonec unikla potrestání v důsledku procesních pochybení soudů;
- čl. 5 odst. 3 Úmluvy (právo být souzen v přiměřené lhůtě) byl dovoláván ve věci *Nuota* (č. 40764/14), v níž byl stěžovatel po dobu probíhajícího trestního řízení **umístěn do vazby**, která měla být rozhodnutími vnitrostátních soudů bez řádného odůvodnění opakovaně prodlužována až

⁹ Stížnosti *Švandrlík* (č. 70389/11), *Brabcová* (č. 28478/12), *Severin a ostatní* (č. 17936/13), *Dekar* (č. 29908/13) a *Kovářová a ostatní* (č. 13170/15) Soud vyškrtl ze seznamu stížností rozhodnutím ze dne 15. prosince 2015, nicméně tuto skutečnost uveřejnil až v lednu následujícího roku. Vzhledem k použité metodice je proto nezbytné tyto stížnosti zařadit do posuzovaného období.

na dva roky a téměř deset měsíců, což dle stěžovatele vyvolávalo pochybnosti o tom, zda příslušné orgány postupovaly v daném trestním řízení v souladu s požadavkem zvláštní péče;

- čl. 6 odst. 1 (právo na spravedlivý proces) stran požadavků na **kontradiktornost řízení a rovnost zbraní** je dotčen ve věci *Colloredo Mansfeldová* (č. 51896/12), v níž stěžovatelka tvrdí, že jí nebylo umožněno vyjádřit se ke stěžejnímu důkazu, na němž vnitrostátní soudy založily svá rozhodnutí (stížnost je obdobná jako ve věci *Colloredo Mansfeld*, v níž byl v roce 2016 vydán rozsudek anoto- vaný v příloze č. 1);
- na čl. 6 odst. 1 (právo na řízení v přiměřené lhůtě) a článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) se poukazuje ve věci *INVEST KAPA, a. s.* (č. 19782/13) v souvislosti se **zajištěním zaknihovaných akcií** stěžovatelky **v rámci trestního řízení**, které trvalo více než 10 let;
- čl. 6 odst. 1 (právo na spravedlivý proces) a článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) jsou klíčové rovněž ve věci *Pařízek* (č. 76286/14), která se týká **regulace nájemních vztahů**, nicméně vůbec poprvé **z pohledu nájemce**; stěžovatel namítá, že byl zbaven svého majetku rozhodnutími vnitrostátních soudů, jimiž bylo retroaktivně, skokově, a tedy nepřiměřeně navýšeno jím placené nájemné na úroveň odpovídající tržnímu nájemnému, a že dané řízení bylo nespravedlivé, neboť výše nájemného byla určena za pomoci metodiky, která v tehdy vyvíjející se judikatuře vnitrostátních soudů již pozbývala oporu;
- článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) je dovoláván ve věcech *Ráž* (č. 39843/16) a *Stuchlý* (č. 45417/16), jejichž podstata se týká **absence zákonného základu pro regulaci nájemného** v letech 2002 až 2006, a lze je tudíž zařadit do skupiny stížností, o kterých Soud meritorně rozhodl ve výše zmíněném rozsudku ve věci *R & L, s. r. o. a ostatní*;
- článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) je rovněž jádrem stížnosti *Pálka a ostatní* (č. 30262/13), v níž stěžovatelé brojí proti **výši náhrady**, již obdrželi **za pozemky, které byly vyvlastněny** ve veřejném zájmu pro účely vybudování dálnice; stěžovatelé zejména tvrdí, že náhradu odpovídající tzv. úřední ceně nelze považovat za přiměřenou, neboť je podstatně nižší, než je tržní hodnota vyvlastněného majetku.

Poslední věc, *L. P. a ostatní*, kterou pro statistické účely zařazujeme také mezi oznámené stížnosti, je zmíněna až v pododdílu 1.2.2.2, neboť v ní Soud prozatím vydal jen předběžné opatření.¹⁰

1.2.2. DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Kromě potřeby reagovat na nově oznámené stížnosti a zpracovat k nim úvodní a doplňující stanovisko vlády byly realizovány další aktivity související jednak se stížnostmi proti České republice, jednak se stížnostmi proti třetím zemím.

1.2.2.1. Další zpracovávaná stanoviska ke stížnostem proti České republice

Jménem vlády byla Soudu předložena taktéž stanoviska, někdy opakovaně, k následujícím problematikám nastoleným ve stížnostech oznámených před rokem 2016:

- článek 3 Úmluvy (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestu) v hmotněprávní i procesní složce je klíčovým ustanovením ve věcech *Sládková* (č. 15741/15) a *B. Ů.* (č. 9264/15), v nichž stěžovatelé namítají **špatné zacházení ze strany policie a následné nedostatečné vyšetřování** sporných incidentů; v posledně zmíněné věci směřují námitky stěžovatele i proti zacházení, je- hož se mu dostalo během pobytu v **zařízení pro zajištění cizinců**,
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) v aspektu **práva na přístup k soudu** se dále objevuje ve věci *Beránek* (č. 45758/14), kde Ústavní soud zjevně nesprávně posoudil splnění lhůty pro podání ústavní stížnosti,

¹⁰ K tomu, aby se Soud věcí dále zabýval, je povinností stěžovatele návrh na vydání předběžného opatření alespoň dodatečně podepřít řádně podanou stížností. Vláda nebyla informována o tom, že by k takovému kroku ve zmíněné věci (již) došlo.

- čl. 6 odst. 1 Úmluvy a z něho plynoucí právo na rovnost zbraní a kontradiktornost řízení v rámci řízení o **soudním přezkumu rozhodnutí** Národního bezpečnostního úřadu o **zrušení osvědčení pro styk s utajovanými skutečnostmi** je podstatou stížnosti ve věci *Regner* (věc je rovněž zmíněna v pododdílu 1.2.2.3, neboť v ní Soud konal ústní jednání),
- čl. 6 odst. 1 ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) a dále též s článkem 13 Úmluvy (právo na účinný prostředek nápravy) hrají roli ve věci *FU QUAN, s. r. o.* (č. 24827/14), v níž jde o **zajištění majetku společnosti v rámci trestního řízení vedeného proti jejímu jednateři a společníkovi**, kteří byli nakonec zproštěni obžaloby, přičemž je namítáno mj. špatné uskladnění předmětného zboží,
- článek 6 Úmluvy je dále v kontextu **trestního řízení** dovoláván ve věci *Tempel* (č. 44151/12), a to pod zorným úhlem práva na **soud zřízený zákonem**, práva na **spravedlivé projednání věci** a práva na projednání věci v **přiměřené lhůtě**, jakož i v aspektu **presumpce nevinny** zaručené v čl. 6 odst. 2; dále také ve věci *Sládek* (č. 32671/13), kde je vedle práva na spravedlivé projednání věci podle čl. 6 odst. 1 dotčeno především právo **vyslechnout nebo nechat vyslechnout svědky obžaloby** podle čl. 6 odst. 3 písm. d),
- čl. 6 odst. 1 Úmluvy ve spojení s článkem 13 Úmluvy (právo na účinný prostředek nápravy) je z důvodu **délky vnitrostátního soudního řízení** základem pro posouzení celé řady oznámených stížností, a to ve věcech *Zaňko* (č. 16782/15), *Domira spol. s r. o.* (č. 60702/11), *Meluzínová* (č. 59633/12) a u sedmi podání stěžovatele *Žirovnického* (č. 10092/13, 20708/13, 22455/13, 61245/13, 61482/13, 22520/14 a 13258/15); stěžovatelé přitom namítají nejen nepřiměřenou délku řízení nalézacího, ale i následného odškodňovacího řízení,
- na článek 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života) se poukazuje ve věci *Maděrová* (č. 32812/13), která se týká promlčitelnosti nároku na **náhradu nemajetkové újmy za nezákonnou sterilizaci** provedenou v roce 1983,
- článek 8, případně ve spojení s článkem 9 (právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání) či s článkem 2 Protokolu č. 1 (právo na vzdělání) vystupuje ve vztahu k požadavku **povinného očkování dětí**, jehož nedodržení vedlo k uložení pokuty za přestupek zákonnému zástupci dítěte, a to ve věci *Vavříčka* (č. 47621/13), nebo k nepřijetí dítěte do mateřské školy, konkrétně ve věcech *Novotná* (č. 3867/14), *Horných* (č. 73094/14), *Brožík* (č. 19306/15), *Dubský* (č. 19298/15) a *Roleček* (č. 43883/15),
- článek 8 v aspektu práva na respektování rodinného života je namítán ve věci *Novák* (č. 44684/14), která se týká mezinárodního únosů dětí do Spojených států amerických, přičemž stěžovatel (otec) nezhájil návratové řízení podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí; případ se týká zejména řízení o **udělení souhlasu soudu s vycestováním dětí a následným přemístěním jejich bydliště do Spojených států amerických a s tím spojené otázky participačních práv dětí, jež nebyly přímo vyslechnuty soudem**,
- článek 1 Protokolu č. 1 (ochrana majetku) je základem stížností ve věcech *Krejčí* (č. 30609/09), *Kuklík* (č. 15493/12), *Jošt* (č. 34297/13), *Polatovi* (č. 60786/13), *Heldenburg* (č. 25705/14) a *Joštova realitní kancelář – JORK, spol. s r. o.* (č. 29606/15),¹¹ jejichž podstata se týká **absence zákonného základu pro regulaci nájemného** v letech 2002 až 2006, a lze je tudíž zařadit do skupiny stížností, o kterých Soud meritorně rozhodl ve výše zmíněném rozsudku ve věci *R & L, s. r. o. a ostatní*.

1.2.2.2. Realizace předběžných opatření

Soud stížnost *L. P. a ostatní* (č. 61025/16) zatím formálně k zaujetí stanoviska neoznámil, avšak v říjnu 2016 vládu formou **předběžného opatření** vyzval, aby stěžovatele – arménskou rodinu s nezletilým dítětem, drženou v **zařízení pro zajištění cizinců Bělá-Jezová** – do druhého dne umístila do podmínek, které budou z hlediska nezletilého v souladu s článkem 3 Úmluvy (zákaz mučení, nelidského a

¹¹ K věcem *Krejčí* a *Joštova realitní kancelář – JORK, spol. s r. o.* viz též pododíl 1.1.3.1 věnovaný smírným urovnáním.

ponižujícího zacházení nebo trestu), a do pěti dnů nalezla alternativu k zajištění rodiny. Stěžovatelé především namítali, že podmínky panující ve zmíněném zařízení (přítomnost mříží a pracovníků ostrahy vytvářející dojem vězeňského zařízení) jsou zcela nevhodné pro **nezletilého a těhotnou ženu**. Den po vydání předběžného opatření Soudu bylo stěžovatelům jako alternativa k zajištění nabídnuto umístění v přijímacím středisku Zastávka u Brna, která však záhy po svém převozu opustili. Soud v lednu 2017 předběžné opatření zrušil.

1.2.2.3. Ústní jednání před Soudem

Dne 19. října 2016 se uskutečnilo jednání před velkým senátem ve věci *Regner* (č. 35289/11). Delegation vlády byla vedena vládním zmocněncem a složena z jednoho člena jeho týmu a po jednom zástupci Nejvyššího bezpečnostního úřadu a kanceláře Nejvyššího správního soudu. Z řad soudců velkého senátu bylo vládě položeno při jednání několik otázek, z nichž většina mířila buď na rozsah přezkumu, který vykonávají v řízení o přezkumu rozhodnutí NBÚ o zrušení platnosti bezpečnostní prověrky správní soudy, nebo na okolnosti, za nichž byl rozvázán pracovní poměr stěžovatele na Ministerstvu obrany.

1.2.2.4. Aktivity související se stížnostmi proti třetím zemím

Vláda v jednom případě využila možnosti vstoupit jako vedlejší účastník do řízení o stížnosti podané českým občanem proti jinému státu podle čl. 36 odst. 1 Úmluvy, a to ve věci *M. R. a D. R. proti Ukrajině* (č. 63551/13), která se týkala **průtahů při výkonu vnitrostátního rozsudku o navrácení dítěte**, které bylo uneseno matkou z České republiky na Ukrajinu.

Kromě toho byly v uplynulém roce vydány dva rozsudky velkého senátu ve věcech, u nichž vláda dříve úspěšně požádala o možnost vstoupit do řízení jako vedlejší účastník podle čl. 36 odst. 2 Úmluvy, a sice:

- ve věcech *Karáscony a ostatní proti Maďarsku* (č. 42461/13 a 44357/13), které se týkají parlamentem uložených **kárných opatření vůči poslancům** za to, že během plenárního hlasování rozvinuli v zasedací místnosti transparent; dotčenými ustanoveními Úmluvy jsou tu článek 10 (svoboda projevu) a článek 13 (právo na účinný prostředek nápravy),
- ve věcech *A a B proti Norsku* (č. 24130/11 a 29758/11),¹² v nichž stěžovatelé namítali, že byli v rozporu s článkem 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě **stíhání a potrestání dvakrát**, jelikož jim byla v souvislosti se zatajením příjmů v daňovém řízení uložena daňová přírážka a zároveň byli ze stejného důvodu v trestním řízení odsouzeni za trestný čin daňového podvodu.

Kancelář vládního zmocněnce dále v roce 2016 bedlivě sledovala výkon rozsudku ve věci *Hromádka a Hromádková proti Rusku* (č. 22909/10, rozsudek ze dne 11. prosince 2014), v níž vláda České republiky vystoupila jako vedlejší účastník podle čl. 36 odst. 1 Úmluvy a v níž Soud shledal porušení článku 8 Úmluvy (právo na soukromý a rodinný život) v souvislosti s **únosem dítěte**, jež bylo svěřeno do péče otce v České republice, matkou **do Ruské federace**.

¹² Původně byly obě kauzy označeny jmény stěžovatelů. Soud zřejmě rozhodl o tom, že jim poskytne anonymitu.

II. VYKONÁVACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ

Tato část navazuje dílem na oddíl 1.1.1. věnovaný nedávným odsuzujícím rozsudkům, dílem na rozsudky Soudu, o nichž bylo referováno v dřívějších zprávách, avšak zatím nedošlo k formálnímu nebo faktickému uzavření dohledu Výboru ministrů nad jejich výkonem.

Výkon rozsudku zpravidla zahrnuje:

- úhradu přiznaného spravedlivého zadostiučinění (vzhledem k absenci potíží není tato problematika dále rozebírána),
- přijetí individuálních opatření k nápravě a
- přijetí obecných opatření k nápravě.

Vláda Výboru ministrů během roku 2016 předložila nebo aktualizovala zprávu o přijatých nebo plánovaných opatřeních k výkonu rozsudku v těchto věcech (podrobnější analýza potřeby nápravných opatření je zpravidla obsažena níže v kapitolách 2.2 a 2.3):

- *Bureš* (č. 37679/08, rozsudek ze dne 18. října 2012),
- *Delta Pekárny a. s. proti České republice* (č. 97/11, rozsudek ze dne 2. října 2014),
- *D. H. a ostatní* (č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007),
- *Hanzelkovi* (č. 43643/10, rozsudek ze dne 11. prosince 2014),
- *T.* (č. 19315/11, rozsudek ze dne 17. července 2014).¹³

Napřed je ale třeba zmínit kauzy, v nichž byl dohled nad výkonem rozsudku nebo rozhodnutí uzavřen, a následně věci, u nichž byla či stále jsou řešena opatření k nápravě.

2.1. VĚCI, V NICHŽ BYL DOHLED NAD VÝKONEM UZAVŘEN

V roce 2016 byl formálně, tedy přijetím závěrečné rezoluce, uzavřen dohled nad výkonem jediného rozsudku, a to ve věci *T.* (č. 19315/11, rozsudek ze dne 17. července 2014), kde Soud na základě stížnosti, kterou podal stěžovatel jménem svým a své nezletilé dcery, dospěl jednomyslně k závěru, že nepřijetím dostatečných opatření k zajištění rodinných vazeb mezi stěžovateli došlo k porušení práva na rodinný život ve smyslu článku 8 Úmluvy.

2.2. INDIVIDUÁLNÍ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

Jejich cílem je *restitutio in integrum*, tedy uvedení situace stěžovatele do stavu předcházejícího zjištěnému porušení Úmluvy v rozsahu, v němž to je možné. Možnost a potřebu přijmout individuální opatření k nápravě nad rámec zaplacení spravedlivého zadostiučinění je vždy nutné posuzovat s ohledem na konkrétní okolnosti.

2.2.1. OBNOVA ŘÍZENÍ U ÚSTAVNÍHO SOUDU

Obecnou cestou k dosažení nápravy porušení v individuální rovině, kterou v České republice připouští zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zejména zákonů č. 83/2004 a 404/2012 Sb., je možnost po rozsudku Soudu požádat o obnovu řízení o původně podané ústavní stížnosti. Základním předpokladem tu mimo jiné je, aby takové původní řízení u Ústavního soudu proběhlo, tedy že se stěžovatelé v souladu s pravidlem vyčerpání běžných prostředků nápravy na Soud obrátili až po neú-

¹³ Viz též kapitola 2.2 níže.

spěchu ve své věci před Ústavním soudem. Tuto formu nápravy pak doplňuje pravomoc Soudu přiznat spravedlivé zadostiučinění podle článku 41 Úmluvy.

Ústavní soud v roce 2016 projednal jediný¹⁴ návrh na obnovu řízení, a sice ve věci *Hanzelkovi* (č. 43643/10, rozsudek ze dne 11. prosince 2014; sp. zn. Pl. ÚS 23/15). Tento návrh byl dne 15. listopadu 2016 odmítnut s tím, že k porušení práva stěžovatelky na účinný vnitrostátní prostředek nápravy bylo zhojeno samotným rozsudkem Soudu, který konstatoval, že k nápravě utrpěné nemajetkové újmy postačuje pouhé konstatování porušení práva.

2.2.2. ANALÝZA POTŘEBY A MOŽNOSTI DALŠÍCH INDIVIDUÁLNÍCH OPATŘENÍ

Co se týče rozsudků Soudu vydaných v roce 2016, lze konstatovat, že:

- ve věci *Červenka* (č. 62507/12) Soud konstatoval porušení čl. 5 odst. 1, 4 a 5 v případě stěžovatele, který byl proti své vůli umístěn do zařízení sociálních služeb toliko na základě souhlasu opatrovníka, aniž by disponoval procesní zárukou ve formě soudního přezkumu svého umístění, jelikož z pohledu vnitrostátního práva bylo jeho zbavení svobody kvůli souhlasu opatrovníka považováno za dobrovolné, jakož i z důvodu, že bez konstatování nezákonnosti zbavení svobody se nemohl s úspěchem domoci odškodnění. S výjimkou povinnosti vyplatit stěžovateli Soudem přiznanou částku spravedlivého zadostiučinění stížnost nevyvolává potřebu přijetí dalších individuálních opatření k nápravě;
- ve věci *Colloredo Mannsfeld* (č. 15275/11 a č. 76058/12) Soud vyslovil porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, k němuž došlo nerespektováním zásady kontradiktornosti řízení v rámci restitučního řízení, když stěžovatel nedostal příležitost vyjádřit se ke klíčovému důkazu. Nápravu zde může zjednat Ústavní soud v rámci **obnovy řízení po rozsudku Soudu**. Iniciovat toto opatření však přísluší jednotlivým stěžovatelům, stát sám takové oprávnění nemá.

2.3. OBECNÁ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ

Tato opatření sledují účel ukončit další porušování Úmluvy v jiných případech obdobných tomu rozhodnutému nebo porušování v těchto případech předejít. Mívají povahu změn právní úpravy, soudní judikatury či správní praxe.

Je namístě předeslat, že o každém rozsudku jsou informovány příslušné dotčené orgány, ať už věc přímo vyřizovaly nebo se o nich lze domnívat, že mohou zajistit žádoucí změnu právní úpravy nebo rozhodovací praxe na vnitrostátní úrovni.

Tuto kapitolu rozdělíme na případy, v nichž trvá potřeba přijmout obecná opatření, a na kauzy, v nichž buď taková potřeba nevznikla, nebo pominula.

2.3.1. PŘÍPADY S TRVAJÍCÍ POTŘEBOU PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ

Na prvním místě zdůrazníme důležitost problematiky vyčleňování romských dětí mimo hlavní vzdělávací proud a v dalším sledu se budeme zabývat vývojem na poli preventivních nápravných opatření v jiných kauzách.

¹⁴ Ke konci roku 2016 nebyly u Ústavního soudu vyřízeny další dva návrhy na obnovu řízení:

– jeden podaný dne 29. ledna 2015 stěžovatelkou Delta pekárny a. s. (č. 97/11, rozsudek Soudu ze dne 2. října 2014; návrh sp. zn. Pl. ÚS 4/15 byl odmítnut dne 31. ledna 2017 s tím, že mezitím rozhodoval Ústavní soud v jiné věci téže stěžovatelky, která se týkala podstaty problému, a ve spojení s navazujícími soudními rozhodnutími tak stěžovatelce již poskytl individuální opatření k nápravě),

– druhý podaný dne 29. května 2014 stěžovatelem René Lošťákem (č. 380/11, rozsudek Soudu ze dne 19. prosince 2013; o návrhu sp. zn. Pl. ÚS 11/14, který se týká banálního problému v podobě odmítnutí ústavní stížnosti na základě nepředvídatelného výkladu zákona o Ústavním soudu, nebylo rozhodnuto ještě ani v době sepsání této zprávy).

2.3.1.1. *Vzdělávání romských dětí osm let po rozsudku velkého senátu*

Předně je tedy třeba zmínit výkon rozsudku ve věci *D. H. a ostatní* (č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007) v záležitosti **nadměrného umístění romských dětí do bývalých zvláštních škol** (dnes základních škol praktických), jenž je v současné době jako jediný rozsudek proti České republice ze strany Výboru ministrů předmětem tzv. posíleného dohledu.

V únoru 2016 předložila Česká republika aktualizovaný akční plán výkonu rozsudku. Výbor ministrů v něm byl zejména informován o přijetí novely školského zákona č. 82/2015 Sb., která posílila inkluzivní prostředí na běžných základních školách, plánovaném vydání prováděcí vyhlášky k této novele, informačních a vzdělávacích seminářích k těmto legislativním změnám, zpracování metodického doporučení pro školy ke zřízení funkce asistenta pedagoga či zamýšleném zrušení přílohy rámcového vzdělávacího plánu upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

Výbor ministrů byl zároveň zpraven o výsledcích posledního statistického šetření, které ukázalo, že podíl romských žáků, kteří se ve školním roce 2015/2016 vzdělávali podle zmíněné přílohy k rámcovému vzdělávacímu plánu, činil 31 %, oproti 30,5 % v předcházejícím školním roce. Podíl romských žáků, kteří se ve školním roce 2015/2016 vzdělávali podle běžného rámcového vzdělávacího plánu, se oproti předchozímu školnímu roku zvýšil o 0,6 % na 5,4 %. Statistické šetření též ukázalo, že počet žáků s lehkým mentálním postižením individuálně integrovaných v běžných základních školách meziročně vzrostl o 225 žáků na celkový počet 1 899 žáků.

V červnu 2016 byl aktualizovaný akční plán vyhodnocen Výborem ministrů, tentokrát bez jeho zařazení na ústní projednání. Výbor ministrů přijal rozhodnutí, v němž především s ohledem na absenci podstatných změn ve statistických zjištěních vyzval vnitrostátní orgány, aby legislativní reformu uvedly co nejdříve v život, aby měla dopad již v nadcházejícím školním roce, a zajistily, aby všechny zainteresované subjekty disponovaly dostatečnými personálními i finančními prostředky a kontrolní orgány nezbytnými pravomocemi. Výbor ministrů dále úřady vyzval k úzké spolupráci s nevládními organizacemi a veřejnou ochránkyní práv. Závěrem si Výbor ministrů vyžádal v zářijovém termínu potvrzení, že reforma základního vzdělávání skutečně v září 2016 nabyla účinnosti, a do února 2017 zprávu o praktickém účinku reformy.

V září 2016 byla Výboru ministrů předložena vyžádaná zpráva, v níž bylo potvrzeno, že novela školského zákona i všechny nezbytné prováděcí předpisy nabyly účinnosti, byla zrušena příloha rámcového vzdělávacího plánu upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením, bylo zřízeno revizní pracoviště v rámci Národního ústavu pro vzdělávání a uskutečnila se celá řada informačních a vzdělávacích seminářů. Výbor ministrů byl též informován o zabezpečení financování změn, a to jak ze státního rozpočtu, tak z operačních programů.

Další zprávu Česká republika předložila Výboru ministrů v únoru 2017.

2.3.1.2. *Další rozsudky, u nichž přetrvává potřeba přijmout obecná opatření k nápravě*

- Ve věci *Bureš* (č. 37679/08, rozsudek ze dne 18. října 2012) bylo zjištěno porušení článku 3 Úmluvy (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení) na protialkoholní záchytné stanici, a to v hmotněprávní i procesní složce, přičemž podstatou věci bylo nedůvodné **použití omezovacích prostředků**.

Výboru ministrů byl v červenci 2016 předložen aktualizovaný akční plán, v němž Česká republika informovala o stavu přijímání zbývajících obecných opatření k výkonu rozsudku. K těm náleží zejména novela zákona o zdravotních službách, která kodifikuje zásadu subsidiarity použití omezovacích prostředků a zakotvuje povinnost poskytovatelů zdravotních služeb vést evidenci použití omezovacích prostředků. Novela byla v lednu 2017 schválena Parlamentem a nabude účinnosti dne 31. května 2017.

Dále byl Výbor ministrů informován o zpracování nového metodického pokynu k používání omezovacích prostředků, který byl v průběhu roku 2016 a počátkem roku 2017 konzultován se zástupci poskytovatelů zdravotních služeb, pacienty, dotčenými státními orgány a zástupci neziskového sek-

toru. Zveřejnění metodického pokynu se předpokládá v první polovině roku 2017. Zároveň byl Výbor ministrů informován o sepsání instrukce pro krajské úřady k postupu a metodám kontroly používání omezovacích prostředků. Dne 19. září 2016 Ministerstvo zdravotnictví uskutečnilo konzultační den se zástupci krajských úřadů, na němž byl tento metodický pokyn představen, a následně počátkem října 2016 krajským úřadům rozeslán a zveřejněn na webových stránkách ministerstva.

Výbor ministrů byl konečně též informován o záměru vypracovat v návaznosti na přijetí zákona o ochraně zdraví před návykovými látkami vyhlášku, v níž by byly mj. specifikovány minimální požadavky na materiální, technické a personální vybavení záchytných stanic. Návrhy novel příslušných vyhlášek (č. 92/2012 Sb. a 99/2012 Sb.) byly v květnu 2017 rozeslány do meziresortního připomínkového řízení.

Další zprávu o výkonu rozsudku má Česká republika předložit v červnu 2017.

- Ve věci *Delta pekárny a. s.* Soud konstatoval porušení práva na respektování obydlí a korespondence podle článku 8 Úmluvy v souvislosti s tím, že **místní šetření** provedené Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže nepodléhalo předchozímu povolení soudu a stěžovatelská společnost neměla k dispozici ani účinnou následnou **soudní kontrolu**.

Po konzultacích s dotčenými orgány bylo rozhodnuto o umožnění následné soudní kontroly místního šetření, konkrétně na základě tzv. zásahové žaloby podle § 82 a násl. soudního řádu správního. V lednu 2016 vláda předložila Poslanecké sněmovně návrh novely zákona č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, s cílem mj. výslovně zakotvit možnost podat žalobu proti šetření provedenému Úřadem v obchodních prostorách soutěžitelů. Novela nabyla účinnosti dne 19. října 2016 jako zákon č. 293/2016 Sb. (relevantní je § 21f odst. 7 zákona o ochraně hospodářské soutěže).

Zároveň došlo k posunu v rozhodovací praxi správních soudů. Lze odkázat na rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 5 Afs 7/2011 ze dne 25. února 2016, v němž bylo uvedeno, že „adekvátním prostředkem soudní kontroly proti případnému nezákonnému místnímu šetření je zásahová žaloba“. Třebaže se v předmětné věci jednalo přímo o místní šetření Úřadu ve věci Delta pekáren, které vedlo k výše zmíněnému rozsudku Soudu, citovaný závěr Nejvyššího správního soudu je formulován v obecné rovině, a nevylučuje tudíž možnost použít zásahovou žalobu proti postupu Úřadu i dalších orgánů, jimž zákon přiznává pravomoc provádět obdobná šetření a kde do budoucna rovněž hrozí riziko porušení článku 8 Úmluvy (lze sem zařadit např. orgány finanční správy či Energetický regulační úřad).

- Ve věci *Hanzelkovi* (č. 43643/10, rozsudek ze dne 11. prosince 2014) došlo k porušení článku 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života) v důsledku výkonu předběžného opatření spočívajícího v **nuceném návratu novorozence do porodnice**, jakož i k porušení článku 13 (právo na účinný vnitrostátní prostředek nápravy), a to z důvodu **nedostatku účinné obrany** proti uvedenému opatření, které bylo později zrušeno, protože pominuly důvody pro jeho vydání, nikoli pro nezákonnost.

V červenci 2016 byl Výboru ministrů předložen revidovaný akční plán, v němž Česká republika informovala o přijetí veškerých nezbytných opatření pro výkon rozsudku na poli článku 8 Úmluvy, která byla vypočtena v akčním plánu z října 2015.

Ve vztahu ke shledanému porušení článku 13 Úmluvy byly závěry Soudu zahrnuty do návrhu novely procesních předpisů. Podle nově navrhovaného § 220a občanského soudního řádu by platilo, že na základě odvolání proti předběžnému opatření podle § 201 o. s. ř., které zaniklo, pozbylo účinků nebo bylo zrušeno dle § 77 odst. 2 o. s. ř., soud určí, že takové předběžné opatření bylo nezákonné, byl-li by jinak (tj. při jeho existenci v době rozhodování o odvolání) dán důvod pro jeho zrušení. Přínosem změny tudíž je, že na řízení o odvolání proti předběžnému opatření nebude mít vliv, že toto opatření mezitím pozbylo účinků, jelikož bude možné vyslovit jeho nezákonnost a následně se domáhat odškodnění podle zákona č. 82/1998 Sb.¹⁵

¹⁵ K otázce možného posuzování předběžného opatření poté, co bylo zrušeno, zaniklo nebo se z jiného důvodu stalo bezpředmětným, se vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém stanovisku ze dne 8. března 2017 sp. zn. Cpjn

Další zprávu o výkonu rozsudku je vláda povinna předložit Výboru ministrů v červnu 2017.

2.3.1.2. Další rozsudky poukazující na vhodnost přijetí určitých obecných opatření

Poněkud specifický případ představuje rozsudek velkého senátu ve věcech *Dubská a Krejzová* (č. 28859/11 a č. 28473/12) týkajících se otázky tzv. **domácích porodů**, v němž Soud rozhodl dvanácti hlasy proti pěti, že skutečnost, že stěžovatelky nemohly využít služeb porodní asistentky při domácím porodu, který si přály, čemuž bránila platná právní úprava, nepředstavuje porušení jejich práva na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

I přes závěr o neporušení Úmluvy Soud Českou republiku vyzval, aby učinila další pokrok v oblasti porodnictví. Konkrétně zmínil potřebu podrobovat příslušné právní předpisy neustálému přezkumu, aby byl zohledněn lékařský a vědecký vývoj, a také nutnost plného respektování práv žen v oblasti reprodukčního zdraví, zejména prostřednictvím zajištění adekvátních podmínek pro pacienty a zdravotnický personál v porodnicích v České republice.

Dle čl. 46 odst. 1 Úmluvy se státy „zavazují, že se budou řídit konečnými rozsudky Soudu ve všech sporech, jichž jsou stranami“. Ačkoliv se jedná o rozsudek o neporušení Úmluvy, byl směřován vůči České republice, a výše uvedenou výzvu Soudu je tak třeba chápat jako autoritativní a poměrně konkrétní doporučení dalšího postupu vnitrostátních orgánů v oblasti porodnictví. Měly by být proto podniknuty kroky k naplnění této výzvy.

Ministerstvo zdravotnictví vyjádřilo na sklonku roku záměr zřídit pracovní skupinu k analýze dat od jednotlivých poskytovatelů zdravotních služeb v oblasti porodnictví a vytvořit Národní portál reprodukčního zdraví za účelem zveřejňování výstupů z těchto analýz. Ministerstvo zdravotnictví zároveň společně s Úřadem vlády připravuje „Průvodce předporodní, porodní a poporodní péčí“ a „Seznam doporučení pro zdravotnická zařízení v oblasti respektování práv a přání rodiček“. Nadále participuje na činnosti Pracovní skupiny pro porodnictví a hodlá podporovat vznik center porodní asistence v areálech porodnic.

2.3.2. PŘÍPADY BEZ TRVAJÍCÍ POTŘEBY PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ

Situaci po následujících rozsudcích lze v zásadě vyhodnotit tak, že nezbytná obecná opatření přijata byla, nebo žádná specifická potřeba v této oblasti ani nevznikla.

- V souvislosti s věcí *Červenka*, která se týkala nuceného umístění stěžovatele v zařízení sociálních služeb na základě souhlasu jeho opatrovníka, byla již před vydáním rozsudku Soudu přijata obecná opatření s cílem předejít vzniku obdobných situací. Problematikou zbavení svobody osob s omeze-

202/2016, uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek č. 4/2017. Nejvyšší soud vyšel z § 75c odst. 4 občanského řádu soudního, podle kterého je pro předběžné opatření rozhodující stav v době vyhlášení (vydání) usnesení soudu prvního stupně. Aniž předkládanou novelu občanského soudního řádu zohlednil, dospěl k závěru, že pravidlo uvedené v § 75c odst. 4 o. s. ř. platí i pro rozhodnutí odvolacího soudu, jenž se rovněž musí řídit pouze stavem, který tu byl v době vydání rozhodnutí soudu prvního stupně, a k jakékoli pozdější změně, např. zrušení předběžného opatření soudem prvního stupně, uplynutí lhůty, na kterou bylo nařízeno, odvolací soud nepřihlédne. Přestože tedy kupř. v mezidobí pominuly důvody, pro které bylo předběžné opatření nařízeno, musí odvolací soud přezkoumat jeho správnost v době rozhodnutí okresního soudu a posoudit, zda bylo vydáno po právu, či nikoliv. Nejvyšší soud zdůraznil, že význam rozhodnutí odvolacího soudu o správnosti předběžného opatření, přestože to již neexistuje či nevyvolává účinky, se projeví zejména v případné odpovědnosti státu za škodu podle zákona č. 82/1998 Sb. Nejvyšší soud výslovně reagoval na závěry Soudu na poli článku 13 Úmluvy ve věci *Hanzelkovi*.

Ostatně také Ústavní soud v usnesení ze dne 15. listopadu 2016, jímž byl odmítnut návrh na obnovu řízení v této věci, podotkl, že „ve své judikatuře již několikrát poukázal na to, že občanský soudní řád možnost odmítnutí odvolání z důvodu tzv. bezpředmětnosti nezná a že takový procesní postup, založený na extenzivním výkladu ustanovení § 218 písm. c) o. s. ř., může představovat odepření práva či porušení práva na přístup dotčeného jednotlivce k soudu, pokud ona nepřijatelnost odvolání (pro nesplnění podmínek jeho projednání) nebyla způsobena jeho jednáním, ale výlučně procesním postupem obecného soudu“, přičemž odkázal na svoji předchozí judikaturu.

nou svéprávností v zařízeních sociálních služeb se zabývala pracovní skupina při Ministerstvu práce a sociálních věcí, která vypracovala návrh novely zákona o sociálních službách a zákona o zvláštních řízeních soudních. Zákon byl ve Sbírce zákonů vyhlášen pod č. 189/2016 a nabyl účinnosti dne 1. srpna 2016.

Právní úprava nově definuje podmínky, za nichž opatrovník může za opatrovaného uzavřít smlouvu o poskytování pobytové sociální služby, a stanoví povinnost poskytovatele sociálních služeb oznámit soudu skutečnost, že jeho klient, který není schopen smlouvu sám vypovědět, projevil vážně míněný nesouhlas s poskytováním pobytové služby. Tím je soud povinen zahájit řízení podle § 84a a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních, v němž může vyslovit nepřipustnost držení v zařízení sociálních služeb. Pro případ, že by poskytovatel sociálních služeb svou oznamovací povinnost nesplnil, je dotčená osoba oprávněna podat sama návrh na zahájení příslušného řízení. Jelikož zákonost zbavení svobody v zařízení sociálních služeb nově podléhá soudnímu přezkumu, lze se následně domoci i odškodnění. Nový občanský zákoník nadto již neumožňuje úplné zbavení svéprávnosti.

- Pro úplnost lze poukázat i na věc *Maslák* (č. 15835/14), v níž Soud schválil smírné urovnání mezi účastníky řízení a řízení o stížnosti zastavil, a v níž tedy nebyl vydán odsuzující rozsudek. Předmětná stížnost ovšem poukazovala na systémový problém ve způsobu a četnosti provádění důkladných osobních prohlídek osob ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody. Stěžovatel byl ve výkonu vazby podrobován důkladným osobním prohlídkám vždy před a po návštěvě nebo jakémkoli úkonu ve vyšetřovací místnosti (návštěva obhájce, orgánu činného v trestním řízení). Konkrétně byl stěžovatel vždy povinen se svléknout do naha s tím, že následně byla provedena prohlídka jeho genitálií a konečníku. Stěžovatel se musel mimo jiné otočit zády k příslušníkům vězeňské služby a udělat tři dřepy (viz § 89 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 18/2013, které bylo nahrazeno, v daném ohledu téměř beze změn, nařízením č. 23/2014). Předmětná právní úprava byla zřejmě v rozporu s článkem 3 Úmluvy (zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trestání), jenž dle relevantní judikatury Soudu zakazuje pravidelné a mechanické provádění důkladných osobních prohlídek bez existence důvodného podezření, že vězněná osoba může mít u sebe nebezpečné nebo zakázané předměty a látky.

Ve spolupráci s Generálním ředitelstvím Vězeňské služby bylo proto nařízení generálního ředitele Vězeňské služby č. 23/2014 přepracováno a v dubnu 2016 novelizováno (nařízení č. 13/2016). Nově nesmí být důkladné osobní prohlídky prováděny automaticky a rutinně; pro jejich provedení musí existovat konkrétní individualizované závažné podezření, že dotčená osoba na/v těle skrývá zakázané předměty či látky, přičemž toto podezření musí být založeno na konkrétních skutečnostech vztahujících se k dotčené osobě. Nadto provedení důkladné osobní prohlídky musí být nezbytné k dosažení sledovaného legitimního cíle (zajištění bezpečnosti ve věznici či předcházení trestné činnosti); jde tedy jen o situace, kdy ostatní bezpečnostní opatření nejsou dostatečná a sledovaného legitimního cíle není možné dosáhnout jiným způsobem, např. pohmatem nebo detekčním zařízením. Prohlídka konečně musí být provedena tak, aby nebyl překročen stupeň utrpení a ponížení, který je s osobní prohlídkou nevyhnutelně spjat; musí tedy být maximálně usilováno o zachování důstojnosti prohlížené osoby, aby prohlídkou nebyla dotčena víc, než je nezbytně nutné.

Bude-li podle nově nastavených pravidel v praxi opravdu postupováno, riziko odsouzení České republiky před Soudem v obdobných případech bude minimalizováno. V nadcházejícím období bude proto zejména namístě ověřit, zda je v praxi při provádění důkladných osobních prohlídek postupováno v souladu s těmito pravidly. Ke kontrole praxe proto Kolegium expertů pro výkon rozsudků Evropského soudu pro lidská práva a provádění Evropské úmluvy o lidských právech (viz bod *Zatřetí* v části Doslov níže) vyzvalo Nejvyšší státní zastupitelství a veřejného ochránce práv.

DOSLOV

V rámci doslovu se nabízí zmínit několik bodů, které zasazují výše uvedené části zprávy o jednotlivých projednávaných stížnostech do širšího kontextu.

Zaprvé. Soud v perspektivě změn systému Úmluvy

Evropský soud pro lidská práva poskytuje v rámci primátu jednotlivce před státem ochranu soukromým osobám tam, kde patřičné mechanismy na vnitrostátní úrovni vůbec zřízeny nejsou, systémově nefungují nebo jen v konkrétním případě selžou. V tomto ohledu se jeho role jeví jako naprosto jedinečná, a proto je i v zájmu občanů naší země prostřednictvím vhodných opatření zachovat funkčnost systému zřízeného Úmluvou.

V předchozí zprávě jsme ještě mohli konstatovat, že ač Soud zůstává přetížen, přece jen v roce 2015 nadále docházelo k mírnému snižování celkového objemu nevyřízených věcí, byť při zhoršující se skladbě nedodělků. Za rok 2016 se však již situace jeví jako méně optimistická – nastal opětovný nárůst (a to o téměř 15 tisíc věcí na celkový počet 79 750 nevyřízených projednatelných stížností¹⁶ na konci roku). Ten se většinou promítl do kategorie potenciálně odůvodněných stížností, ať už určených k rozhodnutí soudcovským výborem (a tedy založených na ustálené judikatuře) nebo věcí po právní stránce něčím nových, o nichž má rozhodnout senát nebo velký senát.¹⁷ Téměř 60 % nevyřízených stížností směřuje proti čtyřem státům (v pořadí Ukrajina, Turecko, Maďarsko a Rusko). Nenaplnila se tedy ani mírně optimistická vize, kterou jsme na tomto místě před rokem vyjádřili, a sice že Soud alespoň bude schopen průběžně vyřizovat svůj nápad, když už nedokáže odstranit břemeno nedodělků, a tedy věcí čekajících delší dobu na vyřízení.

V současné době v návaznosti na expertní zprávu Řídícího výboru pro lidská práva k dlouhodobé budoucnosti systému Úmluvy z roku 2015¹⁸ probíhají v Radě Evropy další expertní diskuse k tématu výběru kandidátů na soudce a volby soudců Soudu, jež je důležité z hlediska zajištění kvality výstupů z činnosti Soudu, tj. jednotlivých rozsudků a rozhodnutí, jakož i k tématu místa systému Úmluvy v konfiguraci jiných univerzálních a regionálních mechanismů ochrany lidských práv. Stranou pozornosti nezůstává ani problém přetrvávající zátěže, již musí Soud (a potažmo Výbor ministrů při dohledu nad výkonem rozsudků Soudu) čelit, o němž se má za to, že vyvěrá především z rezerv existujících v rámci vnitrostátního provádění Úmluvy. Úsilí bylo konkrétně napřeno k provádění doporučení Výboru ministrů členskými státy CM/Rec(2008)2 o účinných vnitrostátních prostředcích pro urychlený výkon rozsudků Soudu. Do všech těchto prací je kancelář vládního zmocněnce aktivně zapojena.

Přesto výše uvedená výzva spočívající v nedodělcích v kategorii potenciálně odůvodněných stížností přetrvává. Soud usiluje o další úpravu svých postupů, konkrétně o zjednodušený postup oznamování stížností žalovaným státům. Je ovšem otázka, zda zjednodušení v počáteční fázi, kdy není na základě stížnosti zpracováván přehled skutkového stavu, může skutečně vést k úspoře chybějících prostředků kontrolního mechanismu Úmluvy v rámci celého řízení o jednotlivých stížnostech a této agendy vůbec. Břemeno sepsání skutkového stavu je přenášeno na žalovaný stát, s riziky vyplývajícími z jeho možné zaujatosti. Je také ztížena systémová možnost jiných smluvních států i dalších subjektů včas žádat Soud o povolení vstoupit do řízení o konkrétní stížnosti jako vedlejší účastník podle čl. 36 odst. 2 Úmluvy a vyjádřit se k obecným otázkám, které stížnost nastoluje. Vystává i riziko, že se zjednodušením počátečního postupu se počet oznamovaných stížností zvýší, což vyvolá hlavně novou

¹⁶ Viz poznámka pod čarou č. 2.

¹⁷ Tento negativní trend se za první měsíce roku 2017 ještě prohloubil.

¹⁸ Zpráva je dostupná na adrese:

http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/CDDH/REFORMECHR/Publications/Report-LT-future-ECHR_en.pdf.

a kontraproduktivní zátěž pro žalované státy. Česká republika každopádně nebyla zařazena do skupiny států, vůči nimž je tento nový postup testován, a proto nám bezprostřední zkušenosti s ním dosud chybí.

Soud samozřejmě také může dále posilovat podíl výpočetní techniky při vyřizování stížností, ale nemáme-li vážně uvažovat o tom, že by o stížnostech na základě propracovaných algoritmů měl rozhodovat namísto soudců počítač, má i tato cesta ke zvýšení produktivity své přirozené meze, jichž bylo podle všeho více méně dosaženo. Zůstává tak stále otevřená možnost posíleného financování Soudu, jež má ovšem jen mizivou politickou podporu, ač se tato cesta zdá být ve skutečnosti jediným adekvátním řešením současného stavu, kdy na rozhodnutí o svých odůvodněných stížnostech čekají poškození mnohdy dlouhá léta.

Co se konečně týče vývoje smluvní základny kontrolního mechanismu Úmluvy, nenastal žádný zásadní posun ani stran nabytí účinnosti protokolů č. 15¹⁹ a 16²⁰, ani stran vyjednávání o dohodě o přistoupení Evropské unie k Úmluvě, jemuž Soudní dvůr Evropské unie svým kritickým posudkem 2/13 ze dne 18. prosince 2014 postavil do cesty zásadní a politicky těžko překonatelné právní překážky.

Zadruhé. Česká republika v systému Úmluvy

Česká republika je orgány Úmluvy nazírána jako běžný smluvní stát, který ničím výrazně nevybočuje ‚z řady‘ a v poslední době ani nevyvolává viditelnější zátěž pro Soud v podobě velkého počtu stížností, které by proti naší zemi směřovaly. Přesto nelze pominout některé problémy či rizika.

- Velice citlivou otázkou zůstává výkon rozsudku *D. H. a ostatní*. Záležitost ostatně není sledována jen Výborem ministrů, ale také řadou dalších mezinárodních orgánů kontroly dodržování lidských práv, v poslední době i Evropskou komisí, která může k Soudnímu dvoru Evropské unie podat proti České republice žalobu pro nesplnění povinnosti, třebaže základ takové žaloby primárně nebude spočívat ani v rozsudku Soudu, ani v Úmluvě. I když byla na podzim roku 2012, s předložením konsolidovaného akčního plánu výkonu rozsudku, zahájena ‚nová kapitola‘, v jejímž rámci Výbor ministrů nahlíží na úsilí českých orgánů příznivěji než předtím, kdy jeho znepokojení z nejasného postupu změn v našem školství v podstatě jen narůstalo, je třeba pokračovat v úsilí o zajištění toho, že školní docházka skutečně přispěje k začlenění znevýhodněných dětí do majoritní populace. Je pravda, že rozsudek primárně poukazuje na to, že vzdělávací program pro děti s lehkým mentálním postižením, což se v minulosti a do značné míry dodnes týká v hojném rozsahu právě romských dětí, nemá takové vzdělávací cíle jako hlavní vzdělávací proud, čímž jsou tyto děti znevýhodněny. Primární však ve světle navazující judikatury Soudu nakonec nemusí být vzdělávací rozměr školní docházky, ale její dimenze inkluze, tedy skutečnost, že škola je příležitostí pro setkávání dětí se svými vrstevníky napříč společenskými bariérami tvořenými etnickým nebo sociálním původem.
- Přestože v uplynulých letech v návaznosti na zavedení kompenzačního prostředku nápravy nepřiměřeně dlouhých soudních řízení²¹ celkově výrazně poklesl počet oznámených stížností založených na porušení tohoto aspektu práva na spravedlivý proces, v poměrně nedávné době bylo takto oznámeno téměř dvacet stížností. Ty svědčí o tom, že stávající odškodňovací mechanismus vykazuje určité nedostatky, spjaté především se zdlouhavostí samotného odškodňovacího řízení,²² dílem

¹⁹ Protokol č. 15 k Úmluvě celkově posiluje přítomnost zásady subsidiarity v systému Úmluvy. Česká republika tento protokol již ratifikovala.

²⁰ Protokol č. 16 k Úmluvě má rozšířit poradní pravomoc Soudu, a to na základě žádostí nejvyšších soudů smluvních států. Tento protokol je opční, vyžaduje ke své účinnosti přijetí nejméně 10 států. V České republice bude předmětem dalších úvah.

²¹ Viz novela zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, provedená zákonem č. 160/2006 Sb. Obecnou účinnost kompenzačního prostředku nápravy po této novele Soud uznal ve věci *Vokurka proti České republice* (č. 40552/02, rozhodnutí ze dne 16. října 2007).

²² Např. ve věci *Žirovnický* (č. 22455/13) trvalo samotné kompenzační řízení více než osm let a pět měsíců, aniž bylo v době zpracování stanoviska vlády počátkem roku 2016 skončeno.

však také s neadekvátností přiznávaných částek ve světle judikatury Soudu, která navíc dává prostor napravit zdlouhavost odškodňovacího řízení přiznáním výrazně vyššího odškodnění. Jako neudržitelná se navíc jeví praxe tzv. řetězení odškodňovacích řízení, kdy jsou poškození účastníci jednoho takového zdlouhavého řízení odkazováni se svými nároky z titulu délky tohoto řízení na zahájení nového řízení v režimu zákona č. 82/1998 Sb. Tato problematika byla prodiskutována zejména na Kolegiu expertů pro výkon rozsudků Evropského soudu pro lidská práva a provádění Evropské úmluvy o lidských právech (viz bod *Zatřetí* níže) a následně v únoru 2017 na úrovni *ad hoc* pracovní skupiny²³ a bude třeba jí nadále věnovat přiměřenou pozornost.

Zatřetí. Posílení vnitrostátního provádění Úmluvy v České republice

Jak už bylo na tomto místě zmíněno opakovaně, vláda svým usnesením ze dne 14. listopadu 2012 č. 820 s účinností k 1. lednu 2013 novelizovala legislativní pravidla vlády a zvýraznila již existující povinnost předkladatele návrhu právního předpisu vypořádat se s mezinárodními závazky státu, zejména na poli Úmluvy. Skutečností je, že plnění těchto povinností nebylo dosud jednoznačně vynuocováno Legislativní radou vlády, což předkladatelům návrhů mnohdy umožnilo splnit povinnosti na tomto úseku jen formálně.

Kancelář vládního zmocněnce mimo jiné z toho důvodu pokračovala v projektech, zahájených v roce 2013 a směřujících ke zvýšení povědomí státních orgánů o judikatuře Soudu, které je předpokladem pro řádné provádění Úmluvy na vnitrostátní úrovni, ať už v rovině tvorby právních předpisů, nebo při individuálním rozhodování soudů a správních úřadů.

- Předně je ve spolupráci s Ústavním soudem, Nejvyšším soudem, Nejvyšším správním soudem a Kanceláří veřejného ochránce práv nadále vydáván Zpravodaj kanceláře vládního zmocněnce, který obsahuje anotace významných aktuálních judikátů Soudu. Tento Zpravodaj vychází přibližně jednou za čtvrt roku.²⁴
- Jako výsledek spolupráce s uvedenými institucemi byla v říjnu 2015 pro veřejnost spuštěna databáze překladů a anotací judikátů Soudu, která obsahuje prakticky veškerou judikaturu Soudu doposud vydanou v řízeních proti České republice a kromě toho i anotace nejvýznamnějších rozsudků a rozhodnutí vydaných proti jiným smluvním státům Úmluvy od podzimu 2012. Databáze dnes obsahuje téměř 900 judikátů a je průběžně doplňována o aktuální rozsudky a rozhodnutí; umožňuje přitom komfortní vyhledávání za pomoci celé řady vyhledávacích kritérií, která jsou uzpůsobena vnitrostátním uživatelům. Je dostupná na adrese <http://eslp.justice.cz/>.
- Pokračovala činnost již zmíněného poradního orgánu vládního zmocněnce – Kolegia expertů k výkonu rozsudků Soudu a provádění Úmluvy. Jeho úkolem je v první řadě vedení konstruktivní diskuse nad jednotlivými rozsudky Soudu proti České republice s cílem doporučit vhodná opatření k jejich úspěšné implementaci. Nadto by se tato meziresortní instance s účastí nevládního sektoru měla zabývat i širšími otázkami zajištění souladu vnitrostátní právní úpravy a praxe s aktuální judikaturou Soudu. Druhé zasedání Kolegia se konalo v prosinci 2016 a jednání bylo kromě otázek výkonu rozsudků Soudu věnováno i problematice prostředku nápravy délky soudních řízení (viz bod *Zadruhé* výše), soudnictví nad dětmi pro činy jinak trestné (v návaznosti na věc *Blokhin proti Rusku*, č. 47125/06, rozsudek velkého senátu ze dne 23. března 2016), jakož i potřeby chirurgického zá-

²³ Z jednání především vyplynulo, že by bylo vhodné zmírnit zahlcení systému určitým zpoplatněním podávání žalob podle zákona č. 82/1998 Sb. s cílem odradit některé žalobce od podávání nadměrného množství takových žalob, jakož i vyloučením možnosti podávat dovolání v procesních záležitostech. Příslušné obecné soudy, které žaloby vyřizují (tj. především Obvodní soud pro Prahu 2, Městský soud v Praze a Nejvyšší soud) by měly žalobce současně vést k tomu, aby účinek koncentrace řízení dokázali překlenout výslovným poukazem na průtahy v odškodňovacím řízení, na jejichž základě by jim měla být v souladu s judikaturou Soudu navýšena přiznaná částka náhrady nemajetkové újmy.

²⁴ Je dostupný na adrese <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=6085&d=328999> a rozesílán zájemcům též elektronickou poštou. Přihlásit k odběru se lze na adrese kvz@msp.justice.cz.

kroku pro úřední uznání změny pohlaví (viz *Y. Y. proti Turecku*, č. 14793/08, rozsudek ze dne 10. března 2015).

- Stále se předpokládá spuštění internetového portálu věnovaného problematice posuzování slučitelnosti návrhů právních předpisů s právem Úmluvy.
- K uvedeným bodům představujícím kontinuum z minulých let v rovině specifických projektů je možné doplnit, že kancelář vládního zmocněnce prostřednictvím Ministerstva spravedlnosti jako oficiálního připomínkového místa formuluje také připomínky k návrhům právních předpisů a poukazuje na výše uvedenou povinnost předkladatele posoudit slučitelnost návrhu s právem Úmluvy.

Třebaže je tato Zpráva podávána za jeden konkrétní kalendářní rok, i závěrečné informace svědčí o tom, že je činnost styčného pracoviště České republiky pro agendu Soudu kontinuální. Snahou tohoto pracoviště je setrvale zabezpečovat jak kvalitní obhajobu státu, který je součástí rodiny evropských demokracií řídicích se zásadami právního státu, tak náležitou implementaci rozsudků Soudu a přispívat rovněž k celkovému fungování systému Úmluvy, k němuž se Česká republika před téměř pětadvaceti lety připojila. Jak již bylo zmíněno, tato role kanceláře vládního zmocněnce bude od roku 2017 rozšířena i na stížnosti či oznámení podávané ke smluvním orgánům OSN a k Evropskému výboru pro sociální práva.

PŘÍLOHA Č. 1:

ANOTACE ODSUZUJÍCÍCH ROZSUDKŮ

V této příloze je podán chronologický přehled těch rozsudků Soudu, v nichž Soud vyslovil porušení alespoň jednoho práva chráněného Úmluvou ze strany České republiky. Analytický přístup k těmto judikátům byl použit v oddílu 1.1.1 této zprávy.

PŘEHLED ANOTOVANÝCH JUDIKÁTŮ

Rozsudek ze dne 13. října 2016 ve věci *Červenka proti České republice*

Rozsudek ze dne 15. prosince 2016 ve věci *Colloredo Mannsfeld proti České republice*

Rozsudek ze dne 13. října 2016 ve věci č. 62507/12 – Červenka proti České republice

Senát první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že nedobrovolným umístěním stěžovatele do zařízení sociální péče toliko na základě souhlasu opatrovníka bez možnosti účinného soudního přezkumu došlo k porušení čl. 5 odst. 1, 4 a 5 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl v roce 2005 zbaven svéprávnosti, jelikož trpěl trvalou duševní poruchou – alkoholickou demencí. V roce 2009 byl stěžovateli opatrovníkem ustanoven Úřad městské části Praha 11.

Na přelomu roku 2010 a 2011 opatrovník obdržel několik stížností sousedů na chování stěžovatele v místě bydliště, zejména že ve stavu opilosti opakovaně rušil noční klid a močil na schody. Poté, co situaci probírala s rodiči a synem stěžovatele, dospěla pracovnice úřadu k závěru, že stěžovatel není schopen samostatného života a nejvhodnějším řešením bude jeho umístění do zařízení sociální péče. V únoru 2011 proto stěžovatele převezla do zařízení sociální péče v Letinách, se kterým jeho jménem uzavřela smlouvu o poskytování pobytových sociálních služeb. Stěžovateli před odjezdem do zařízení zejména sdělila, že v zařízení se mu dostane lékařské péče a rehabilitace ohledně jeho problémů s kolenem. Ještě téhož dne úřad o umístění stěžovatele a jeho důvodech informoval opatrovnícký soud.

Zařízení sociální péče bylo tzv. domovem se zvláštním režimem, který jeho klienti mohli sami opouštět jen s doprovodem zaměstnance zařízení či na základě povolení psychiatra. Stěžovatel záhy počal proti svému pobytu v zařízení brojit, když kontaktoval ředitele zařízení, svou opatrovnici a celou řadu úřadů, např. veřejného ochránce práv, Policii České republiky a opatrovnícký soud.

V červenci 2011 stěžovatel udělil plnou moc právníkovi nevládní organizace, který jeho jménem podal okresnímu soudu návrh na vydání rozhodnutí o zákonnosti nedobrovolné hospitalizace podle § 191a a násl. občanského soudního řádu. Jelikož okresní soud zůstal zcela nečinný, obrátila se nevládní organizace na krajský soud s návrhem na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a zákona o soudech a soudcích. V říjnu 2011 krajský soud návrh zamítl s tím, že nevládní organizace nebyla oprávněna návrh podat pro neplatnost podpisu stěžovatele, zbaveného svéprávnosti, na plné moci a že v každém případě není možné okresnímu soudu uložit lhůtu k vydání usnesení o zahájení řízení, neboť soud není povinen na základě podnětu řízení zahájit.

V srpnu 2011 stěžovatel absolvoval dvoutýdenní pobyt v nemocnici z důvodu ortopedické operace a následně pobýval v léčebně pro dlouhodobě nemocné. Do zařízení sociální péče se již nevrátil, jelikož v září 2011 se provozovatel zařízení dohodl s opatrovníkem stěžovatele na ukončení smlouvy. Stěžovatel byl následně převezen domů.

V říjnu 2011 vydal veřejný ochránce zpráv ve věci stěžovatele zprávu, v níž mj. konstatoval, že k uzavření smlouvy o poskytování pobytové sociální služby měl dát předem souhlas opatrovnický soud. Opatrovník stěžovatele se proto poté obrátil na opatrovnický soud, který v listopadu 2011 smlouvu zpětně schválil. Stěžovatel o řízení nebyl informován.

V březnu 2012 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost, v níž stěžovatel brojil proti postupu svého opatrovníka a opatrovnického soudu, a to zejména s poukazem na to, že stěžovatel již nepobývá v zařízení sociálních služeb, a nadále tedy netrvají tvrzená porušení jeho práv. V dubnu 2012 Ústavní soud odmítl i druhou ústavní stížnost stěžovatele směřující proti rozhodnutí krajského soudu s tím, že stěžovatel měl předtím podat žalobu pro zmatečnost.

V březnu 2012 stěžovatel podal dvě žádosti o odškodnění podle zákona o odpovědnosti státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci. Ministerstvo spravedlnosti jeho žádosti zamítlo s tím, že ve věci nebylo vydáno žádné nezákonné rozhodnutí a navíc stěžovatelova plná moc udělená nevládní organizaci, která žádosti podala, není platná. Stěžovatel prostřednictvím nevládní organizace podal žalobu k soudu, který však stěžovateli jmenoval kolizního opatrovníka, jelikož též považoval plnou moc za neplatnou. Kolizní opatrovník se k řízení nepřipojil s tím, že opatrovnický soud smlouvu o poskytování pobytové sociální služby schválil. Soud proto řízení v červenci 2013 zastavil.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel především namítal, že jeho nedobrovolným umístěním do zařízení sociální péče došlo k porušení jeho práva na svobodu o osobní bezpečnost.

Soud v první řadě shledal, že stěžovatel byl v zařízení sociální péče zbaven svobody. Zařízení totiž nemohl sám opustit, a ačkoli patrně zprvu se svým pobytem v zařízení souhlasil, velmi záhy dal najevo, že si v něm nepřeje nadále setrvávat.

Soud dále konstatoval, že z hlediska vnitrostátního práva bylo umístění stěžovatele do zařízení sociální péče zákonné, jelikož jediná podmínka, kterou vnitrostátní právo v rozhodné době stanovilo, tedy souhlas opatrovníka, byla v projednávané věci splněna. Aby však zbavení svobody mohlo být považováno za zákonné i z pohledu čl. 5 odst. 1 Úmluvy, musí vnitrostátní právo obsahovat dostatečné záruky proti svévoli.

Samotný souhlas opatrovníka dle Soudu dostatečnou zárukou proti svévoli není. V projednávané věci sice opatrovnice měla k dispozici několik aktuálních lékařských zpráv dokládajících, že stěžovatel trpí trvalou a závažnou duševní poruchou, nicméně stěžovatele neinformovala o tom, že smlouva bude uzavřena na dobu neurčitou a stěžovateli jasně nevysvětlila, o jaký druh zařízení se jedná.

Soud připomněl, že aktuální mezinárodní standardy ochrany lidských práv vyžadují, aby zbavení svobody osob zbavených svéprávnosti bylo doprovázeno procesními zárukami ve formě soudního přezkumu. V projednávané věci se stěžovatel nedomohl přezkumu zákonnosti převzetí do zařízení, jelikož soudy nepovažovaly stěžovatelem udělenou moc nevládní organizaci za platnou. Opatrovnický soud též zůstal po dobu stěžovatelova pobytu v zařízení nečinný a smlouvu o poskytování pobytové sociální služby schválil až poté, co byl stěžovatel ze zařízení propuštěn. Ústavní soud pak dle Soudu značně formalistickým přístupem ústavní stížnost směřující proti postupu opatrovníka odmítl s tím, že namítaný zásah do práv již netrvá.

V každém případě však účinnou procesní zárukou je jen takový prostředek, který je způsobilý neprodleně ukončit protiprávní porušení práv nařízením propuštění dotčené osoby. Takové soudní řízení stěžovatel v projednávané věci k dispozici neměl.

Stěžovatelovo umístění do zařízení sociální péče proto nebylo doprovázeno dostatečnými zárukami proti svévoli, nebylo tedy zákonné a došlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 4 ÚMLUVY

Stěžovatel dále namítal, že neměl k dispozici žádný prostředek nápravy, kterým by se mohl domoci přezkoumání zákonnosti svého umístění do zařízení sociální péče a propuštění na svobodu.

Soud připomněl, že z pohledu čl. 5 odst. 4 Úmluvy jsou relevantní jen ty prostředky nápravy, které má jednotlivec k dispozici během trvání zbavení svobody. Zároveň musí zbavení svobody trvat déle než jen velmi krátkou dobu, aby byl čl. 5 odst. 4 Úmluvy použitelný (např. *Sýkora proti České republice*, č. 23419/07, rozsudek ze dne 23. listopadu 2012, § 83).

V projednávané věci byl stěžovatel zbaven svobody po dobu šesti měsíců, která jistě není příliš krátká pro podání návrhu na soudní přezkum. Jelikož dle vnitrostátního práva byl pobyt stěžovatele v zařízení sociální péče považován s ohledem na souhlas opatrovníka za dobrovolný, soudy neměly v projednávané věci pravomoc zasáhnout. Došlo tedy k porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 5 ÚMLUVY

Stěžovatel konečně na poli článku 5 Úmluvy namítal, že dle vnitrostátního práva nemá vymahatelné právo na odškodnění za nezákonné zbavení svobody.

Soud uvedl, že jelikož v projednávané věci shledal porušení čl. 5 odst. 1 a 4 Úmluvy, je čl. 5 odst. 5 Úmluvy použitelný. Je proto třeba ověřit, zda měl stěžovatel vymahatelné právo na odškodnění buď před vynesením rozsudku Soudu, nebo po něm.

Jelikož vnitrostátní orgány neuznaly, že umístění stěžovatele do zařízení sociální péče bylo nezákonné, a navíc považovaly stěžovatelem udělenou plnou moc za neplatnou, stěžovatel se nemohl před vynesením rozsudku Soudu domáhat práva na odškodnění. Ačkoli byl stěžovateli ustanoven nový opatrovník, kterého si sám vybral, ještě předtím, než bylo řízení o odškodnění zastaveno, nebylo dle Soudu prokázáno, že by předchozí opatrovník novému předal všechny potřebné informace natolik včas, aby se nový opatrovník věci mohl řádně ujmout. Soud zároveň shledal, že způsob, jakým byla posouzena stěžovatelova žaloba na odškodnění, mu znemožnil domoci se odškodnění i po rozsudku Soudu. Došlo proto k porušení čl. 5 odst. 5 Úmluvy.

D. K TVRZENÝM PORUŠENÍM ČLÁNKŮ 8, 13 A 14 ÚMLUVY

Stěžovatel na poli zmíněných článků Úmluvy zejména namítal, že v zařízení sociální péče došlo z důvodu kontroly jeho dopisů a nucené medicíny k porušení jeho práva na respektování soukromého života a korespondence. Namítal též, že byl diskriminován na základě svého zdravotního postižení, jelikož mu nebyla poskytnuta přiměřená úprava ve smyslu Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením ve formě komunitních sociálních služeb, ale byl namísto toho vytržen ze svého sociálního prostředí a nedobrovolně umístěn do uzavřené instituce.

Soud shledal, že stěžovatelovy ústavní stížnosti se blíže zabývaly jen otázkou zbavení svobody a jen porušení tohoto práva právní zástupce stěžovatele uvedl v petitech ústavních stížností. Jelikož vázanost Ústavního soudu petitem ústavních stížností je ustálenou a známou praxí, právní zástupce stěžovatele mohl a měl postupovat v souladu s ní. Jelikož tak neučinil, jsou předmětné námitky nepřijatelné pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

Rozsudek ze dne 15. prosince 2016 ve věci č. 15275/11 a 76058/12 – *Colloredo Mannsfeld proti České republice*

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že nepředložením zásadního listinného důkazu stěžovateli v restitučním řízení k vyjádření nebyla respektována zásada kontradiktornosti řízení, a došlo proto k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy chránícího právo na spravedlivý proces. Námitku stěžovatele na poli článku 1 Protokolu č. 1, který zaručuje právo na pokojné užívání majetku, Soud odmítl jako neslučitelnou s Úmluvou *ratione materiae*.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelův otec uplatnil v roce 1992 restituční nárok na inventář zámku Opočno. Po smrti otce vstoupil do řízení stěžovatel jako právní nástupce. Vzhledem k velkému množství položek bylo řízení o nároku rozděleno soudem prvního stupně do tří samostatných řízení. V prvním z nich byla stěžovateli a jeho sestřenicí, která byla spolužalobkyní ve všech třech řízeních, vydána sbírka 68 obrazů. V druhém řízení napřed okresní soud rozhodl, že stěžovatelův předchůdce byl k rozhodnému dni 25. února 1948 vlastníkem předmětného majetku, a stěžovatel tedy splnil podmínky pro jeho vydání. Krajský soud však toto rozhodnutí zrušil, když shledal, že předchůdci stěžovatele byl majetek odebrán již před rozhodným dnem, a restituční zákonodárství se tak na něj nevztahuje. Krajský soud opřel své rozhodnutí o dva důkazy, přičemž jedním z nich bylo rozhodnutí Ministerstva zemědělství z roku 1947, jímž byl zámek Opočno prohlášen za státní kulturní památku. Toto rozhodnutí nebylo účastníkům řízení s odkazem na zásadu, že soudy nemusí prokazovat skutečnosti, které jsou jim známy z jejich činnosti, předloženo a oni tak neměli možnost se k němu vyjádřit. Ve třetím řízení zamítl okresní soud s odkazem na rozhodnutí krajského soudu v druhém řízení zbývající část stěžovatelova restitučního nároku. Stěžovatel se domáhal předložení zmíněného rozhodnutí marně. Rozhodnutí o zamítnutí nároku stěžovatele v druhém i třetím řízení byla potvrzena též nejvyššími soudními instancemi.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel se dvěma stížnostmi napadajícími druhé a třetí řízení dovolával porušení práva na spravedlivý proces (čl. 6 odst. 1 Úmluvy) a práva pokojně užívat majetek (článek 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě).

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces, jelikož v rozhodování soudů v druhém i třetím řízení sehrála zásadní roli listina, která mu nebyla předložena a ke které se neměl možnost vyjádřit.

Soud připomněl, že součástí práva na spravedlivý proces je i právo na kontradiktornost řízení, jehož podstatou je, že účastníci musí mít nejen možnost předkládat důkazy na podporu svých tvrzení, ale musí být také seznámeni se všemi důkazy a stanovisky předloženými v řízení a mít možnost se k nim vyjádřit (např. *Nideröst-Huber proti Švýcarsku*, č. 18990/91, rozsudek ze dne 18. února 1997, § 24). Soudy musí respektovat tuto zásadu i tam, kde rozhodují zamítavě o nároku či odvolání na základě důvodu uplatněného z úřední povinnosti (např. *Prikyan a Angelova proti Bulharsku*, č. 44624/98, rozsudek ze dne 16. února 2006, § 42).

Podle Soudu bylo v komplikovaném restitučním řízení zásadní určit vlastnictví movitého majetku k rozhodnému dni 25. února 1948. Při určení, zda majetek k tomuto dni patřil státu, nebo stěžovateli, přitom sehrálo rozhodnutí Ministerstva zemědělství z roku 1947 roli klíčového důkazu. Ve druhém řízení přitom toto rozhodnutí nebylo účastníkům řízení předloženo k vyjádření, ve třetím řízení nebylo ani založeno do spisu a krajský soud je stěžovateli nepředložil, ačkoli o to žádal. Soud dospěl k závěru, že stěžovateli mělo být umožněno vyjádřit se k veškerým listinným důkazům tím spíše, že tyto důkazy tvořily základ pro rozhodnutí v jeho neprospěch. Dodal, že vzhledem k významnosti důkazu by nepostačovalo, ani kdyby byl důkaz přečten a předložen při jednání. Účastníci měli v dané věci dostat příležitost se s důkazem seznámit předem a vyjádřit se k němu v přiměřené lhůtě.

Soud proto dospěl k závěru o porušení práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1

Stěžovatel dále namítal, že jeho restituční nárok byl zamítnut, ačkoli dle platné právní úpravy měl na vydání majetku nárok. Tím mělo dojít k porušení jeho práva na pokojné užívání majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Soud úvodem připomněl, že za ‚majetek‘ ve smyslu namítaného ustanovení může být považován buď ‚majetek existující‘ nebo majetkové hodnoty, o nichž může stěžovatel tvrdit, že k nim má přinejmenším ‚legitimní očekávání‘, že bude vlastnického práva požívat. Naopak naděje na uznání majetkového práva, které nemohlo být účinně vykonáváno, nebo podmíněný nárok, který zanikne v důsledku nesplnění příslušné podmínky, nemohou být považovány za majetek ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1 (např. *Gratzinger a Gratzingerová proti České republice*, č. 39794/98, rozhodnutí ze dne 10. července 2002, § 69).

Dále Soud připomněl, že státům nevyplývá z článku 1 Protokolu č. 1 povinnost vrátit majetek, který byl na stát převeden před ratifikací Úmluvy, ani jím není dotčena volnost států vymezit podmínky pro restituce. Jakmile však stát přijme po ratifikaci Protokolu č. 1 zákonodárství upravující restituce majetku, lze na toto zákonodárství pohlížet tak, že osobám splňujícím požadavky pro vznik restitučního nároku zakládá nové majetkové právo chráněné článkem 1 Protokolu č. 1.

Soud v projednávané věci konstatoval, že dovolávaný restituční zákon (tedy zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích) byl přijat s cílem zmírnit následky některých porušení, k nimž došlo v rozhodném období od 25. února 1948 do 1. ledna 1991. Zjištění zásadní skutečnosti, kdy byl majetek převeden na stát, bylo přitom úkolem vnitrostátních soudů a jeho pravomoc ověřovat výklad a použití vnitrostátního práva je zde jen omezená. Doplnil, že toto platí zejména v případech, kdy vystávají složité otázky výkladu vnitrostátního práva, jako tomu bylo v projednávané věci (viz *Glaser proti České republice*, č. 55179/00, rozsudek ze dne 14. února 2008, § 58).

Soud na základě předložených dokumentů odmítl stěžovatelovo tvrzení, že rozhodnutí vnitrostátních soudů ve věci byla svévolná a nepřiměřená, což platí i přes zjištěné procesní vady, které měly za následek závěr o porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Podle Soudu totiž nelze dovodit, že tyto procesní vady měly přímý vliv na výsledek řízení a tedy i na stěžovatelovo právo na pokojné užívání majetku.

Soud proto rozhodl, že stěžovatel neprokázal existenci nároku tak, aby bylo možno jej považovat za vymahatelný, a tedy nemůže tvrdit, že měl ‚majetek‘ ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1. V důsledku toho byla tato část stížnosti neslučitelná s Úmluvou *ratione materiae*.

C. SPRAVEDLIVÉ ZADOSTIUCINĚNÍ

Stěžovatel požadoval částku 15 milionů € jako náhradu majetkové škody a částku 20 000 € z titulu nemajetkové újmy. Soud mezi zjištěným procesním porušením a tvrzenou majetkovou škodou neshledal souvislost, a tento návrh proto zamítl. Přiznal však stěžovateli částku 6 400 € jako náhradu utrpěné nemajetkové újmy a částku 1 242 € jako náhradu nákladů řízení.

*
* *

PŘÍLOHA Č. 2: ANOTACE ZAMÍTAVÝCH ROZSUDKŮ NEBO ODMÍTAVÝCH ROZHODNUTÍ

V této příloze je podán chronologický přehled těch rozsudků a rozhodnutí Soudu, které neskončily konstatováním porušení Úmluvy ze strany České republiky. Analytický přístup k těmto judikátům byl použit v oddílu 1.1.2 této zprávy.

PŘEHLED ANOTOVANÝCH JUDIKÁTŮ

Rozhodnutí ze dne 8. prosince 2015 ve věci *Tykvová proti České republice*
Rozsudek ze dne 14. ledna 2016 ve věci *Duong proti České republice*
Rozsudek ze dne 14. ledna 2016 ve věci *Maslák a Michálková proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 23. února 2016 ve věci *Ledvina proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 23. února 2016 ve věci *Slot Group a. s. proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 23. února 2016 ve věci *Hrazdára proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 31. května 2016 ve věci *Meissner proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 31. května 2016 ve věci *Štulíř a ostatní proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 30. srpna 2016 ve věci *Sedlák proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 13. září 2016 ve věci *Amade proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 4. října 2016 ve věci *Adylova a Senese proti České republice*
Rozsudek ze dne 15. listopadu 2016 ve věci *Dubská a Krejzová proti České republice*
Rozhodnutí ze dne 15. listopadu 2016 ve věci *Žirovnický proti České republice*

Rozhodnutí ze dne 8. prosince 2015 ve věci č. 54737/13 – Tykvová proti České republice

Senát páté sekce Soudu rozhodl o nepřijatelnosti stížnosti, v níž stěžovatelka namítala porušení práva na respektování soukromého života a obydlí chráněného článkem 8 Úmluvy v souvislosti s domovní prohlídkou provedenou v trestní věci jejího manžela, a to z důvodu nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

I. Skutkové okolnosti

V souvislosti s trestní věcí manžela stěžovatelky podezřelého z trestných činů přijímání úplatku a zneužívání informací v obchodním styku Obvodní soud pro Prahu 7 na návrh Vrchního státního zastupitelství v Praze v červnu 2006 vydal příkaz k prohlídce činžovního domu, jehož byla stěžovatelka vlastníkem. Domovní prohlídka byla provedena v červenci téhož roku, a to nejen v bytě obývaném stěžovatelkou a jejím manželem, ale i v bytech jejich dospělých dětí a dalších nájemců.

V srpnu 2008 podala stěžovatelka u Městského soudu v Praze žalobu na ochranu osobnosti, v níž namítala, že příkaz k prohlídce nebyl dostatečně odůvodněn ani podepsán příslušným soudcem a že předmětný dům byl soudním příkazem specifikován jako rodinný dům a prohlídka byla následně provedena v celém činžovním domě včetně bytů dalších nájemců. Městský soud v květnu 2010 žalobu zamítl a Vrchní soud v Praze v březnu 2011 jeho rozsudek potvrdil s tím, že v řízení o žalobě na ochranu osobnosti nelze přezkoumávat rozhodnutí vydaná v rámci trestního řízení. Stěžovatelka proti rozhodnutí obecných soudů následně neúspěšně brojila u Nejvyššího soudu a v dubnu 2013 byla odmítnuta její ústavní stížnost pro zjevnou neopodstatněnost, a to mj. s tím, že obecné soudy svá rozhodnutí řádně odůvodnily.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelka z důvodů vznesených před vnitrostátní soudy namítala, že předmětnou domovní prohlídkou došlo k porušení jejího práva na respektování soukromého života a obydlí chráněného článkem 8 Úmluvy.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Soud nejprve připomněl svou předchozí judikaturu ve věcech srovnatelných skutkově i právně s projednávaným případem. Ve věci *Kvasnica proti Slovensku* (č. 72094/01, rozhodnutí ze dne 26. září 2006) učinil závěr, že v souvislosti s nařízením telefonických odposlechů neměla žaloba na ochranu osobnosti rozumnou naději na úspěch, a ve věci *Smatana proti České republice* (č. 18642/04, rozsudek ze dne 27. září 2007, § 89 a 11) mj. poznamenal, že žaloba na ochranu osobnosti podle § 11 až 13 tehdy platného občanského zákoníku nebyla účinným prostředkem nápravy v souvislosti s námitkami stěžovatele na poli článku 5 Úmluvy, když soudy rozhodující v občanskoprávních sporech nebyly příslušné projednat námitky trestněprávní povahy.

Zatímco Vrchní soud v Praze dospěl v projednávané věci k závěru o své nepříslušnosti posoudit v rámci řízení o žalobě stěžovatelky rozhodnutí vydaná v trestním řízení, stěžovatelka nepoukázala na žádnou relevantní vnitrostátní judikaturu, která by svědčila o opaku. Z judikatury Ústavního soudu potom vyplývá, že v určitých výjimečných případech může Ústavní soud zrušit rozhodnutí o nařízení domovní prohlídky (srov. *Duong proti České republice*, č. 21381/11, rozsudek ze dne 14. ledna 2016, § 35). Běžně je takto nutné využít procesních prostředků přímo v rámci trestního řízení (*Maslák a Michálková proti České republice*, č. 52028/13, rozsudek ze dne 14. ledna 2016, § 44 a 97), přičemž z nálezů Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 362/06 ze dne 1. listopadu 2006 vyplývá, že osoby, které nejsou stranou v trestním řízení, tak mohou učinit přímo prostřednictvím ústavní stížnosti. V projednávané věci stěžovatelce nic nebránilo, aby se obrátila na Ústavní soud, který mohl přezkoumat všechny její námitky vznesené v řízení před Soudem, příkaz k domovní prohlídce zrušit a tím rovněž otevřít stěžovatelce možnost domáhat se náhrady nemajetkové újmy podle zákona č. 82/1998 Sb. Z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1019/2012 (srov. *Maslák a Michálková proti České republice*, cit., výše, § 28) přitom vyplývá, že podle § 7 tohoto zákona mohou být za účastníky řízení považovány rovněž osoby, které v souvislosti s takovým trestním řízením utrpěly zásah do svých práv, ač nejsou přímo stranou v trestním řízení. S ohledem na výše uvedené stěžovatelka neučinila vše, co od ní bylo možné rozumně očekávat za účelem řádného vyčerpání příslušných prostředků nápravy. Soud proto její stížnost prohlásil za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

Rozsudek ze dne 14. ledna 2016 ve věci č. 21381/11 – *Duong proti České republice*

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že v souvislosti s domovní prohlídkou bytu stěžovatele, která proběhla na základě soudního příkazu, který neobsahoval odůvodnění neodkladnosti a neopakovatelnosti úkonu, stěžovatel disponoval dostatečnými zárukami proti svévoli, a zásah do jeho práv tak byl přiměřený sledovaným legitimním cílům. K porušení článku 8 Úmluvy proto nedošlo.

I. Skutkové okolnosti

V červenci 2010 podal státní zástupce soudu návrh na nařízení domovní prohlídky v bytě stěžovatele podezřelého z trestného činu nedovolené výroby psychotropních látek. Státní zástupce (stejně jako policie) považoval prohlídku za neodkladný a neopakovatelný úkon. Následně soudce vydal příkaz k domovní prohlídce, který neobsahoval jméno stěžovatele ani důvody neodkladnosti a neopakovatelnosti úkonu. V příkazu byly určeny prostory, kterých se domovní prohlídka týkala. Současně příkaz zmiňoval důvodné podezření, že by se v těchto prostorách mohly nacházet předměty významné pro trestní řízení.

Domovní prohlídka proběhla v srpnu 2010. V protokolu o jejím provedení bylo uvedeno jméno stěžovatele, přepis jeho předchozího výsledku i odůvodnění neodkladnosti a neopakovatelnosti úkonu. Po

skončení domovní prohlídky byl stěžovatel obviněn. V březnu 2011 Ústavní soud odmítl jeho ústavní stížnost s tím, že důvody neodkladnosti a neopakovatelnosti domovní prohlídky vyplynuly z okolností případu a ze spisového materiálu a byly uvedeny v návrhu státního zástupce i v protokolu o provedení domovní prohlídky. Jméno stěžovatele nebylo v příkazu uvedeno kvůli chybnému přepsání údajů z návrhu státního zástupce. Ústavní soud toto stanovisko zopakoval v nálezu z května 2014 vydaném v návaznosti na stěžovatelovu ústavní stížnost namířenou proti rozhodnutím obecných soudů, kterými byl v roce 2012 spolu s dalšími osobami odsouzen k trestu odnětí svobody pro trestný čin nedovolené výroby psychotropních látek.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel namítal, že příkaz k domovní prohlídce nebyl řádně odůvodněn ani z hlediska neodkladnosti a neopakovatelnosti úkonu, ani z hlediska skutkové podstaty věci, a došlo tak k porušení jeho práva na respektování obydlí zaručeného článkem 8 Úmluvy.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Soud předně přezkoumal námitku vlády, že v ústavní stížnosti proti výsledku trestního řízení stěžovatel nenapadal příkaz k domovní prohlídce ve svém bytě ani způsob jejího provedení. Soud uvedl, že Ústavní soud má z výjimečných důvodů pravomoc zrušit příkaz k domovní prohlídce, stěžovateli tak nelze vytknout, že ústavní stížnost proti příkazu k domovní prohlídce podal ještě před ukončením trestního řízení. Z usnesení Ústavního soudu z března 2011 o první ústavní stížnosti stěžovatele ostatně vyplývá, že se námitkami stěžovatele založenými na článku 8 Úmluvy zabýval, a na odůvodnění tohoto usnesení Ústavní soud odkázal ve svém nálezu z května 2014. Námitku nepřijatelnosti stížnosti založenou na nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy proto Soud zamítl.

Co se týče odůvodněnosti stížnosti, Soud předně shledal, že předmětná domovní prohlídka představovala zásah do práva stěžovatele na respektování obydlí ve smyslu článku 8 Úmluvy.

Soud dále připomněl, že soulad opatření se zákonem vyžaduje, aby mělo základ ve vnitrostátním právu, aby příslušné právní normy byly v souladu se zásadou právního státu, tedy dostupné dotčené osobě, předvídatelné ve svých důsledcích a aby poskytovaly ochranu před svévolnými zásahy. Zákon tak musí jasně vymezit rozsah a podmínky výkonu pravomoci příslušných orgánů a u preventivní kontroly zásahu musí rozhodnutí podléhat jasným kritériím, zejména v té rovině, zda sledované veřejné zájmy nelze naplnit méně omezujícím opatřením. Státy mohou přijímat opatření typu domovních prohlídek za účelem získání důkazů o trestné činnosti; musí však současně poskytovat odpovídající záruky proti zneužití. Soud pak posuzuje zejména okolnosti vydání příkazu k prohlídce, požadavky na potřebné důkazy, obsah a rozsah příkazu, způsob provedení prohlídky, včetně zapojení nezávislých pozorovatelů, jakož i rozsah možných důsledků pro zaměstnání a pověst dotčené osoby. Kontrolní mechanismy musí být s to zásah omezit na minimum nezbytné v demokratické společnosti a respektovat hodnoty demokratické společnosti (srov. zejm. *Sanoma Uitgevers B. V. proti Nizozemsku*, č. 38224/03, rozsudek velkého senátu ze dne 14. září 2010, § 92).

Ve vztahu k projednávané věci Soud předeslal, že sporná domovní prohlídka byla založena na ustanoveních § 82 a násl. trestního řádu, jakož i na § 160 odst. 4 trestního řádu, která v situacích, jež nesnesou odkladu, umožňují provedení domovní prohlídky před zahájením trestního stíhání. Formální postup vyžadovaný těmito ustanoveními byl dodržen, jelikož domovní prohlídka byla povolena soudcem na návrh státního zástupce, který jednal na podnět policie. Ustanovení § 83 odst. 1 trestního řádu nevyžaduje, aby příkaz obsahoval výslovně důvod neodkladnosti provedení domovní prohlídky, pouze orgán provádějící prohlídku má dle § 160 odst. 1 *in fine* trestního řádu povinnost uvést důvody neodkladnosti úkonu v protokolu. Ústavní soud sjednotil svoji dosavadní rozkolísanou judikaturu až nálezem sp. zn. Pl. ÚS 47/13 (ze dne 7. května 2014), podle něhož v zásadě postačuje, pokud důvody neodkladnosti a neopakovatelnosti úkonu vyplynuly z okolností případu a ze spisového materiálu.

Soud připomněl, že mu nepřísluší *in abstracto* posuzovat relevantní právní úpravu a praxi, nýbrž přezkoumat, zda jsou její důsledky pro stěžovatele v rozporu s Úmluvou. V návaznosti na první ústavní stížnost stěžovatele Ústavní soud v březnu 2011 připustil, že příkaz k domovní prohlídce neobsahoval

žádné odůvodnění neodkladnosti domovní prohlídky ani jméno stěžovatele a mohl být celkově vypracován pečlivěji, ale taková vada nedosáhla ústavněprávní intenzity. Ústavní soud zdůraznil, že není třeba podrobně sepisovat důvody neodkladnosti úkonů, aby se nekomplikovala počáteční etapa vyšetřování nadměrným formalismem. V projednávané věci příslušné důvody vyplývaly ze skutkových okolností a ze spisového materiálu a byly uvedeny v návrhu státního zástupce i v protokolu o domovní prohlídce. Stejně důvody Ústavní soud zopakoval v nálezu ve věci stěžovatele z května 2014.

Soud dále uvedl, že výklad vnitrostátního práva náleží v první řadě vnitrostátním orgánům a jejich závěry může Soud zpochybnit pouze v případě, že svědčí o zjevné svévoli. Tak tomu však v projednávané věci nebylo. Soud ve své judikatuře připouští, že v situacích, které nesnesou odkladu, může být těžké opatřit příkaz k domovní prohlídce podrobným odůvodněním (*mutatis mutandis, Ilja Stefanov proti Bulharsku*, č. 65755/01, rozsudek ze dne 22. května 2008, § 41).

Soud proto s ohledem na výše uvedené konstatoval, že vady sporného příkazu nebyly natolik závažné, aby bylo možné příkaz považovat za nezákonný, a zásah tudíž byl v souladu se zákonem.

Soud dále shledal, že domovní prohlídka sledovala legitimní cíl, kterým bylo nalezení důkazů o trestné činnosti, a tudíž „předcházení zločinnosti“.

Pokud jde o nezbytnost zásahu v demokratické společnosti, Soud především zdůraznil, že příkaz k domovní prohlídce musí mít jisté minimální obsahové náležitosti a vnitrostátní právo musí poskytovat odpovídající a dostatečné záruky proti svévoli (*Gutsanovi proti Bulharsku*, č. 34529/10, rozsudek ze dne 15. října 2013, § 220).

Sporný příkaz vymezoval prostory, kterých se domovní prohlídka, jež proběhla před zahájením trestního stíhání stěžovatele, týkala. V příkazu byl také učiněn závěr o existenci důvodného podezření, že by se v daných prostorách mohly nacházet předměty významné pro trestní řízení. O kontextu domovní prohlídky byl stěžovatel, kterému byl příkaz doručen na počátku domovní prohlídky, informován v rámci jeho předchozího výslechu. Stěžovatel stejně jako nezúčastněná osoba byl prohlídce přítomen a byl vyhotoven seznam odňatých věcí. Stěžovatel tak mohl vykonat účinným způsobem kontrolu rozsahu provedení domovní prohlídky. Ohledně procesních záruk Soud konstatoval, že domovní prohlídka proběhla na základě příkazu vydaného soudcem. Po jejím provedení policie vyhotovila protokol. Ústavní soud, jehož závěry Soud nepovažoval za svévolné nebo nerozumné, provedl v březnu 2011 přezkum souladu domovní prohlídky s Úmluvou a stěžovateli nic nebránilo napadnout nezákonnost příkazu a samotné prohlídky. Soud proto rozhodl, že stěžovatel měl k dispozici dostatečné záruky proti svévoli a k porušení článku 8 Úmluvy nedošlo.

Rozsudek ze dne 14. ledna 2016 ve věci č. 52028/13 – *Maslák a Michálková proti České republice*

Senát páté sekce Soudu dospěl v souvislosti s domovní prohlídkou bytu a prohlídkami dalších prostor užívaných stěžovatelem jednomyslně k závěru, že stěžovatel disponoval dostatečnými zárukami proti svévoli a jím tvrzené nedostatky příkazů k prohlídkám a jejich provedení nepřekročily meze stanovené čl. 8 odst. 2 Úmluvy, který nebyl porušen. Námitky porušení článku 13 Úmluvy pak Soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost. Stěžovatelka dle Soudu neměla postavení oběti ve smyslu článku 34 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

V listopadu 2012 podal státní zástupce soudu návrh na nařízení domovní prohlídky bytu a prohlídky garáže a vozidel užívaných stěžovatelem podezřelým ze spáchání trestného činu vydírání. Následně soudce vydal příkazy k prohlídkám. V návaznosti na telefonický rozhovor se stěžovatelem přijela na místo prohlídky stěžovatelka vozidlem, které bylo následně rovněž předmětem prohlídky. V protokolech o provedení domovní prohlídky a prohlídky jiných prostor bylo odůvodněno provedení prohlídek coby neodkladných a neopakovatelných úkonů. Protokol o provedení domovní prohlídky obsahoval informaci o předchozím výslechu stěžovatele a o doručení příkazu stěžovateli krátce po zahájení prohlídky; stěžovatel měl námitky k obsahu protokolu. V protokolu o provedení prohlídek

jiných prostor bylo uvedeno, že stěžovatel jim byl přítomen, stěžovatelka byla přítomna prohlídce vozidla, kterým přijela na místo prohlídek; stěžovatelé neměli námitky k obsahu protokolu. Po vykonání prohlídek byl stěžovatel obviněn, stěžovatelka trestně stíhána nebyla. Rozsudkem krajského soudu z listopadu 2013 ve spojení s rozsudkem vrchního soudu z června 2014 byl stěžovatel spolu s dalšími osobami odsouzen.

Ústavní soud ve svém usnesení z února 2013 uvedl, že příkazy k prohlídkám jsou, zejména pokud jde o odůvodnění neodkladnosti prohlídek, ústavně akceptovatelné. Ostatními námitkami, např. nedostatkem předchozího výsledku stěžovatele, se Ústavní soud odmítl zabývat s tím, že je třeba vyčkat výsledku trestního řízení.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé s odvoláním na článek 8 Úmluvy namítali, že domovní prohlídka bytu a prohlídka garáže a vozidel byla nezákonná, protože příkazy k prohlídkám nebyly řádně odůvodněny a stěžovatel nebyl před započítím prohlídek vyslechnut. Stěžovatelka namítala, že měla být určena v příkazu k prohlídce vozidla, kterým přijela, jako jeho uživatelka a mělo k ní být takto přistupováno.

a) K přijatelnosti stížnosti

Vláda předně poukázala na skutečnost, že prohlídka vozidla se stěžovatelky nijak nedotkla a že jí žádná újma způsobena nebyla, a proto ji nelze považovat za přímou ani nepřímou oběť porušení článku 8 Úmluvy. Soud připomněl, že článek 34 Úmluvy se vztahuje nejen na přímé oběti tvrzeného porušení, ale i na každou nepřímou oběť, které mělo takové porušení způsobit újmu nebo která má platný osobní zájem na jeho ukončení (*Vallianatos a ostatní proti Řecku*, č. 29381/09 a 32684/09, rozsudek velkého senátu ze dne 7. listopadu 2013, § 47). V projednávané věci se vnitrostátní orgány mohly oprávněně domnívat, že stěžovatel je jediným či jedním z vlastníků vozidla. Bylo zdokumentováno, že stěžovatel vozidlo užíval. Stěžovatel nevznesl námitky proti protokolu o provedení prohlídky vozidla, ve kterém byl označen jako jediný uživatel vozidla. Stěžovatelka naproti tomu neprokázala, že byla majitelkou vozidla či že jí prohlídka způsobila jakoukoli újmu. Stěžovatelka tak, na rozdíl od stěžovatele, neměla dle Soudu postavení oběti ve smyslu článku 34 Úmluvy. Její stížnost proto Soud odmítl pro neslučitelnost *ratione personae* s ustanoveními Úmluvy.

Ohledně případné předčasnosti námitek stěžovatele Soud konstatoval, že Ústavní soud se ve svém usnesení z února 2013 odmítl zabývat námitkou nedostatku předchozího výsledku stěžovatele, aby tím nepřiměřeně a předčasně nezasahoval do pravomoci obecných soudů a nepředurčoval výsledek trestního řízení proti stěžovateli. Soud při této příležitosti podotkl, že je nutno rozlišovat mezi procesním aspektem přípustnosti důkazů zajištěných během prohlídky, kterým je vhodné se zabývat v trestním řízení, a hmotněprávním aspektem ochrany soukromého života a obydlí (*Michalák proti Slovensku*, č. 30157/03, rozsudek ze dne 8. února 2011, § 82 a 213). Rozlišení, které Ústavní soud činí mezi námitkami týkajícími se nezákonnosti samotného příkazu k prohlídce a námitkami namířenými proti provedení takové prohlídky, je tak dle Soudu problematické, neboť určité okolnosti prohlídky je třeba zohlednit v hodnocení přiměřenosti zásahu do práv zaručených článkem 8 Úmluvy. V projednávané věci nicméně Soud dospěl k závěru, že po ukončení trestního řízení stěžovatel bude mít možnost obrátit se na Ústavní soud s ústavní stížností, v níž může napadnout nedostatek předchozího výsledku. Tuto část stížnosti proto Soud odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

Pokud jde o námitku nedostatečného odůvodnění příkazů k prohlídkám, Soud ji prohlásil za přijatelnou, když uvedl, že Ústavní soud se při posuzování ústavní stížnosti stěžovatele zabýval souladem napadených příkazů s právní úpravou a shledal je ústavně akceptovatelnými; stěžovatel tak vnitrostátní prostředky nápravy vyčerpal.

b) K odůvodněnosti stížnosti

Co se týče odůvodněnosti stížnosti, Soud v první řadě shledal, že předmětné prohlídky představovaly zásah do práva stěžovatele na respektování obydlí ve smyslu článku 8 Úmluvy.

Ohledně zákonnosti tohoto zásahu Soud připomněl, že soulad opatření se zákonem vyžaduje, aby mělo základ ve vnitrostátním právu, aby příslušné právní normy byly v souladu se zásadou právního státu, tedy dostupné dotčené osobě, předvídatelné ve svých důsledcích a aby poskytovaly ochranu před svévolnými zásahy. Zákon tak musí jasně vymezit rozsah a podmínky výkonu pravomoci příslušných orgánů a u preventivní kontroly zásahu musí rozhodnutí podléhat jasným kritériím, zejména v té rovině, zda sledované veřejné zájmy nelze naplnit méně omezujícím opatřením. Státy mohou přijímat opatření typu domovních prohlídek za účelem získání důkazů o trestné činnosti; musí však současně poskytovat odpovídající záruky proti zneužití. Soud pak posuzuje zejména okolnosti vydání příkazu k prohlídce, požadavky na potřebné důkazy, obsah a rozsah příkazu, způsob provedení prohlídky, včetně zapojení nezávislých pozorovatelů, jakož i rozsah možných důsledků pro zaměstnání a pověst dotčené osoby. Kontrolní mechanismy musí být s tímto zásahem omezeny na minimum nezbytné v demokratické společnosti a respektovat hodnoty demokratické společnosti (srov. zejm. *Sanoma Uitgevers B. V. proti Nizozemsku*, č. 38224/03, rozsudek velkého senátu ze dne 14. září 2010, § 92).

Ve vztahu k projednávané věci Soud předeslal, že sporné prohlídky byly založeny na ustanoveních § 82 a násl. trestního řádu, jakož i na § 160 odst. 4 trestního řádu, která v situacích, jež nesnesou odkladu, umožňují provedení prohlídky před zahájením trestního stíhání. Formální postup vyžadovaný těmito ustanoveními byl dodržen, jelikož prohlídky byly povoleny soudcem na návrh státního zástupce, který jednal na podnět policie. Ustanovení § 83 odst. 1 trestního řádu nevyžaduje, aby příkaz obsahoval výslovně důvod neodkladnosti provedení prohlídky, pouze orgán provádějící prohlídku má dle § 160 odst. 1 *in fine* trestního řádu povinnost uvést důvody neodkladnosti úkonu v protokolu. Ústavní soud sjednotil svoji dosavadní rozkolísanou judikaturu až nálezem sp. zn. Pl. ÚS 47/13 (ze dne 7. května 2014), podle něhož v zásadě postačuje, pokud důvody neodkladnosti a neopakovatelnosti úkonu vyplývají z okolností případu a ze spisového materiálu.

Soud připomněl, že mu nepřísluší *in abstracto* posuzovat relevantní právní úpravu a praxi, nýbrž přezkoumat, zda jsou její důsledky pro stěžovatele v rozporu s Úmluvou. V návaznosti na ústavní stížnost stěžovatele Ústavní soud v únoru 2013 posoudil soulad napadených příkazů k prohlídkám s relevantními právními předpisy, včetně přezkoumání důvodů neodkladnosti úkonů, a dospěl k závěru, že jsou ústavně akceptovatelné.

Soud dále uvedl, že výklad vnitrostátního práva náleží v první řadě vnitrostátním orgánům a jejich závěry může Soud zpochybnit pouze v případě, že svědčí o zjevné svévoli. Tak tomu však v projednávané věci nebylo. Soud ve své judikatuře připouští, že v situacích, které nesnesou odkladu, může být těžké opatřit příkaz k domovní prohlídce podrobným odůvodněním (*mutatis mutandis*, *Ilja Stefanov proti Bulharsku*, č. 65755/01, rozsudek ze dne 22. května 2008, § 41).

Soud s ohledem na výše uvedené konstatoval, že vady sporného příkazu nebyly natolik závažné, aby bylo možné příkaz považovat za nezákonný, a zásah tudíž byl v souladu se zákonem.

Soud dále konstatoval, že prohlídky sledovaly legitimní cíl, kterým bylo nalezení důkazů o trestné činnosti, a tudíž „předcházení zločinnosti“.

Pokud jde o nezbytnost zásahu v demokratické společnosti, Soud především zdůraznil, že příkaz k domovní prohlídce musí mít jisté minimální obsahové náležitosti a vnitrostátní právo musí poskytovat odpovídající a dostatečné záruky proti svévoli (*Gutsanovi proti Bulharsku*, č. 34529/10, rozsudek ze dne 15. října 2013, § 220).

Sporné příkazy vymezovaly prostory, kterých se prohlídky, jež proběhly před zahájením trestního stíhání stěžovatele, týkaly. V příkazech byl také učiněn závěr o existenci důvodného podezření, že by se v daných prostorách mohly nacházet předměty významné pro trestní řízení. Soud uvedl, že ačkoli byl příkaz k domovní prohlídce bytu stěžovateli doručen pět minut po započítání prohlídky a o jeho obsahu byl informován jen stručně, lze mít za to, že stěžovatel, kterému byly doručeny i ostatní příkazy, byl o kontextu prohlídek informován. Stěžovatel stejně jako nezúčastněná osoba byl prohlíd-

kám přítomen. Prohlídce vozidla byl přítomen rovněž právní zástupce stěžovatele. Stěžovatel tak mohl vykonat účinným způsobem kontrolu rozsahu provedení prohlídek navzdory svému tvrzení, že nebyl podroben předchozímu výsledku.

Ohledně procesních záruk Soud konstatoval, že prohlídky proběhly na základě příkazů vydaných soudcem. Po jejich provedení policie vyhotovila protokoly. Ústavní soud, jehož závěry Soud nepovažuje za svévolné nebo nerozumné, provedl přezkum souladu prohlídek s Úmluvou a stěžovateli nic nebránilo napadnout nezákonnosti příkazů a samotných prohlídek. Soud proto rozhodl, že stěžovatel měl k dispozici dostatečné záruky proti svévoli a jím tvrzené nedostatky nepřekročily meze stanovené čl. 8 odst. 2 Úmluvy. K porušení článku 8 Úmluvy tedy nedošlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Stěžovatel dále uváděl, že s výjimkou ústavní stížnosti neměl k dispozici účinný prostředek nápravy ve smyslu článku 13 Úmluvy, jehož prostřednictvím by mohl napadnout nerespektování článku 8 Úmluvy.

Soud připomněl, že prostředkem nápravy je míněn nikoli prostředek zaručující úspěch ve věci, ale dostupný prostředek, kterým se lze domáhat posouzení jeho odůvodněnosti (*Krča proti České republice*, č. 49476/99, rozhodnutí ze dne 18. března 2003).

Soud předně přezkoumal námitku vlády, že stěžovatel měl možnost požádat státního zástupce o přezkoumání postupu policejního orgánu dle § 157a trestního řádu. Soud podotkl, že rozhodovací praxe Ústavního soudu systematicky nevyžaduje využití tohoto prostředku a ani v případě stěžovatele tomu nebylo jinak. Po stěžovateli tak nelze požadovat využití prostředku nápravy, jehož uplatnění nevyžaduje ani nejvyšší vnitrostátní soudní instance (*Vučkovič proti Srbsku*, č. 17153/11, rozsudek velkého senátu ze dne 25. března 2014, § 76). Nadto žádostí lze napadnout pouze postup policie při provedení prohlídky, nikoli zákonnost příkazu k prohlídce. Soud měl za to, že usnesení Ústavního soudu sp. zn. ÚS 2166/14 se zaměřuje na otázky platnosti důkazů, nikoli ochranu obydlí. Při nedostatku jiných příkladů z praxe se tak dle Soudu nelze domnívat, že by tento prostředek umožnil stěžovateli domoci se účinného přezkumu námitek na poli článku 8 Úmluvy.

Soud dále konstatoval, že námitka nedostatečného odůvodnění příkazů k prohlídkám byla podrobena přezkumu Ústavním soudem. Soud zdůraznil, že nevyhovění určité námitce nezpůsobuje porušení článku 13 Úmluvy. Stěžovatel bude mít též příležitost uplatnit zbývající námítky v nové ústavní stížnosti podané po skončení trestního řízení. Dle Soudu je předčasné se domnívat, že uvedená cesta nepovede k přezkumu odůvodněnosti námitek týkajících se provedení prohlídek. V případě úspěchu se navíc stěžovatel bude moci domáhat náhrady škody na základě zákona č. 82/1998 Sb. Soud proto rozhodl, že stěžovatel má k dispozici účinný prostředek nápravy k uplatnění svého práva na respektování obydlí. Tuto námitku proto Soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozhodnutí ze dne 23. února 2016 ve věci č. 64523/12 – *Ledvina proti České republice*

Výbor páté sekce Soudu rozhodl o nepřijatelnosti stížnosti, v níž se stěžovatel dovolával svého práva na respektování soukromého života a práva na spravedlivý proces ve smyslu článků 8 a 6 Úmluvy v souvislosti s nařízením tzv. prostorových odposlechů jeho kanceláře a použitím z nich získaných záznamů jako důkazů v trestním řízení vedeném proti němu, zčásti pro ztrátu postavení oběti a zčásti pro zjevnou neopodstatněnost.

I. Skutkové okolnosti

V rámci prověřování trestné činnosti L. F. byl v květnu 2005 vydán příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu účastnického čísla užívaného stěžovatelem. V červenci 2005 vydal státní zástupce na základě stručně odůvodněné žádosti policejního orgánu z května 2005 povolení ke sledování osob a věcí dle § 158d odst. 1 a 2 trestního řádu (dále jen „prostorové odposlechy“), a to kanceláře stěžovatele na městském úřadě, kde stěžovatel působil jako vedoucí odboru dopravy a silnič-

ního hospodářství. V lednu 2006 byly prostorové odposlechy kanceláře stěžovatele o půl roku prodlouženy.

V červenci 2006 bylo na základě získaných záznamů z prostorových odposlechů zahájeno trestní stíhání stěžovatele v trestní věci nesouvisející s trestnou činností L. F. Stěžovatel byl rozsudkem okresního soudu z července 2007 uznán vinným ze spáchání trestných činů zneužívání pravomoci veřejného činitele a přijímání úplatku. Stěžejním důkazem se staly záznamy prostorových odposlechů. Krajský soud v lednu 2008 ve výroku o vině rozsudek okresního soudu potvrdil. Ústavní soud nálezem z ledna 2010 rozhodnutí obecných soudů zrušil s odůvodněním, že se nevypořádaly s otázkou zákonnosti nařízení prostorových odposlechů a použití z nich získaných záznamů jako důkazů pro odsouzení stěžovatele, a konstatoval porušení práv stěžovatele vyplývajících z Úmluvy. Následně obecné soudy v souladu s návodem Ústavního soudu doplnily dokazování úředním záznamem policejního orgánu z května 2005 jako jedním z podkladů, na jejichž základě státní zástupce povolil prostorové odposlechy, který neměl stěžovatel v první fázi trestního řízení k dispozici, a opětovně uznaly stěžovatele vinným z uvedených trestných činů. V dubnu 2012 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost stěžovatele s tím, že obecné soudy provedly požadovaný důkaz.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel s odkazem na články 8 a 6 Úmluvy namítal nezákonnost nařízení prostorových odposlechů jeho kanceláře a nespravedlivost trestního řízení vedeného proti němu, ve kterém byly záznamy prostorových odposlechů použity jako důkaz.

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 8 A 6 ÚMLUVY

Soud připomněl, že stěžovatel může pozbyt postavení oběti pouze tehdy, uznají-li vnitrostátní orgány, že došlo k porušení práv stěžovatele zaručených v Úmluvě, a toto porušení posléze napraví (*Dalban proti Rumunsku*, č. 28114/95, rozsudek velkého senátu ze dne 28. září 1999, § 44).

Soud rozhodl, že pokud jde o první část trestního řízení, Ústavní soud v nálezu z ledna 2010 konstatoval porušení práv stěžovatele vyplývajících z článků 6 a 8 Úmluvy a zrušil rozhodnutí obecných soudů. Prostředkem nápravy byla druhá fáze trestního řízení zahájená po zrušovacím nálezu Ústavního soudu. Stěžovatel se tak podle Soudu dostal do postavení, ve kterém se nacházel na počátku řízení, a ztratil postavení oběti ve smyslu článku 34 Úmluvy. Tuto část stížnosti proto Soud prohlásil za nepřijatelnou pro neslučitelnost *ratione personae* s ustanoveními Úmluvy.

Ve druhé fázi trestního řízení, ve které byl stěžovatel opětovně odsouzen, se obecné soudy otázkou zákonnosti povolení a prodloužení tzv. prostorových odposlechů dle pokynů Ústavního soudu opětovně důkladně zabývaly a doplnily požadovaným způsobem dokazování. Především doložily úřední záznam policejního orgánu z května 2005, který se původně nacházel ve spise předloženém státnímu zástupci se žádostí o povolení sledování, ale byl odstraněn. Zřetel na něj byl tedy vzat až v druhé fázi trestního řízení. Soud uznal, že doplnění dokazování úředním záznamem bylo jediným možným způsobem nápravy nezákonnosti povolení sledování státním zástupcem. Pokud jde o námitku stěžovatele, že nelze ověřit, zda byl úřední záznam skutečně součástí spisu předloženého státnímu zástupci, Soud konstatoval, že vláda předloženými dokumenty prokázala, že státní zástupce měl úřední záznam k dispozici již v době povolení telefonních odposlechů, které předcházelo povolení prostorových odposlechů. Obecné soudy posléze dospěly k závěru, že prostorové odposlechy byly nařízeny v souladu se zákonem; učinily tak sice až pět let po jejich provedení, ale na základě úředního dokumentu o jednání třetí osoby, L. F., takže plynutí času nemělo vliv na možnost stěžovatele tento dokument zpochybnit.

Dle názoru Soudu tak řízení před obecnými soudy po zrušovacím nálezu Ústavního soudu představovalo z pohledu článku 8 Úmluvy dostatečně účinný následný přezkum námitek stěžovatele týkajících se prostorových odposlechů.

Soud současně neshledal porušení článku 6 Úmluvy, pokud jde o přípustnost záznamů prostorových odposlechů jako důkazů v druhé fázi trestního řízení. Konstatoval, že s ohledem na záruky, které měl

stěžovatel v druhé fázi řízení ve vztahu k posouzení přípustnosti a použití důkazů získaných odposlechy k dispozici, je třeba řízení jako celek považovat za spravedlivé. Tuto část stížnosti tudíž odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozhodnutí ze dne 23. února 2016 ve věci č. 65008/13 – *SLOT Group, a. s. proti České republice*

Výbor první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že stížnost brojící proti odebrání povolení k provozování loterií je nepřijatelná pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka byla držitelkou řady povolení vydaných Ministerstvem financí k provozování loterií, sázkových her a jiných podobných her, které byly v různých obcích platné do let 2017 až 2019.

V září 2011 byla přijata novela zákona o loteriích, která zmocňovala obce k regulaci těchto hazardních her na jejich území. Přechodné ustanovení zároveň stanovilo, že ve vztahu k povolením vydaným před 1. lednem 2012, kdy novela nabyla účinnosti, mohou obce vydávat obecně závazné vyhlášky regulující hazardní hry až od 1. ledna 2015.

V dubnu 2013 Ústavní soud toto přechodné ustanovení nálezem sp. zn. Pl. ÚS 6/13 (č. 112/2013 Sb.) zrušil s tím, že pravomoc obcí regulovat hazardní hry na jejich území vyplývá přímo z Ústavy. Novela zákona z roku 2011 jim tedy toto právo nepřiznala, ale naopak bez legitimních důvodů časově omezila. Dle Ústavního soudu nemají provozovatelé předmětných hazardních her žádné legitimní očekávání, že obce nebudou svou Ústavou zaručenou pravomoc tyto činnosti na svém území regulovat využívat.

V roce 2013 Ministerstvo financí v návaznosti na přijetí vyhlášek některými obcemi stěžovatelce zrušilo několik jejích povolení. Stěžovatelka podala proti rozhodnutím žalobu, kterou však v dubnu 2015 městský soud s poukazem na výše zmíněný nález pléna Ústavního soudu zamítl. Stěžovatelka proti tomuto rozhodnutí podala kasační stížnost, v níž mj. poukazovala i na jeho rozpor s evropským právem a rozsudkem Soudního dvora Evropské unie ve věci *Berlington Hungary a další* (věc C-98/14, rozsudek ze dne 11. června 2015). Řízení před Nejvyšším správním soudem v době rozhodnutí Soudu stále probíhalo.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1

V řízení před Soudem stěžovatelka namítala, že výše uvedený nález pléna Ústavního soudu byl nepředvídatelný, v rozporu se zásadou právní jistoty a porušil její legitimní očekávání majetkové povahy založené na povoleních udělených Ministerstvem financí a chráněné článkem 1 Protokolu č. 1.

Soud konstatoval, že stěžovatelkou napadaný nález Ústavního soudu je legislativní povahy s obecnými důsledky. Konkrétní majetkové důsledky pro stěžovatelku měla až rozhodnutí Ministerstva financí o zrušení povolení. Řízení o nich nicméně na vnitrostátní úrovni stále probíhají, a to před soudy, které mají ve věci plnou jurisdikci. Stěžovatelčina stížnost je tedy dle Soudu předčasná.

Soud dále připomněl, že nedávno rozhodl (*Laurus Invest Hungary KFT, Continental Holding Corporation a 5 dalších stížností proti Maďarsku*, č. 23265/13 a další, rozhodnutí ze dne 8. září 2015), že osoby v obdobném postavení mají na základě rozsudku Soudního dvora Evropské unie ve věci C-98/14, kterého se před Nejvyšším správním soudem dovolává i stěžovatelka, možnost domáhat se náhrady případné škody způsobené právním předpisem, který je v rozporu s právem Evropské unie. Vnitrostátní soudy jsou v řízení o náhradě škody povinny uplatňovat kritéria, která Soudní dvůr Evropské unie v tomto rozsudku podrobně specifikoval a která jsou dle Soudu obdobná těm, jež vyplývají z článku 1 Protokolu č. 1.

Soud proto s ohledem na výše řečené prohlásil stížnost za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

Rozhodnutí ze dne 23. února 2016 ve věci č. 62565/14 – Hrazdíra proti České republice

Výbor první sekce Soudu jednomyslně rozhodl o zjevné neopodstatněnosti stěžovatelovy námitky o porušení jeho práva na vzdělání (článek 2 Protokolu č. 1) tím, že obec nevytvořila podmínky pro to, aby se navzdory svému zdravotnímu postižení mohl vzdělávat v běžné základní škole.

I. Skutkové okolnosti

V roce 2005 byl u stěžovatele diagnostikován dětský autismus a střední mentální postižení. Do roku 2012 proto navštěvoval speciální mateřskou a později speciální základní školu. V průběhu roku 2011 stěžovatel absolvoval několik psychologických vyšetření, jejichž výsledkem bylo doporučení, aby byl integrován do běžné základní školy, a to pokud možno do menší třídy, kde by měl k dispozici asistenta pedagoga a učil se podle individuálního vzdělávacího plánu. Stěžovatel byl po několika neúspěšných žádostech o přijetí do různých škol, včetně své spádové školy, přijat v březnu 2012 do základní školy v obci vzdálené asi 5 km od místa jeho bydliště, kde mu byl přidělen asistent pedagoga a sestaven individuální vzdělávací plán.

Matka stěžovatele se nadále snažila o přijetí syna do jeho spádové školy v místě jejich bydliště. Ředitelka školy ovšem chlapce opět odmítla s tím, že škola nemá vytvořené podmínky, kapacitu a zkušenosti pro vzdělávání žáků s obdobným zdravotním postižením. V září 2012 její rozhodnutí potvrdil krajský úřad.

Matka stěžovatele se mezitím snažila domoci vytvoření podmínek pro inkluzivní vzdělávání svého syna u obce, která však na její žádost nijak nereagovala. Matka se stěžovatelem se proto obrátili na krajský soud, který v říjnu 2012 jejich žalobu proti tvrzenému nezákonnému zásahu obce zamítl s tím, že se stěžovatel má svého práva na vzdělání domáhat žalobou proti rozhodnutí o nepřijetí do školy, což ještě bude moci učinit, neboť mu rozhodnutí krajského úřadu dosud nebylo doručeno.

V dubnu 2013 rozhodnutí krajského soudu potvrdil Nejvyšší správní soud, který dále poznamenal, že kapacita, materiální a personální zázemí školy vycházejí z podmínek pro plnění povinné školní docházky, které je povinna zajistit obec, přičemž i splnění těchto podmínek je předmětem přezkumu v řízení o nepřijetí do školy. Dospěl-li by tedy soud k tomu, že podmínky pro plnění povinné školní docházky stěžovatele nejsou zajištěny, bylo by povinností obce ve spolupráci se školami tyto podmínky zajistit. Nejvyšší správní soud konečně konstatoval, že i kdyby stěžovatel žalobou dosáhl toho, že by obec byla povinna vytvořit podmínky pro inkluzivní vzdělávání, nedocílil by tím zároveň svého přijetí ke studiu na danou školu. Toho by se následně stejně musel domáhat v přijímacím řízení, čímž by celkově byl tento způsob ochrany práv stěžovatele komplikovanější a náročnější.

Stěžovatelova následná ústavní stížnost byla v březnu 2014 odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost s tím, že soudy podrobně a přesvědčivě odůvodnily, proč měl stěžovatel brojit proti rozhodnutí o nepřijetí do školy, a nikoli proti tvrzené nečinnosti obce.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 PROTOKOLU Č. 1

V řízení před Soudem stěžovatel především namítal, že došlo k porušení jeho práva na vzdělání ve smyslu článku 2 Protokolu č. 1, jelikož mu obec, v níž žije, nezajistila podmínky pro inkluzivní vzdělávání v běžné základní škole.

Soud úvodem připomněl, že článek 2 Protokolu č. 1 zajišťuje právo na přístup jen k těm vzdělávacím zařízením, které v daný okamžik v daném státě existují, přičemž toto právo ze své podstaty vyžaduje regulaci ze strany státu. Obsah této regulace může být v místě a čase rozdílný v závislosti na potře-

bách a zdrojích společnosti a jednotlivců (*Leyla Şahin proti Turecku*, č. 44774/98, rozsudek velkého senátu ze dne 10. listopadu 2005, § 154).

Ve vztahu k projednávané věci Soud shledal, že závěry vnitrostátních soudů nejsou nerozumné. V době rozhodnutí krajského soudu měl stěžovatel stále možnost postupovat tak, jak krajský soud uvedl, tedy podat žalobu proti rozhodnutí krajského úřadu, kterým bylo potvrzeno rozhodnutí ředitelky školy o jeho nepřijetí ke studiu. Jak navíc poznamenal Nejvyšší správní soud, jeho žaloba proti nezákonnému zásahu obce mohla vést toliko k vytvoření inkluzivních podmínek pro vzdělávání, ale již nikoli k jeho přijetí do školy, jehož se ve své podstatě domáhal. Stěžovatel dle Soudu přesvědčivě nevysvětlil, proč nepostupoval tak, jak uvedly správní soudy.

Nadto článek 2 Protokolu č. 1 dle Soudu nezaručuje právo být přijat do určité školy. Stěžovatel se však domáhal právě přijetí do své spádové školy. Konečně stěžovatel od března 2012 navštěvuje běžnou základní školu, která je vzdálena jen 5 km od místa jeho bydliště. V této škole je mu k dispozici asistent pedagoga a je vyučován podle individuálního vzdělávacího plánu. Stěžovatel tedy dle Soudu nemůže tvrdit, že způsob jeho vzdělávání je neadekvátní či nevhodný. Lze naopak mít za to, že jeho vzdělávací potřeby a přání inkluzivního vzdělávání jsou naplněny.

S ohledem na výše uvedené proto Soud stěžovatelovu námitku porušení článku 2 Protokolu č. 1 prohlásil za nepřijatelnou pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozhodnutí ze dne 31. května 2016 ve věci č. 34827/11 – *Meissner a ostatní proti České republice*

Výbor tří soudců první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že stížnost, v níž stěžovatelé namítali porušení zásady kontradiktornosti v rámci posouzení přípustnosti dovolání Nejvyšším soudem, tj. porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, je nepřijatelná pro zjevnou neopodstatněnost.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelé jsou vnuky a závětními dědici A. M., která do r. 1939 vlastnila 1/8 domu s pozemkem v Praze. Zbýlé části nemovitosti patřily jejímu švagrovi a jeho synům.

V listopadu 1939 za nacistické okupace byla nemovitost prodána pojišťovací společnosti, aniž byla kupní cena rodině Meissnerových, která byla židovského původu, vyplacena. V roce 1947 bylo na základě dekretu č. 103/1945 Sb. a vyhlášky č. 2088/1946 Sb. vlastnické právo k nemovitosti vloženo ve prospěch nové pojišťovny, národního podniku, kterou následovala další pojišťovna (také národní podnik) v roce 1948. Konečně v roce 1953 bylo k nemovitosti vloženo vlastnické právo ve prospěch československého státu na základě zákona č. 85/1952 Sb.

V roce 1994 A. M. neúspěšně požádala hlavní město Prahu, na které vlastnické právo přešlo v roce 1993, o vydání majetku a podala žalobu na vydání ve smyslu zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích. Po smrti A. M. v roce 1995 v řízení pokračovali stěžovatelé.

Obvodní soud pro Prahu 1 přiznal každému ze stěžovatelů 1/5 požadovaného majetku s tím, že k přechodu na stát došlo v rozhodném období a že městem provedená přestavba nebrání vydání, neboť k ní došlo až po podání žádosti o vydání. Odvolací soud rozsudek potvrdil co do 1/40 majetku pro každého stěžovatele a ve zbytku zrušil, neboť obvodní soud se dostatečně nezabýval otázkou, zda A. M. svědčilo právo na 7/8 dotčeného majetku, které kdysi patřily jejím příbuzným zahynuvším za války. Nejvyšší soud rozsudky zrušil v části nařizující vydání, jelikož nesouhlasil s jejich výkladem ustanovení § 8 odst. 1 zákona o mimosoudních rehabilitacích ohledně majetku, jenž prošel zásadní přestavbou.

V novém řízení obvodní soud žalobu stěžovatelů s odkazem na zadaný znalecký posudek zamítl s tím, že provedená přestavba zásadně změnila charakter nemovitosti a brání jejímu vydání, ačkoli současně potvrdil, že k přechodu majetku na stát došlo v rozhodném období a A. M. měla na vydání nárok.

Odvolací soud rozsudek potvrdil a konstatoval, že jedinou spornou otázkou ve věci je rozsah přestavby nemovitosti.

Nejvyšší soud nové dovolání v únoru 2010 odmítl. V odůvodnění nejprve konstatoval, že přestavbu lze považovat za natolik zásadní, že sama o sobě brání vydání nemovitosti. Dále se nicméně rozhodl posuzovat, zda tato výjimka obstojí ve světle dalších okolností, a shledal, že existuje ještě další překážka vydání, která způsobuje bezpředmětnost dalšího řízení.

Nejvyšší soud totiž došel k závěru, že k přechodu majetku na stát nedošlo až v roce 1953, ale před rozhodným obdobím, neboť konstitutivní účinek měl v projednávaném případě dekret č. 103/1945 Sb., o znárodnění soukromých pojišťoven, nikoli až zapsání vlastnictví podle zákona č. 85/1952 Sb. Pojišťovna vlastníci předmětnou nemovitost tedy byla dle jeho názoru znárodněna *ex lege* již v roce 1945.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že Nejvyšší soud posoudil věc nad rozsah jimi uplatňovaných dovolacích důvodů, když na základě vlastního dokazování došel k závěru, že k přechodu majetku na stát došlo před rozhodným obdobím, což nikdy předtím nebylo předmětem řízení, a stěžovatelé tedy nedostali možnost se k této otázce vyjádřit.

Vláda v souladu s rozhodnutím Ústavního soudu, kterým byla ústavní stížnost stěžovatelů odmítnuta, argumentovala, že názor Nejvyššího soudu o okamžiku přechodu majetku na stát byl vyřčen pouze *obiter dictum* nezpůsobivé ovlivnit hlavní důvod odmítnutí dovolání, kterým bylo nesplnění požadavku zásadního významu po právní stránce.

Soud nejprve konstatoval, že v rozhodné době byla právní úprava přípustnosti dovolání poměrně složitá. Dle tehdejšího znění § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu bylo dovolání přípustné proti rozsudku či usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, a dovolací soud dospěl k názoru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Zásadní význam napadeného rozhodnutí přitom nezakládalo samotné řešení sporné otázky v rozporu s hmotným právem.

Soud dále konstatoval, že v předmětném rozhodnutí o odmítnutí dovolání Nejvyšší soud vyjádřil pochybnosti o správném použití hmotného práva na případ stěžovatelů. Navzdory tomu však Nejvyšší soud neměl za to, že napadené rozhodnutí vyvolává otázku zásadního právního významu, neboť otázka týkající se povinnosti zkoumat rozsah přestavby nemovitosti byla v judikatuře soudů ustálená. Dovolání proto odmítl jako nepřípustné.

Soud se ztotožnil s argumentem vlády, že hypotetická úvaha Nejvyššího soudu o správnosti použití hmotného práva, kterou Nejvyšší soud podrobně nerozvedl, byla vyslovena toliko *obiter dictum* a nebyla důvodem pro odmítnutí dovolání. Dle Soudu Nejvyšší soud pouze upozornil na ustanovení právních předpisů, která soudy nižšího stupně opomněly vzít v úvahu. K jejich výkladu ovšem sám nepřistoupil. Soud rovněž přihlédl ke skutečnosti, že právní předpisy zmíněné Nejvyšším soudem jsou veřejně přístupné. Dále shledal, že stěžovatelé v dovolání nenamítali, že otázka přechodu předmětných nemovitostí na stát měla zásadní právní význam, a jejich námitky učiněné v tomto smyslu byly Ústavním soudem odmítnuty.

Námitky ohledně spravedlivosti řízení Soud tudíž prohlásil za nepřijatelné pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozhodnutí ze dne 31. května 2016 ve věci č. 24654/12 – Štulíř a ostatní proti České republice

Výbor první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že stížnost, v níž stěžovatelé namítali zejména porušení práva na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy, je nepřijatelná pro zjevnou neopodstatněnost.

I. Skutkové okolnosti

Celkem čtyři stěžovatelé (otec nezletilý K. Š., nezletilá K. Š., teta a babička nezletilí) namítali, že v souvislosti se zákazem styku stěžovatele s nezletilou nařízeným předběžným opatřením došlo k porušení práva na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

V roce 2008 došlo k odloučení stěžovatele a jeho manželky. V řízení o výkonu rodičovské odpovědnosti byla nezletilá stěžovatelka svěřena do péče matky. Styk nezletilý se stěžovatelem nebyl rozsudkem o svěřeni do péče upraven.

Po návratu z dovolené, kterou nezletilá strávila společně se stěžovatelem, si začala stěžovat na neadekvátní chování otce. Zpráva o psychologickém vyšetření, které bylo provedeno Dětským krizovým centrem, o. s., konstatovala, že nezletilá může být stěžovatelem pohlavně zneužívána. Na základě této zprávy podala matka nezletilý Obvodnímu soudu pro Prahu 8 návrh na vydání předběžného opatření spočívajícího v povinnosti stěžovatele zdržet se styku s nezletilou. Obvodní soud dne v květnu 2010 předběžné opatření vydal.

V červnu 2010 bylo proti stěžovateli z podnětu veřejného opatrovníka zahájeno trestní stíhání. V únoru 2014 však bylo zrušeno jako nezákonné, neboť výpovědi nezletilí byly označeny za procesně nepoužitelné, přičemž s ohledem na charakter prověřovaného jednání nebylo možné opatřit další důkazy.

Stěžovatel se proti rozhodnutí o předběžném opatření odvolal. V červenci 2010 Městský soud v Praze odvolání zamítl. Stěžovatel usnesení následně neúspěšně napadl ústavní stížností. Ústavní soud však v usnesení z října 2011 vyjádřil názor, že v otázce úpravy styku nezletilý s otcem a s rodinou otce nelze pasivně vyčkávat výsledku trestního řízení.

V listopadu 2011, rok a půl po vydání předběžného opatření o zákazu styku, obvodní soud z úřední moci zahájil řízení o úpravě styku stěžovatele s nezletilou. Rozsudkem z dubna 2014 bylo předběžné opatření o zákazu styku zrušeno a stěžovateli byl přiznán asistovaný styk s nezletilou v rozsahu jedné hodiny v každém lichém týdnu.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K PŘIJATELNOSTI

a) Oprávnění stěžovatele zastupovat nezletilou stěžovatelku v řízení před Soudem

Část stížnosti podanou za stěžovatelku Soud shledal *ratione personae* neslučitelnou s Úmluvou, neboť stěžovatel dle jeho názoru nebyl oprávněn nezletilou v řízení před Soudem zastupovat.

Oprávnění rodiče zastupovat nezletilé dítě v řízení před Soudem záleží na posouzení, zda druhá strana sporu, kterou vnitrostátní právní úprava opravňuje k zastupování dítěte, může účinně chránit práva, která dítěti zaručuje Úmluva. Z judikatury Soudu vyplývá, že v případě konfliktu mezi zájmy dítěte a opatrovníkem ustanoveným vnitrostátními orgány existuje nebezpečí, že některé zájmy dítěte uniknou pozornosti Soudu a dítěti bude v důsledku toho odepřena účinná ochrana práv zaručených Úmluvou. Proto je například rodiči, který byl zbaven rodičovské odpovědnosti, přiznáno právo zastupovat své nezletilé dítě před Soudem za účelem ochrany jeho zájmů.

Od výše uvedených závěrů se však Soud ve své judikatuře odchyluje v případě sporů mezi rodiči týkajících se styku dítěte s tím z rodičů, kterému dítě nebylo svěřeno do péče. Tyto spory totiž nestaví rodiče do pozice proti státu, kde by státní orgány mohly být považovány za subjekty nezpůsobilé účinně chránit všechna práva dítěte vyplývající z Úmluvy, jak je tomu například v případě odebrání

dítěte z péče rodičů. Naopak u sporů vyplývajících z konfliktů mezi rodiči o styk s dítětem je ochranou zájmů dítěte pověřen rodič mající dítě ve své péči. Pouhá skutečnost, že stěžovatel je rodič nezletilého dítěte, není v těchto situacích dostatečným základem pro podání stížnosti jako zástupce dítěte (viz též *Z. proti Slovinsku*, č. 43155/05, rozsudek ze dne 30. listopadu 2010, § 112–115 a judikatura zde citovaná).

Nezletilá stěžovatelka byla rozhodnutím soudu svěřena do péče matky, stěžovatel tudíž ve světle výše uvedeného nebyl oprávněn nezletilou před Soudem zastupovat.

b) K nedostatku postavení oběti v případě třetí a čtvrté stěžovatelky

Soud se ztotožnil s námitkou vlády, že třetí a čtvrtá stěžovatelka (teta a babička nezletilé) nemohou být považovány za přímé ani nepřímé oběti porušení práv vyplývajících z Úmluvy. Stěžovatelky jednak nebyly účastny řízení o úpravě poměrů nezletilé, jelikož zákaz styku směřoval výhradně vůči stěžovateli a stěžovatelky se úpravy styku s nezletilou nedomáhaly, jednak neprokázaly existenci rodinných vazeb a skutečnost, že by v životě nezletilé hrály „zásadní roli“. Soud tudíž předmětnou část stížnosti považoval za neslučitelnou s Úmluvou *ratione personae*.

B. K ODŮVODNĚNOSTI

Soud v prvé řadě shledal, že zákaz styku stěžovatele s nezletilou nepochybně představoval zásah do jeho práva na respektování rodinného života. Toto opatření bylo však dle názoru Soudu přijato na základě zákona, který dočasnou úpravu poměrů ve formě předběžného opatření předvídal, a sledovalo legitimní zájem ochrany práv dítěte a prevence kriminality. Zákaz styku dle Soudu rovněž splňoval požadavek nezbytnosti v demokratické společnosti, neboť stěžovatel byl stíhán na základě věrohodné výpovědi nezletilé, která byla podložena psychologickým vyšetřením ve specializovaném zařízení.

Soud však dále zkoumal, zda se předmětné opatření v průběhu času nestalo nepřiměřené. Pozornosti Soudu neušlo, že řízení o úpravě styku bylo z úřední moci zahájeno až 18 měsíců po vydání předběžného opatření o zákazu styku. Soud ovšem uznal, že vnitrostátní orgány v mezidobí přiměřenost opatření přezkoumávaly, neboť se zabývaly dalšími početnými návrhy stěžovatele. Oproti tomu stěžovatel dle Soudu nevyvinul skutečné úsilí k tomu, aby byl vztah mezi ním a nezletilou před vnitrostátními orgány objasněn – nepodrobil se znaleckému zkoumání a dokumenty předložené Soudu svědčily o nedostatku spolupráce s vnitrostátními orgány.

V důsledku výše uvedeného Soud sdílel názor vnitrostátních soudů ohledně nemožnosti rozhodnout o styku stěžovatele s nezletilou před skončením trestního stíhání, neboť nebylo možné zaručit, že styk pro dítě nebude představovat újmu. Vnitrostátní orgány dle Soudu postupovaly v souladu s nejlepším zájmem dítěte a ve snaze nastolit rovnováhu mezi dotčenými zájmy. Soud proto předmětnou část stížnosti prohlásil za nepřijatelnou pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 30. srpna 2016 ve věci č. 4835/12 – *Sedlák proti České republice*

Výbor první sekce Soudu jednomyslně odmítl pro zjevnou neopodstatněnost stížnost, ve které stěžovatel namítal porušení práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 6 odst. 1 Úmluvy v souvislosti s tvrzenou podjatostí samosoudkyně rozhodující v jeho trestní věci.

I. Skutkové okolnosti

V říjnu 2008 bylo zahájeno trestní stíhání stěžovatele, tou dobou vykonávajícího praxi advokáta, pro trestný čin napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky. V dubnu 2009 byl stěžovatel obžalován a v srpnu téhož roku ho Městský soud v Brně shledal vinným a uložil mu mj. podmíněný trest odnětí svobody. K odvolání stěžovatele následně opakovaně rozhodoval Krajský soud v Brně, který nakonec v květnu 2010 sám rozhodl tak, že uznal stěžovatele vinným dle obžaloby a navíc mu uložil trest zákazu výkonu činnosti advokáta.

V průběhu řízení stěžovatel neúspěšně namítal podjatost soudkyně městského soudu, která v rámci hlavního líčení mj. nevyhověla jeho žádosti o provedení některých důkazů a při vyhlášení rozsudku v srpnu 2009 jej označila za odsouzeného, a nikoli jen za obžalovaného. Soudkyně měla mít navíc intimní vztah se soudcem D., který byl dříve vyloučen pro podjatost v jiném řízení, kde stěžovatel vystupoval jako právní zástupce. Stěžovatel nebyl s námitkou podjatosti úspěšný ani v dovolacím řízení, ani v řízení o ústavní stížnosti.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 Odst. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel zejména namítal, že soudkyně rozhodující v jeho trestní věci byla podjatá, a předmětné řízení proto nevyhovovalo požadavku na nestranný soud vyplývající z práva na spravedlivý proces zakotveného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Soud nejprve odkázal na ustálenou judikaturu a připomněl, že požadavek na nestrannost soudu je třeba posuzovat jednak podle subjektivního, jednak podle objektivního testu. Subjektivní test spočívá ve snaze zjistit osobní přesvědčení určitého soudce v konkrétním případě. Objektivní test potom směřuje k ověření, že soud jako takový i jeho složení nabízely dostatečné záruky, které by vyloučily všechny důvodné pochybnosti týkající se nestrannosti (*A. K. proti Lichtenštejnsku*, č. 38191/12, rozsudek ze dne 9. července 2015, § 65).

S ohledem na subjektivní test je obecně nutné soudce pokládat za nestranné, dokud není prokázán opak (*tamtéž*, § 66). Soud například v této souvislosti zkoumá, zda se určitý soudce v průběhu řízení neprojevoval nepřátelsky. V projednávané věci však stěžovatel pádné důkazy na podporu svých tvrzení nepředložil. Soudkyně se sice dopustila určitých procesních pochybení, tato byla nicméně následně napravena, přičemž soudkyně veškerá svá rozhodnutí, včetně těch ve věci samé, vždy řádně odůvodnila. Pochybnosti o její nestrannosti přitom podle Soudu nemohl zavadat ani tvrzený vztah se soudcem D., který dříve rozhodoval ve zcela nesouvisející věci a do trestního řízení se stěžovatelem nijak nezasahoval. Pouhá existence osobního a pracovního vztahu mezi oběma soudci sama o sobě ke zpochybnění nestrannosti soudkyně nestačí.

Ani podle objektivního testu nebylo dle Soudu o nestrannosti soudu pochyb, když soudkyně rozhodující jako samosoudce nerozhodovala v jiné věci stěžovatele (*a contrario, Gillow proti Spojenému království*, č. 9063/80, rozsudek ze dne 24. listopadu 1986, § 73). Soud rovněž přisvědčil námitce vlády, podle které byla případná pochybení na prvním stupni soudního řízení napravena v řízením navazujícím. Připomněl, že spravedlivost řízení je třeba posuzovat ve světle řízení jako celku, přičemž námitku podjatosti lze obecně zhojit vyššími soudy v rámci navazujícího řízení, mají-li tyto soudy tzv. plnou jurisdikci, tedy mají-li pravomoc zrušit napadené rozhodnutí a ve věci buď rozhodnout samy, nebo ji předat k rozhodnutí nezávislému soudu (*M. S. proti Finsku*, č. 46601/99, rozsudek ze dne 22. března 2005, § 35). Jelikož v projednávané věci konečný rozsudek v trestním řízení proti stěžovateli vydal odvolací soud, který napadený rozsudek soudkyně městského soudu v plném rozsahu zrušil a o otázce viny a trestu stěžovatele rozhodl sám, řízení bylo možné v souhrnu označit za spravedlivé. Soud proto stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Rozhodnutí ze dne 13. září 2016 ve věci č. 22796/16 – *Amade proti České republice*

Výbor první sekce Soudu dospěl k závěru, že řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí vyhovovalo požadavkům na spravedlivý proces vyplývajícím z čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Současně Soud jako zjevně neopodstatněnou odmítl námitku dopadu délky řízení o navrácení na právo na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

V roce 2011 se české státní příslušníci a stěžovateli, kterým byl portugalský státní příslušník, narodil v Portugalsku syn. Dítě bylo vychováváno v Portugalsku, Austrálii a České republice. V říjnu 2012

matka se synem odcestovala do České republiky. V prosinci 2012 se rodiče dítěte rozešli. Matka následně zahájila řízení o úpravě rodičovské odpovědnosti k nezletilému.

V únoru 2013 stěžovatel podal k Městskému soudu v Brně žádost o navrácení dítěte do Portugalska na základě Haagské úmluvy. Současně v Portugalsku zahájil řízení o úpravě rodičovské odpovědnosti k nezletilému.

Dne 7. května 2013 městský soud nařídil navrácení dítěte do Portugalska. Matka podala odvolání. Krajský soud v Brně dne 2. července 2013 nařídil jednání na 30. července 2013. Žádosti stěžovatele o odročení jednání na konec srpna nebylo vyhověno s poukazem na předmět řízení. Dne 6. srpna 2013 krajský soud změnil rozsudek městského soudu tak, že žádost stěžovatele zamítl. V odůvodnění uvedl, že se nejednalo o únos dítěte ve smyslu článku 3 Haagské úmluvy, jelikož místo obvyklého bydliště nezletilého před jeho přemístěním nebylo v Portugalsku.

Dne 19. listopadu 2015 byla ústavní stížnost stěžovatele ze dne 14. října 2013 odmítnuta jako zjevně neopodstatněná. Stěžovatel opakovaně žádal Ústavní soud o urychlení řízení. Dle stěžovatele portugalské soudy vyčkávaly rozhodnutí českého Ústavního soudu.

V průběhu návratového řízení byl stěžovatel pravidelně se synem v kontaktu na základě předběžného opatření vydaného v rámci řízení o úpravě rodičovské odpovědnosti zahájeného matkou.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 Odst. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel tvrdil, že řízení před krajským soudem nebylo spravedlivé ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jelikož jeho rozhodnutí bylo překvapivé. Nadto nebylo řádně odůvodněno, krajský soud nepřipustil důkazy a neodročil jednání, což znemožnilo stěžovateli účast.

Soud předně uvedl, že krajský soud skutečně dospěl k jinému právnímu závěru ohledně místa obvyklého bydliště dítěte než soud prvního stupně. Tato skutečnost však nemůže být považována za ne-spravedlivou, jelikož otázka místa obvyklého bydliště dítěte ve smyslu článku 3 Haagské úmluvy byla stěžejní právní otázkou návratového řízení a obě strany řízení se k ní vyjádřily, a to rovněž na jednání před krajským soudem.

Soud dále konstatoval, že jeho úlohou není posuzovat skutková nebo právní pochybení, kterých se údajně dopustily vnitrostátní soudy, pokud se tato pochybení nedotkla práv a svobod chráněných Úmluvou (*García Ruiz proti Španělsku*, č. 30544/96, rozsudek velkého senátu ze dne 21. ledna 1999, § 28). Výklad a použití vnitrostátní právní úpravy, včetně Haagské úmluvy, je pak věcí vnitrostátních soudů (*X proti Lotyšsku*, č. 27853/09, rozsudek velkého senátu ze dne 26. listopadu 2013, § 62). V projednávané věci krajský soud v rozsudku ze dne 6. srpna 2013 dlouze předešel důvody pro své rozhodnutí a argumenty stěžovatele vztahující se k předmětu řízení byly důkladně přezkoumány (*a contrario*, *R. S. proti Polsku*, č. 63777/09, rozsudek ze dne 21. července 2015, § 66). Krajský soud sice nepřipustil veškeré důkazy předložené na jednání konaném dne 30. července 2013 a neodročil jednání, kterého se stěžovatel nemohl účastnit, ale s ohledem na prostor pro uvážení daný vnitrostátním orgánům v otázce přípustnosti a posuzování důkazů uvedené skutečnosti samy o sobě nezákládají nespravedlivost řízení. Nadto z protokolu z jednání vyplývá, že odvolací soud vzal v úvahu množství písemných důkazů a vyslechl obě strany řízení, ať již přímo, či prostřednictvím právních zástupců. Advokát stěžovatele nenapadl způsob posuzování důkazů během jednání a nežádal o posouzení dalších důkazů. Nezdá se, že by odvolací soud přistoupil k posuzování důkazů nadměrně formalisticky. Soud si dále povšiml, že stěžovatel byl řádně seznámen s důvody pro neodročení jednání před odvolacím soudem a jeho zájmy byly hájeny advokátem, který se jednání účastnil.

S ohledem na výše uvedené Soud dospěl k závěru, že tato část stížnosti je zjevně neopodstatněná.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel s odkazem na článek 8 Úmluvy poukazoval na nepřiměřenou délku řízení před Ústavním soudem, která nepříznivě ovlivnila jeho styk s dítětem.

Soud zdůraznil, že požadavek urychleného postupu dle článku 11 Haagské úmluvy se týká řízení o žádostech o navrácení, včetně odvolacího řízení. Judikatura ohledně prostředků nápravy dostupných v České republice, pokud jde o délku návratových řízení, se od doby vydání rozsudku ve věci *Macready proti České republice* (č. 4824/06 a 15512/08, rozsudek ze dne 22. dubna 2010) vyvinula směrem k uznání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkolu podle § 174a zákona č. 6/2002 Sb. za účinný prostředek nápravy v řízeních týkajících se dětí (*Drenk proti České republice*, č. 1071/12, rozsudek ze dne 4. září 2014, § 70).

V projednávané věci Soud posuzoval řízení před Ústavním soudem, které trvalo dva roky a jeden měsíc. Připustil, že nedisponuje žádným příkladem, který by dokládal, že uvedený prostředek nápravy lze použít rovněž v řízení před Ústavním soudem. Dospěl nicméně k závěru, že ústavní stížnost je mimořádným prostředkem nápravy, který stěžovatel podal poté, co se meritem případu zabývaly soudy dvou stupňů, přičemž rozhodnutí o nenavrácení dítěte do Portugalska bylo v právní moci. Ze spisu konečně plyne, že v průběhu řízení před Ústavním soudem byl stěžovatel v pravidelném kontaktu se synem, jemuž matka ani vnitrostátní orgány nebránily (srov. *Macready proti České republice*, cit. výše, § 17 a 66).

Za uvedených okolností nelze podle Soudu konstatovat, že délka řízení před Ústavním soudem, jakkoli značná, nepříznivě ovlivnila podstatu práv zaručených článkem 8 Úmluvy. Rovněž tato část stížnosti proto byla prohlášena za zjevně neopodstatněnou.

Rozhodnutí ze dne 4. října 2016 ve věci č. 55392/14 – *Adylova a Senese proti České republice*

Senát první sekce Soudu jednomyslně odmítl jako zjevně neopodstatněnou námitku dopadu rozsudku o navrácení dítěte do Itálie dle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí na rodinný život stěžovatelek ve smyslu článku 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Z manželství první stěžovatelky, italské státní příslušnice uzbecké národnosti, a italského státního příslušníka se v roce 2007 v Hongkongu narodila dcera, druhá stěžovatelka. Společně s otcem dítěte stěžovatelky pobývaly z důvodu zaměstnání otce cca dva roky v Číně, rok v Itálii a rok v Rusku. V srpnu 2011 stěžovatelky odjely se souhlasem otce do Uzbekistánu na původně dvoutýdenní návštěvu prarodičů dítěte, avšak k otci se již nevrátily. První stěžovatelka si v Uzbekistánu našla zaměstnání, zaměstnavatel ji následně vyslal do Prahy, kde spolu s dcerou pobývají od prosince 2011. Stěžovatelkám bylo v květnu 2012 uděleno povolení k pobytu v České republice.

Otec podal v srpnu 2012 žádost o navrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště v Itálii dle Haagské úmluvy. Na jednání konaném před Městským soudem v Brně v září 2012 první stěžovatelka tvrdila, že byla spolu s dcerou vystavena psychickému násilí ze strany otce. Z uvedeného důvodu podala v červenci 2012 v Itálii žádost o rozlukou manželství, jejíž součástí byl i návrh na úpravu poměrů k dítěti. Na následujícím jednání konaném v říjnu 2012 byl návrh otce zamítnut s tím, že další pobyt dítěte v České republice je v souladu s jeho zájmy, dítě se šlo s českým prostředím a obvyklé bydliště dítěte nebylo v Itálii. Na jednání konaném v únoru 2013 před Krajským soudem v Brně však byl vynesena rozsudek, kterým bylo první stěžovatelce uloženo zajistit navrácení dítěte do místa jeho obvyklého bydliště, které se podle krajského soudu nacházelo v Itálii, otec současně matce poskytl záruky, např. zajištění samostatného bydlení v Itálii, přičemž nebyly důvody pro uplatnění výjimky z pravidla návratu ve smyslu čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy.

V dubnu 2013 se první stěžovatelka obrátila na Ústavní soud, který v květnu 2013 odložil vykonatelnost rozsudku krajského soudu o navrácení do rozhodnutí o ústavní stížnosti; tu nakonec v únoru 2014 odmítl.

V prosinci 2015 italský soud v Lodi manželství rozvedl a dítě svěřil do výlučné péče první stěžovatelky v Praze.

Počátkem května 2013 podal otec návrh na výkon rozsudku o navrácení. Městský soud v květnu 2013 a květnu 2014 vyzval první stěžovatelku k respektování rozsudku. První stěžovatelka však předložila znalecký posudek, dle kterého dítě trpělo posttraumatickým stresem, a žádala zastavení vykonávacího řízení. V říjnu 2014 městský soud marně vyzval advokátku otce, aby sdělila, kdy si otec pro dítě přijede. V květnu 2015 městský soud zamítl návrh otce na výkon rozsudku o navrácení s tím, že návrat dítěte do Itálie není v jeho nejlepším zájmu. V srpnu 2015 bylo usnesení zrušeno krajským soudem. V únoru 2016 městský soud vykonávací řízení zastavil, a to s poukazem na rozhodnutí italského soudu z prosince 2015 a na nejlepší zájem dítěte. Rozhodnutí bylo v květnu 2016 potvrzeno krajským soudem, který uvedl, že za situace, kdy italský soud rozhodl o svěřeni dítěte do péče matky a dítě žije od roku 2011 v České republice, by bylo v rozporu s nejlepším zájmem dítěte, aby bylo rozhodnutí o navrácení vykonáno. Rozhodnutí je konečné.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelky především namítaly, že návratové řízení nevyhovovalo požadavkům spravedlivého procesu podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jelikož krajský soud nevzal v úvahu tvrzené překážky navrácení, totiž odloučení rodičů dítěte, násilné chování otce a riziko újmy dítěte v případě jeho návratu do Itálie.

Soud považoval za vhodné stížnost zkoumat z pohledu článku 8 Úmluvy. V této souvislosti odkázal na věc *X proti Lotyšsku* (č. 27853/09, rozsudek velkého senátu ze dne 26. listopadu 2013), ve které dospěl k závěru, že článek 8 Úmluvy ukládá vnitrostátním orgánům zvláštní procesní povinnosti, které je v případech mezinárodních únosů dětí třeba vykládat ve světle požadavků kladených Haagskou úmluvou.

Soud konstatoval, že rozsudek o navrácení představoval zásah do práva na rodinný život stěžovatelek ve smyslu článku 8 Úmluvy, nicméně připomněl, že je třeba vzít v úvahu vývoj, který nastal po vydání rozsudku krajského soudu o navrácení dítěte do Itálie (*mutatis mutandis, Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku*, č. 41615/07, rozsudek velkého senátu ze dne 6. července 2010, § 145).

Soud poukázal na skutečnost, že nebyl nařízen výkon rozsudku o navrácení a ani v budoucnu k výkonu nedojde, neboť řízení o výkonu zahájené otcem bylo zastaveno, jelikož se zřetelem k nejlepšimu zájmu dítěte o navrácení nelze uvažovat. Zbývalo posoudit, zda samotná existence rozsudku o navrácení způsobila oběma stěžovatelkám závažné obtíže. První stěžovatelka neuvedla, že by na ni byl vyvíjen zvláštní nátlak ze strany vnitrostátních orgánů, aby zajistila navrácení dítěte do Itálie. Ze spisu ostatně vyplývá, že otec dítěte byl v řízení o výkonu nečinný.

Soud si rovněž povšiml, že stěžovatelky legálně pobývají na území České republiky na základě povolení k pobytu. Jejich rezidenční status tudíž nebyl nejistý, první stěžovatelka pracovala, druhá navštěvovala veřejné školní zařízení. V tomto kontextu je třeba vzít v potaz, že italský soud, byť rozhodnutí není pravomocné, rozhodl o svěřeni dítěte do výlučné péče matky v České republice.

Soud měl tudíž za to, že žádný aspekt případu nevyvolává dojem, že by stěžovatelky byly na základě rozsudku krajského soudu o navrácení vystaveny zvláštním obtížím. Řízení by mohlo pokračovat před opatrovnickým soudem v Itálii, což je nicméně mimo jurisdikci České republiky.

S ohledem na výše uvedené Soud, maje na paměti nejlepší zájem dítěte, dospěl k závěru, že právo na respektování soukromého a rodinného života stěžovatelek nebylo porušeno z důvodu samotné existence rozsudku o navrácení. Stížnost byla proto prohlášena za zjevně neopodstatněnou.

Rozsudek ze dne 15. listopadu 2016 ve věci č. 28859/11 a 28473/12 – *Dubská a Krejzová proti České republice*

Velký senát Soudu rozhodl dvanácti hlasy proti pěti, že skutečnost, že stěžovatelky nemohly využít služeb porodní asistentky při domácím porodu, který si přály, čemuž bránila platná právní úprava, nepředstavuje porušení jejich práva na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Obě stěžovatelky si přály rodit své další dítě v domácím prostředí s porodní asistentkou. První stěžovatelka tak zamýšlela učinit z důvodu negativních zkušeností s nemocničním prostředím a personálem z prvního porodu a druhá stěžovatelka díky tomu, že své předchozí dvě děti již porodila v domácím prostředí. V době těhotenství se obě stěžovatelky obrátily mimo jiné na příslušný krajský úřad s žádostí o zaslání seznamu porodních asistentek, které jsou oprávněny vést porod v domácím prostředí. V zásadě vždy se jim dostalo odpovědi, že podle platné právní úpravy nedisponuje žádná porodní asistentka oprávněním k poskytování zdravotních služeb včetně vedení fyziologických porodů v domácím prostředí, jelikož pro vedení plánovaného, byť i fyziologického (nekomplikovaného) porodu je třeba vždy splnit požadavky na minimální věcné a technické vybavení podle příslušných vyhlášek Ministerstva zdravotnictví. První stěžovatelka nakonec porodila v domácím prostředí sama bez porodní asistentky a druhá stěžovatelka v nemocnici. Ústavní stížnost první stěžovatelky plénum Ústavního soudu odmítlo.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelky považovaly za rozporné s článkem 8 Úmluvy, že jim bylo znemožněno porodit v domácím prostředí za asistence porodní asistentky.

Senát bývalé páté sekce Soudu dospěl v rozsudku ze dne 11. prosince 2014 šesti hlasy proti jednomu k závěru o neporušení práva stěžovatelek na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy. Věc byla na základě žádosti stěžovatelek předložena velkému senátu Soudu.

(i) Použitelnost článku 8 Úmluvy na projednávanou věc

Soud se nejprve zabýval otázkou, zda právo rozhodnout o okolnostech porodu spadá do působnosti článku 8 Úmluvy. Ač článek 8 nelze vykládat tak, že by zahrnoval právo na domácí porod jako takové, skutečnost, že v praxi není možné, aby ženám byla poskytnuta odborná asistence u porodu v domácím prostředí, spadá dle Soudu pod právo na respektování jejich soukromého života, a tudíž do působnosti článku 8 Úmluvy. Porod je totiž jedinečný a delikátní okamžik v životě ženy. Zahrnuje otázky tělesné a duševní integrity, zdravotní péče, reprodukčního zdraví a ochrany s tím spojených informací. Tyto otázky, včetně výběru místa porodu, jsou proto dle Soudu zásadním způsobem spjaty se soukromým životem ženy a spadají tak do rozsahu tohoto pojmu ve smyslu článku 8 Úmluvy.

(ii) Pozitivní či negativní povinnosti

Dále Soud řešil otázku, zda má být projednávaná věc zkoumána pod zorným úhlem negativních či pozitivních povinností. Připustil, že na věc lze nahlížet z obou úhlů pohledu, tedy jak z pohledu omezení práv stěžovatelek na výběr okolností porodu, tj. prizmatem zásahu do jejich práv a tedy negativních povinností, tak z pohledu nepřijetí odpovídajícího právního rámce zaručujícího práva osobám v situaci stěžovatelek, tj. prizmatem pozitivních povinností (*mutatis mutandis, Hristozov a ostatní proti Bulharsku*, č. 47039/11 a 358/12, rozsudek ze dne 13. listopadu 2012, § 117).

Ve světle povahy a obsahu námitek stěžovatelek Soud rozhodl na věc nahlížet prizmatem negativních povinností, tedy zásahu do práva stěžovatelek využít asistence porodních asistentek při domácím porodu, kterým hrozí sankce a je jim právními předpisy prakticky bráněno vykonávat uvedenou činnost. K tomu Soud doplnil, že použitelné zásady jsou bez ohledu na zvolený přístup do značné míry obdobné (*S. H. a ostatní proti Rakousku*, č. 57813/00, rozsudek velkého senátu ze dne 3. listopadu 2011, § 88).

(iii) Byl zásah v souladu se zákonem?

Dle judikatury Soudu musí mít předmětný zásah základ ve vnitrostátním právním řádu. Příslušná úprava musí být přístupná a formulovaná s dostatečnou přesností, aby byla dotčená osoba schopna v míře přiměřené okolnostem (v případě potřeby s právní pomocí) předvídat následky svého jednání (*A, B a C proti Irsku*, č. 25579/05, rozsudek velkého senátu ze dne 16. prosince 2010, § 220).

Soud shledal, že i přes určité nejasnosti, které mohla některá ustanovení v rozhodné době platné právní úpravy vzbuzovat, byly stěžovatelky schopny – byť případně s využitím právní pomoci – předvídat s mírou přiměřenou okolnostem, že jejich domácnosti nesplňují požadavky na vybavení místa, kde je možné vést fyziologické porody, stanovené příslušnými vyhláškami Ministerstva zdravotnictví, a že tudíž na základě těchto předpisů není porodním asistentkám umožněno vést domácí porody.

Předmětný zásah proto byl dle Soudu v souladu se zákonem.

(iv) Sledoval zásah legitimní cíl?

Podle Soudu není pochyb o tom, že politika České republiky vybízející k porodům v porodnicích, jež je reflektována v dotčené právní úpravě, sledovala cíl ochrany zdraví a bezpečí matky a dítěte během porodu a po něm. Předmětný zásah tak sledoval legitimní cíl ochrany zdraví a práv jiných ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy.

(v) Byl zásah nezbytný v demokratické společnosti?

V projednávané věci zbývalo Soudu ověřit, zda ve vztahu ke skutečnosti, že nebylo v praxi možné, aby si stěžovatelky přizvaly odbornou asistenci k domácímu porodu, byla nastolena spravedlivá rovnováha mezi právem stěžovatelek na respektování soukromého života a zájmem státu na ochraně zdraví a bezpečí dítěte a matky, resp. zda žalovaná vláda nepřekročila svůj prostor pro uvážení, když platná právní úprava v praxi příslušnou odbornou asistenci neumožňovala.

Ač otázka domácích porodů nevyvolává dle Soudu citlivé morální a etické otázky (srov. *A, B a C proti Irsku*, cit. výše), dotýká se důležitého veřejného zájmu v oblasti veřejného zdraví. Odpovědnost státu v této oblasti s sebou nutně nese širší rozsah pravomocí, které stát musí mít pro stanovení pravidel fungování systému zdravotní péče, zahrnující jak státní, tak soukromé poskytovatele zdravotních služeb. V daném kontextu Soud poznamenal, že projednávaná věc se týká složité problematiky politiky zdravotní péče vyžadující ze strany vnitrostátních orgánů posouzení odborných a vědeckých údajů o rizicích nemocničních a domácích porodů. Dále je třeba zohlednit aspekty sociální a hospodářské politiky, včetně alokace finančních prostředků, jelikož ty může být potřeba přesunout z obecného systému porodnic k zajištění péče u domácích porodů.

Soud dále podotkl, že mezi členskými státy Rady Evropy nepanuje shoda na otázku domácích porodů, která by umožnila zúžit prostor pro uvážení žalované vlády. Ve dvaceti státech je varianta plánovaného domácího porodu zakotvena ve vnitrostátním právním řádu, zatímco ve dvaceti třech není regulována vůbec či je upravena nedostatečně.

Ve světle těchto úvah byl Soud toho názoru, že vnitrostátním orgánům musí být přiznán široký prostor pro uvážení, avšak nikoliv neomezený. Soud pak musí ověřit, zda s ohledem na tento prostor pro uvážení byl předmětný zásah přiměřeným vyvážením dotčených soupeřících zájmů (*A, B a C proti Irsku*, cit. výše, § 238). Úkolem Soudu přitom není nahradit vnitrostátní orgány ve vymezení nejhodnější politiky regulující otázky spojené s okolnostmi porodu.

Dle Soudu se stěžovatelky v důsledku platné právní úpravy ocitly v situaci, která měla závažný dopad na svobodu jejich volby, jelikož byly nuceny buď porodit v domácnosti, avšak bez asistence porodní asistentky a s tím spojenými riziky, nebo porodit v porodnici. V této souvislosti Soud poznamenal, že ač v obecné rovině nedochází ke konfliktu zájmů mezi matkou a jejím dítětem, určité volby matky, pokud jde o místo, okolnosti nebo metodu porodu mohou znamenat zvýšené riziko pro zdraví a bezpečí novorozenců, jejichž úmrtnost, jak ukázaly statistiky perinatální a neonatální úmrtnosti, není zanedbatelná, a to i přes veškerý pokrok v lékařské péči. K tomu Soud dodal, že riziko pro matky a novorozence je vyšší v případech domácích porodů v porovnání s porody v náležitě vybavených porodnicích a že i když těhotenství probíhá bez komplikací a lze jej považovat za nízkorizikové, mohou během porodu vyvstat neočekávané komplikace vyžadující okamžitý odborný lékařský zásah (např. císařský řez). Porodnice může zajistit veškerou nezbytnou urgentní zdravotní péči, což by nebylo možné splnit v případě domácího porodu ani s porodní asistentkou. Česká republika přitom nemá zavedený systém specializované záchranné služby pro případy domácích porodů. Neexistence tohoto systému přitom zřejmě zvyšuje potenciální rizika pro ženy rodící v domácnosti a jejich děti.

Z materiálů předložených Soudu také vyplývá, že ve státech, kde jsou povoleny domácí porody, musí být splněny určité podmínky: (i) těhotenství musí být nízkorizikové, (ii) kvalifikovaná porodní asistentka musí být u porodu přítomna pro potřeby rozpoznání komplikací a případného převozu rodičky do porodnice a (iii) tento transfer musí být zajištěn ve velmi krátkém čase. Domácí porod bez odborné asistence tak může zvýšit riziko ohrožení života a zdraví jak matky, tak novorozence.

Soud poznamenal, že se stěžovatelky mohly rozhodnout pro některou z místních porodnic, kde by jejich přání v zásadě byla respektována. Jak však vyplývá z vlastních zkušeností stěžovatelek, v řadě těchto porodnic se podmínky, za nichž je ženám poskytována zdravotní péče u porodu, jeví být sporné a v několika z nich zřejmě přání rodiček nejsou plně respektována. Tyto poznatky potvrdil i Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen ve svých závěrečných doporučeních z roku 2010.

Tyto obavy nemohou být dle názoru Soudu při zkoumání, zda vnitrostátní orgány nastolily spravedlivou rovnováhu mezi dotčenými zájmy, opomenuty. Na druhou stranu Soud vzal v potaz, že od roku 2014 vláda iniciovala některé kroky ke zlepšení situace. Výslovně zmínil Pracovní skupinu k porodnictví při Radě vlády pro rovné příležitosti žen a mužů a prohlášení České gynekologické a porodnické společnosti ze srpna 2015 identifikující hlavní zásady porodní péče v České republice, včetně respektování práv rodiček. Ve světle výše uvedeného Soud považoval za vhodné vyzvat vnitrostátní orgány, aby učinily další pokrok v dané oblasti. Konkrétně uvedl potřebu podrobovat příslušné právní předpisy neustálému přezkumu, aby byl zohledněn lékařský a vědecký vývoj, a také nutnost plného respektování práv žen v oblasti reprodukčního zdraví, zejména prostřednictvím zajištění adekvátních podmínek pro pacienty a zdravotnický personál v porodnicích v České republice.

Soud své úvahy uzavřel konstatováním, že s ohledem na prostor pro uvážení, kterého žalovaná vláda požívá, nebyl zásah do práva stěžovatelek na respektování jejich soukromého života nepřiměřený. K porušení článku 8 Úmluvy tudíž nedošlo.

III. Oddělené stanovisko

Soudci Sajó, Nicolaou a soudkyně Karakaş, Laffranque a Keller ve svém společném nesouhlasném stanovisku byli toho názoru, že předmětný zásah do svobody volby matek, která je právní úpravou *de facto* omezena pouze na porody v porodnicích, není přiměřený. Uvedli, že dotčená právní úprava vede k paradoxní a kontraproduktivní situaci, kdy je matka s dítětem, pakliže zvolí domácí porod, vystavena riziku, jelikož jí je odepřena nepostradatelná asistence porodní asistentky. Vyjádřili názor, že musí existovat reálná možnost volby domácího porodu. Pokud neexistuje, samo o sobě to postačí ke shledání porušení článku 8 Úmluvy. Dále vytykali Soudu způsob, jakým použil prostor pro uvážení v projednávané věci. Ten totiž nemůže být pouhým bílým šekem ve prospěch dotčené právní úpravy. Poukázali i na široce rozšířenou nespokojenost s nerespektováním přání a možností matek v českých porodnicích a na mezinárodní trendy a statistiky, které Soud nevzal dostatečně v potaz. Ve vztahu k omezení možnosti volby rodiček též podotkli, že doposud v České republice nevznikl jediný porodní dům.

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. listopadu 2016 ve věci č. 60439/12 a 73999/12 – Žirovnický proti České republice

Senát první sekce Soudu prohlásil jednomyslně za nepřijatelné pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy námitky porušení článku 3 Úmluvy z důvodu přeplněnosti věznic a vystavení pasivnímu kouření a námitky porušení práva na spravedlivý proces chráněného článkem 6 Úmluvy z důvodu nepřiměřené délky řízení, jelikož ve vztahu k oběma námitkám stěžovatel disponoval účinnými preventivními i kompenzačními prostředky nápravy, kterých nevyužil. Z tohoto důvodu pak Soud jednomyslně odmítl i stěžovatelovu námitku porušení článku 13 Úmluvy zakotvujícího právo na účinný prostředek nápravy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl v roce 2001 pro podezření ze spáchání trestného činu vraždy vzat do vazby a následně odsouzen k trestu odnětí svobody. V letech 2001 do doby rozhodnutí Soudu postupně pobýval ve vazebních věznicích Praha-Ruzyně a Praha-Pankrác a věznicích Plzeň-Bory, Valdice a Mírov.

V srpnu 2003 a září 2004 se stěžovatel domáhal nápravy tvrzených špatných materiálních podmínek výkonu trestu ve Věznici Plzeň-Bory (namítal mj. vysoké teploty na cele a špatné větrání) u krajského státního zastupitelství, které však jeho podněty posoudilo jako nedůvodné. V červenci 2006 dále požádal neúspěšně ředitele Věznice Valdice o respektování zákazu kouření ve smyslu příslušné právní úpravy a v listopadu téhož roku se společně s několika dalšími odsouzenými domáhal nápravy prostřednictvím žaloby na ochranu osobnosti; řízení nebylo v době podání stížností k Soudu skončeno.

V červnu 2010 stěžovatel žádal podle zákona č. 82/1998 Sb. u Ministerstva spravedlnosti a později též prostřednictvím žaloby před soudy náhradu nemajetkové újmy v souvislosti mj. s namítaným nedostatečným osobním prostorem v celách, ve kterých byl ubytován, špatnými hygienickými podmínkami a nedostatečnou možností pohybu. Rovněž toto řízení nebylo v době podání stížností k Soudu skončeno.

V srpnu 2010 a říjnu 2012 se stěžovatel domáhal podle zákona č. 82/1998 Sb. u Ministerstva spravedlnosti a následně též prostřednictvím žalob před soudy náhrady nemajetkové újmy, která mu měla vzniknout v souvislosti s nepřiměřenou délkou výše uvedených dvou soudních řízení. Ani tato řízení nebyla v době podání stížností k Soudu skončena.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatel v prvé řadě namítal, že byl z důvodu přeplněnosti věznic, ve kterých byl umístěn, a pasivního kouření, kterému byl proti své vůli vystaven, podroben nelidskému zacházení zakázanému článkem 3 Úmluvy.

Vláda mimo jiné tvrdila, že stěžovatel nevyčerpal vnitrostátní prostředky nápravy. Soud v této souvislosti připomněl, že ve vztahu k tvrzenému špatnému zacházení v rámci výkonu vazby nebo trestu je třeba na poli článku 3 Úmluvy posoudit, zda stěžovatel disponoval jak kompenzačním prostředkem nápravy, prostřednictvím kterého se lze domoci peněžité náhrady, tak zejména preventivním prostředkem nápravy, kterým lze pokračování špatného zacházení zamezit (*Ananyev a ostatní proti Rusku*, č. 42525/07 a 60800/08, rozsudek ze dne 10. ledna 2012, § 97–98).

Pokud jde o prostředky nápravy kompenzační povahy, bylo dle Soudu možné ve světle rozsudku *Jiršák proti České republice* (č. 8968/08, rozsudek ze dne 5. dubna 2012, § 45 a 52) v projednávané věci za účinné prostředky nápravy považovat žalobu na ochranu osobnosti i postup podle zákona č. 82/1998 Sb.. Stěžovatel těchto prostředků nápravy využil, přičemž soudy na prvním stupni vydaly nepravomocná rozhodnutí, z nichž v jednom daly stěžovateli za pravdu. Z rozhodovací praxe Obvodního soudu pro Prahu 2 doložené vládou vyplývá, že postup podle posledně uvedeného zákona může vést k věcnému posouzení námitek, přičemž podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1191/08 ze dne 14. dubna 2009 je třeba tento prostředek nápravy vyčerpat vždy, jedná-li se o vertikální vztah jednotlivce vůči státu. Ačkoli je délka zmíněných kompenzačních řízení znepokojující, nezakládá podle Soudu sama o sobě neúčinnost příslušných prostředků nápravy. Vedle toho, že za nepřiměřenou délku řízení se stěžovatel může podle zákona č. 82/1998 Sb. domoci náhrady nemajetkové újmy, v situaci, kdy v tvrzených špatných podmínkách stále pobývá, je kompenzační řízení třeba vnímat jako toliko komplementární ve vztahu k prostředkům nápravy preventivní povahy. Stěžovatel by v tomto ohledu musel navíc svá tvrzení o neúčinnosti příslušných prostředků nápravy z důvodu délky řízení více podložit (*mutatis mutandis, Merzajijevs proti Lotyšsku*, č. 1088/10, rozhodnutí ze dne 13. listopadu 2014, § 75).

Ohledně preventivních prostředků nápravy Soud podotknul, že stěžovatel se měl předně obrátit na krajského státního zástupce, který je podle § 78 zákona o výkonu trestu odnětí svobody příslušný

k doзору nad dodržováním právních předpisů při výkonu trestu. Zatímco český právní řád obsahuje pravidla týkající se jak pasivního kouření, tak osobního prostoru na celách, státní zástupce může mj. odsouzeného navštívit a podle § 26 uvedeného zákona jej také vyslechnout; podle § 16a odst. 5 zákona o státním zastupitelství (ve světle pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 5/2008 a pokynu obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 10/2012) se příslušnými podněty navíc musí zabývat. V případě potřeby může vydat příkaz, jež musí vězeňská služba ihned vykonat. Jelikož je uvedený prostředek nápravy třeba vyčerpat rovněž na základě judikatury Ústavního soudu a přeplněnost věznic v České republice dle Soudu v dané době nedosahovala intenzity strukturálního problému (*a contrario, Ananyev a ostatní proti Rusku*, cit. výše, § 111), bylo jej třeba s ohledem na výše uvedené považovat za prostředek nápravy, který je dostupný a který může *a priori* vést k nápravě situace. Stěžovatel nepředložil pádné argumenty, kterými by jeho účinnost zpochybnil, a využil jej pouze ve vztahu k některým aspektům svého pobytu ve Věznici Plzeň-Bory. Pochyby o neúčinnosti vnitrostátního prostředku nápravy samy o sobě nemohou odůvodnit rezignaci na jeho vyčerpání, přičemž naopak existuje důležitý zájem na tom, aby byly tyto prostředky uplatněny před vnitrostátními orgány tak, aby tyto mohly platné právo dál rozvíjet (*mutatis mutandis, Ciupercescu proti Rumunsku*, č. 35555/03, rozsudek ze dne 15. června 2010, § 169). Podle Soudu se stěžovatel mohl nakonec v případě nesouhlasu s postupem státního zástupce obrátit na Ústavní soud, který mohl nejen konstatovat porušení jeho práva, ale rovněž zamezit pokračování porušení vydáním předběžného opatření. Stěžovatel však ústavní stížnost nepodal.

Soud proto dospěl k závěru, že výše uvedené prostředky nápravy je třeba považovat za účinné. Nevyloučil, že v budoucnu může svůj postoj přehodnotit ve světle dalších informací například o tom, zda vnitrostátní orgány jednak zohledňují kumulativní účinek jednotlivých materiálních podmínek, jednak dostatečně přihlížejí k závažnosti mezinárodního zákazu nelidského a ponižujícího zacházení. V projednávané věci však stěžovatel řádně neuplatnil prostředek nápravy preventivní povahy a kompenzační řízení stále probíhá. Soud proto námitku porušení článku 3 Úmluvy prohlásil za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 3 ÚMLUVY

Stěžovatel dále namítal, že nedisponoval vnitrostátním prostředkem nápravy podle článku 13 Úmluvy, kterým by mohl napadnout porušení článku 3 Úmluvy ve vztahu ke špatným materiálním podmínkám svého zbavení svobody. Konkrétně tvrdil, že postup podle zákona č. 82/1998 Sb. byl neúčinný mj. z důvodu nepřiměřené délky příslušného řízení.

Aniž by se Soud v daném ohledu zabýval tím, zda byly námitky stěžovatele na poli článku 3 Úmluvy ve světle relevantní judikatury Soudu ‚hájitelné‘, odkazem na své závěry k přijatelnosti námitek na poli článku 3 Úmluvy konstatoval, že stěžovatel disponoval účinným preventivním a kompenzačním prostředkem nápravy, a prohlásil příslušnou část stížností za zjevně neopodstatněnou.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 6 ÚMLUVY

Stěžovatel dále tvrdil, že na vnitrostátní úrovni nedisponoval prostředkem nápravy podle článku 13 Úmluvy, kterým by mohl účinně napadnout porušení práva na spravedlivý proces chráněného článkem 6 Úmluvy způsobené nepřiměřenou délkou řízení. Konkrétně namítal, že samotná řízení podle zákona č. 82/1998 Sb., prostřednictvím kterých se domáhal nápravy za nepřiměřenou délku kompenzačních řízení, která zahájil z důvodu špatných podmínek svého zbavení svobody, byla nepřiměřeně dlouhá.

Soud připomněl, že měl již v minulosti možnost vyjádřit se k účinnosti prostředku nápravy ve vztahu k nepřiměřené délce řízení ve světle požadavků čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a konstatoval, že postup podle zákona č. 82/1998 Sb. je třeba považovat za účinný prostředek nápravy, přičemž ani samotná délka toho kterého řízení podle příslušného zákona nečiní nezbytně tento prostředek neúčinným (*Vokurka proti České republice*, č. 40552/02, rozhodnutí ze dne 16. října 2007, § 65; a *Golha proti České republice*, č. 7051/06, rozsudek ze dne 26. května 2011, § 70 a 73). Zdůraznil, že v době podání projednávaných stížností k Soudu byla příslušná řízení podle uvedeného zákona v běhu pouze krátce, přičemž

o jejich vývoji po roce 2014 Soud neměl další informace. Skutkové okolnosti projednávané věci se navíc liší od případů, kdy byl Soud ve svém posuzování přísnější (srov. *Xynos proti Řecku*, č. 30226/09, rozsudek ze dne 9. října 2014, § 45), jelikož délka předmětných řízení se nejevila být natolik vážná, aby způsobovala porušení článku 6 Úmluvy či aby sama o sobě zpochybnila účinnost příslušného prostředku nápravy podle článku 13 Úmluvy. I tuto námitku proto Soud prohlásil za nepřijatelnou pro zjevnou neopodstatněnost.

D. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatel konečně namítal, že došlo k porušení článku 6 Úmluvy z důvodu nepřiměřených délek řízení, prostřednictvím kterých se domáhal nápravy porušení svých práv vyplývajících z článku 3 Úmluvy v souvislosti s podmínkami svého zbavení svobody.

Soud vyhověl námitce vlády, podle které stěžovatel vůbec nevyužil preventivní prostředek nápravy ve vztahu k nepřiměřené délce řízení spočívající v podání návrhu na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a zákona o soudech a soudcích; tento je přitom ve světle stávající praxe třeba považovat za účinný. Soud předně již ve věci *Drenk proti České republice* (č. 1071/12, rozsudek ze dne 4. září 2014, § 70) shledal, že daný prostředek nápravy je třeba považovat za účinný v kontextu řízení o výkonu rodičovské odpovědnosti ve vztahu k nezletilým dětem. V projednávané věci vláda předložila několik rozhodnutí podle § 174a uvedeného zákona v občanskoprávních i trestních věcech, která dokládají, že uvedený postup může vést k urychlení řízení i v jiných typech řízení [srov. *Holzinger (č. 1) proti Rakousku*, č. 23459/94, rozsudek ze dne 30. ledna 2001, § 22]. Podle Soudu je namístě konstatovat, že uvedený preventivní prostředek nápravy je účinný i v projednávané věci. Jelikož jej stěžovatel doposud nevyužil a kompenzační prostředek v podobě řízení podle zákona č. 82/1998 Sb. stále probíhá (k účinnosti tohoto prostředku se Soud vyslovil ve vztahu k námitce na poli článku 13 ve spojení s článkem 6 Úmluvy), Soud tuto námitku stěžovatele prohlásil za nepřijatelnou pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

PŘÍLOHA Č. 3: ANOTACE ROZSUDKŮ VE VĚCECH, V NICHŽ VLÁDA VYSTUPOVALA JAKO VEDLEJŠÍ ÚČASTNÍK

PŘEHLED ANOTOVANÝCH JUDIKÁTŮ

Rozsudek ze dne 17. května 2016 ve věcech *Karácsony a ostatní proti Maďarsku*

Rozsudek ze dne 15. listopadu 2016 ve věci *A a B proti Norsku*

Rozsudek ze dne 17. května 2016 ve věcech č. 42461/13 a 44357/13 – *Karácsony a ostatní proti Maďarsku*

Velký senát Soudu jednomyslně konstatoval, že uložení pokuty poslancům za vystavení transparentů během zasedání parlamentu představovalo porušení článku 10 Úmluvy zaručujícího svobodu projevu.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelé byli v rozhodné době opozičními poslanci maďarského parlamentu. Za vystavení transparentů s protivládními hesly: *„Fidesz, kradeš, podvádíš a lžeš“*, resp. s hesly namířenými proti tabákové lobby: *„Tady to řídí tabáková mafie“* během parlamentního zasedání v květnu 2013 jim byly na návrh předsedy parlamentu uloženy pokuty ve výši 170 až 600 eur. V červnu 2013 při třetím čtení zákona o převodu zemědělské půdy stěžovatelé umístili na stůl premiéra zlaté kolečko naplněné zeminou s nápisem *„Radši distribuci pozemků než jejich krádež“*. Ve všech případech bylo uložení pokut poslancům odůvodněno závažným narušením parlamentní schůze. Návrh předsedy parlamentu na uložení pokuty byl přijat bez rozpravy. Ústavní soud následně shledal, že pokuty byly uloženy v souladu se zákonem a že z ústavy nevyplývá nutnost existence opravných prostředků proti parlamentním kázeňským trestům.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že uložení pokuty za vystavení transparentů během zasedání parlamentu bylo porušeno jejich právo na svobodu projevu a zároveň neměli k dispozici účinný opravný prostředek proti rozhodnutí předsedy parlamentu o uložení této pokuty. V rozsudku ze dne 16. září 2014 senát druhé sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení článků 10 a 13 Úmluvy. Věc byla na žádost žalované vlády následně postoupena velkému senátu Soudu.

Soud prvně konstatoval, že uložené pokuty představovaly zásah do svobody projevu stěžovatelů a že k jejich uložení došlo na základě zákona. Soud zároveň shledal, že ochrana práv jiných členů parlamentu a zájem na předcházení nepokojům v zákonodárném sboru za účelem zajištění jeho řádného fungování představují legitimní cíl ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

Úvodem přezkumu nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti Soud připomněl, že svoboda projevu se podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy nevztahuje pouze na informace a myšlenky, které jsou přijímány příznivě nebo jsou považovány za neškodné či bezvýznamné, ale též na projevy, které šokují, zraňují nebo znepokojují, což plyne z požadavku pluralismu, otevřenosti a tolerance, jež tvoří základ demokratické společnosti.

V judikatuře Soudu je opětovně kladen důraz na svobodu projevu poslanců parlamentu, jejichž projev lze považovat za navýsost politický. Svoboda projevu je sice důležitá pro všechny, má však mimořádný význam pro zvolené zástupce lidu. Zásah do svobody projevu opozičního člena parlamentu vyža-

duje dle Soudu nejpřísnější přezkum (*Castells proti Španělsku*, č. 11798/85, rozsudek ze dne 23. dubna 1992, § 42; *Piermont proti Francii*, č. 15773/89 a 15774/89, rozsudek ze dne 27. dubna 1995, § 76). Parlamentní projev požívá zvýšené úrovně ochrany, zákonodárny sbor totiž představuje výjimečnou platformu pro výměnu názorů tolik potřebných v demokratické společnosti. Tato zvýšená úroveň ochrany se mimo jiné projevuje v podobě parlamentní imunity. Záruky v podobě neodpovědnosti a nestíhatelnosti slouží k zajištění nezávislosti parlamentu při jeho činnosti. Nestíhatelnost napomáhá dosažení plné nezávislosti parlamentu předejitím politicky motivovaného trestního stíhání a tím chrání opozici před zneužitím a nátlaky ze strany politické většiny (*Kart proti Turecku*, č. 8917/05, rozsudek velkého senátu ze dne 3. prosince 2009, § 90). Ochrana svobody projevu v parlamentu ovšem chrání zájmy parlamentu jako celku a nejedná se toliko o ochranu přiznanou jednotlivým poslancům (*A. proti Spojenému království*, č. 35373/97, rozsudek ze dne 17. prosince 2002, § 85). Svoboda parlamentní diskuse má tedy zásadní význam v demokratické společnosti, není ovšem absolutní povahy, smluvní státy ji mohou učinit předmětem omezení. V konečném důsledku je úkolem Soudu posoudit soulad omezujících opatření se svobodou projevu. Na základě čl. 10 odst. 2 Úmluvy mohou státy reagovat na chování poslanců narušující chod parlamentu. Omezení parlamentního projevu za účelem zajištění řádného fungování parlamentu lze dle Soudu považovat za oprávněné, zároveň jde v smluvních státech o obvyklý jev.

V této souvislosti Soud poukázal na důležitost rozlišování mezi samotným obsahem parlamentního projevu a mezi časem, místem a způsobem, kterým se tento projev uskutečňuje. Dle názoru Soudu je na státech, resp. jejich parlamentech, nezávisle regulovat čas, místo a způsob projevu v parlamentu, přičemž přezkum těchto otázek ze strany Soudu je pouze omezený. Zcela naopak tomu však je v případě obsahu projevu, u něhož mají státy jen velmi malý prostor pro regulaci. Samotná Úmluva zakládá úzké spojení mezi fungujícími demokraciemi a účinnou činností parlamentu. Řádná parlamentní debata slouží nejen politickému a zákonodárnému procesu, nýbrž i zájmům všech poslanců, jelikož jim umožňuje účastnit se jednání parlamentu za stejných podmínek a v konečném důsledku sleduje i zájmy společnosti jako celku. V kontextu okolností projednávané věci je cílem nalézt spravedlivou rovnováhu mezi právy jednotlivých poslanců na straně jedné a účinnou parlamentní činností na straně druhé, a to při současném zohlednění práv opoziční menšiny.

Soud dále připomněl, že vnitřní organizace parlamentu je projevem ústavní zásady parlamentní autonomie. Zákonodárny sbor je oprávněný sám si upravovat vnitřní záležitosti, mimo jiné organizaci, složení orgánů a způsob udržování pořádku během debat, přičemž tato pravidla může také vynucovat. Při stanovení pravidel vztahujících se k těmto otázkám je státům sice poskytnut prostor pro uvážení, čl. 10 odst. 2 Úmluvy ovšem připouští pouze málo prostoru pro omezení politické diskuse nebo debaty týkající se veřejných záležitostí [*Sürek proti Turecku (č. 1)*, č. 26682/95, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 1999, § 61]. Pravidla vnitřní organizace parlamentu nemohou sloužit ke zneužití dominantního postavení většiny na úkor opozice.

Soud shledal, že vystavení transparentů nepředstavuje běžný způsob vyjádření názorů v parlamentu a použití megafonu narušuje pořádek. Také připomněl, že poslancům nebyla uložena pokuta za vyjádření názorů, nýbrž za čas, místo a způsob, jakým tak učinili.

Při posouzení přiměřenosti zásahu do svobody projevu poslanců Soud zvážil, zda bylo omezení práv stěžovatelů doprovázeno účinnými a odpovídajícími procesními zárukami. Výkon pravomocí parlamentu ukládat sankce za narušování pořádku musí být v souladu se zásadou přiměřenosti, zejména musí uložená sankce odpovídat závažnosti kázeňského provinění. Vzhledem k zásadě autonomie parlamentu a širokému prostoru pro uvážení smluvních států mohou dle Soudu nastat dvě alternativy. Jedná-li parlament zjevně svévolně při uložení sankcí, Soud bude přezkoumávat jednání parlamentu v plné šíři. Druhý případ, kdy poslanci nemají k dispozici základní procesní záruky, aby se bránili uloženým kázeňským opatřením, pak nastoluje otázku procesních záruk podle článku 10 Úmluvy. V této souvislosti je nutné rozlišovat mezi bezprostředními sankcemi, zejména vyloučením ze zasedání, které neumožňují poslanci projevit své názory, a sankcemi svou povahou *ex post facto*, neboť tyto rozdílné situace vyžadují též rozdílné procesní záruky.

V projednávané věci došlo pouze k uložení *ex post facto* sankcí. U tohoto druhu sankcí mají dle Soudu procesní záruky zahrnovat alespoň právo poslance být v rámci parlamentního řízení slyšen před samotným uložením sankce. Podoba práva být slyšen musí být přizpůsobena prostředí parlamentu, při zajištění náležité ochrany parlamentní menšiny a vyloučení zneužití dominantního postavení většinou. Rozhodnutí o uložení takové sankce musí navíc obsahovat základní odůvodnění umožňující kontrolu veřejností. V rozhodné době však poslancům maďarská právní úprava neposkytovala možnost být slyšen a písemný návrh předsedy na uložení sankce byl přijat bez parlamentní debaty. Příslušná rozhodnutí navíc neobsahovala žádné relevantní odůvodnění, proč bylo jednání stěžovatelů považováno za závažné narušení parlamentního pořádku.

Soud tak dospěl k závěru, že v důsledku chybějících odpovídajících procesních záruk byl zásah do svobody projevu stěžovatelů nepřiměřený sledovanému legitimnímu cíli. Nelze ho proto považovat za nezbytný v demokratické společnosti, a došlo tak k porušení článku 10 Úmluvy.

Rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2016 ve věcech č. 24130/11 a 29758/11 – A a B proti Norsku

Velký senát Soudu šestnácti hlasy proti jednomu dospěl k závěru, že postih stěžovatelů v podobě daňového penále uloženého daňovou správou a pozdějšího odsouzení za daňový trestný čin v trestním řízení nepředstavoval porušení zásady *ne bis in idem* vtělené do článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě.

I. Skutkové okolnosti

Daňová správa stěžovatelům koncem roku 2008 doměřila daň z nepřiznaných příjmů, kterou zvýšila o penále o sazbě 30 % ze základu dlužné daně. Stěžovatelé se proti správním rozhodnutím nebránili, a ta tudíž nabyla právní moci. Oba byli na základě týchž skutečností následně v soudním řízení shledáni vinnými z daňového podvodu, přičemž soudy při určení výše trestu uvedly, že přihlédly k uloženému daňovému penále. Oba stěžovatelé se s odkazem na zásadu *ne bis in idem* domáhali zrušení těchto rozsudků a zastavení trestního stíhání, avšak Nejvyšší soud ve věci prvního stěžovatele (a vrchní soud posléze ve věci druhého stěžovatele) v roce 2010 dospěl k závěru, že daňové penále v běžné výši sice ve smyslu tzv. Engelovských kritérií představuje trestní obvinění pro účely zákazu dvojího stíhání, ale s ohledem na dostatečnou věcnou a časovou spojitost mezi postihem v daňovém řízení a v trestním řízení v daném případě zájem na ochraně proti zátěži v podobě nového řízení nepřevážil nad zájmem na zajištění účinného stíhání.

Příslušný daňový zákon jednak v situaci nesprávného nebo neúplného daňového přiznání počítá s uložením běžného daňového penále o sazbě 30 % z daně, která byla nebo mohla být zkrácena, jednak v situaci, kdy k předložení nesprávných nebo neúplných informací dojde úmyslně nebo v hrubé nedbalosti, počítá s trestním postihem, ať už za daňový podvod nebo za závažný daňový podvod, za který lze uložit pokutu nebo trest odnětí svobody.

Po vynesení rozsudku Soudu ve věci *Sergey Zolotukhin proti Rusku* (č. 14939/03, rozsudek velkého senátu ze dne 10. února 2009) vydal nejvyšší státní zástupce závazné pokyny, v nichž z judikatury Soudu převzal pojetí *idem* (téhož trestného činu) založené na souboru konkrétních skutkových okolností týkajících se téhož obviněného, neoddělitelně spojených v čase a prostoru, přičemž s daňovou správou dospěl k závěru, že ta vždy pečlivě vyhodnotí situaci a buď uloží daňové penále, nebo se obrátí na státní zastupitelství, které buď vznesе obvinění, nebo věc vrátí daňové správě. Tento přístup se měl – zjednodušeně řečeno – promítnout i do postupu v již projednávaných věcech a výjimečně též tam, kde bylo řízení skončeno před vynesením rozsudku Soudu ve věci *Zolotukhin*. Podle trestního zákoníku má trest ukládaný na základě různých trestných činů spáchaných tímž jednáním respektovat zásadu proporcionality, a tedy přihlížet ke dříve uloženým sankcím.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 4 PROTOKOLU Č. 7 K ÚMLUVĚ

Stěžovatelé se dovolávali porušení svého práva nebyt souzen nebo potrestán dvakrát, zaručeného v článku 4 Protokolu č. 7 k Úmluvě, jelikož jim bylo za totéž jednání napřed uloženo správním orgánem daňové penále a následně soudem trest. Senát první sekce Soudu se na základě článku 30 Úmluvy vzdal pravomoci ve prospěch velkého senátu. K řízení v projednávané věci se připojily vlády Bulharska, České republiky, Francie, Řecka a Švýcarska jako vedlejší účastníci.

Soud předně konstatoval, že mezi účastníky řízení, vedlejší nevyjímaje, nebylo pro účely článku 4 Protokolu č. 7 sporu ohledně definice totožnosti trestného činu podané ve věci *Zolotukhin* (založené na skutkovém posouzení, nikoli na formálních znacích skutkových podstat dotčených deliktů) ani ohledně otázky, kdy je přijato pravomocné rozhodnutí. Účastníci řízení se však neshodli na tom, zda pro účely článku 4 Protokolu č. 7 daňové penále představuje trestní obvinění, jakož i na rozsahu, v němž by souběžné či kombinované řízení mělo být podle uvedeného ustanovení přípustné.

a) Kritéria pro určení trestní povahy řízení

Soud připustil, že v řadě svých dřívějších rozhodnutí uplatnil širší a méně určitá kritéria pro posouzení trestní povahy řízení ve světle článku 4 Protokolu č. 7, který jeho autoři zamýšleli vztáhnout na trestní řízení v užším slova smyslu a od něhož navíc nelze odstoupit podle článku 15 Úmluvy. Ve věci *Zolotukhin* nicméně použil Engelovská kritéria vytvořená pro účely článku 6 Úmluvy (*Engel a ostatní proti Nizozemsku*, č. 5100/71 a další, rozsudek ze dne 8. června 1976, § 82), založená na vnitrostátní právní kvalifikaci deliktu, samotné povaze deliktu a závažnosti hrozící sankce, přičemž poslední dvě kritéria nejsou nezbytně kumulativní. Pro zachování tohoto přístupu hovoří podle Soudu potřeba soudržnosti výkladu těch ustanovení Úmluvy, která pojednávají o právu na spravedlivé trestní řízení, jimiž jsou zejména článek 6 Úmluvy a článek 4 Protokolu č. 7.

b) Kombinovaná řízení

Zatímco Soud ve věci *Zolotukhin* upřesnil definici *idem* (téhož trestného činu) i rozsah záruky obsažené v článku 4 Protokolu č. 7 (právo nebyt vystaven stíhání ani souzen ani potrestán za tentýž trestný čin), neposkytl vodítka pro situace, kdy nedochází k opakování, nýbrž ke kombinaci řízení utvářející souvislý celek. Soud totiž ve své judikatuře vždy připouštěl, že různé orgány mohou ukládat různé sankce za totéž jednání bez ohledu na existenci pravomocného rozhodnutí v prvním řízení, lze-li kumulaci sankcí považovat za jeden celek.

Dále vzal v úvahu rozmanitost právních systémů smluvních států, kterou dokládá mimo jiné stanovisko generálního advokáta Soudního dvora Evropské unie ve věci *Hans Åkerberg Fransson* (C-617/10), jakož i zásadu vyplývající z judikatury Soudu, že organizace těchto systémů spočívá v prvé řadě na státech samotných a Úmluva nezapovídá rozdělení procesu ukládání trestu do různých stádií či částí. Státy si mohou vybrat vzájemně se doplňující právní odpovědi na společensky nepřijatelné jednání pomocí různých řízení, která tvoří souvislý celek, s cílem uchopit různé aspekty společenského problému za předpokladu, že kumulace takových odpovědí nepředstavuje pro dotčeného jednotlivce nadměrnou zátěž. Soud proto musí analyzovat, zda napadené opatření svou podstatou nebo účinkem zahrnuje dvojí stíhání k tíži jednotlivce, či je naopak výsledkem uceleného systému umožňujícího odpovědět na různé aspekty protiprávního jednání předvídatelným a přiměřeným způsobem, který vytváří souvislý celek a nevystavuje jednotlivce nespravedlnosti. To platí i v situaci, kdy státy ukládají standardní penále z protiprávně neuhrazené daně a v závažnějších případech stíhají pachatele za další znak spojený s nezaplacením daně, jímž může být například podvodné jednání.

Podle Soudu z dosavadní judikatury vyplývá, že používaný test dostatečně úzké věcné a časové spojitosti mezi oběma řízeními vyžaduje kumulativní splnění obou aspektů, že při kombinaci, a nikoli opakování řízení není podstatné, že v prvně skončeném řízení bylo vydáno pravomocné rozhodnutí, jež by mohlo být pachatelem navíc manipulativně využito k zajištění beztrestnosti, a že nerozhoduje pořadí, v němž jsou řízení (správní, trestní) vedena. Třebaže by bylo respektování zásady *ne bis in idem* nejlépe zajištěno vedením jediného řízení pokrývajících všechny aspekty, článek 4 Protokolu

č. 7 nevylučuje za určitých podmínek vedení kombinovaných řízení, a to zejména za podmínky dostatečně těsné věcné a časové spojitosti obou řízení tak, aby tvořila souvislý celek. Sledované účely i použité prostředky se musejí vzájemně doplňovat a být spojeny v čase a možné důsledky takového přístupu musejí být ve vztahu k dotčenému jednotlivci přiměřené a předvídatelné.

Mezi významné faktory pro posouzení, zda existuje dostatečně úzká věcná spojitost, patří: (i) zda obě řízení sledují vzájemně se doplňující cíle a týkají se konkrétně různých aspektů daného jednání, (ii) zda je kombinace řízení předvídatelným důsledkem téhož jednání, (iii) zda jsou sporná řízení vedena v součinnosti příslušných orgánů tak, aby bylo v maximální možné míře zabráněno opakování při shromažďování a hodnocení důkazů, a (iv) zda je sankce uložena v dříve skončeném řízení zohledněna v řízení skončeném jako poslední, aby nebyl jednotlivec vystaven nadměrné zátěži; toto riziko se snižuje za předpokladu existence mechanismu započtení, kterým se zajistí přiměřenost celkové výše všech uložených sankcí.

Soud také připomněl, že ač Engelovská kritéria vedla k širokému pojetí trestních věcí v právu Úmluvy, nelze pominout, že některé věci jako například daňové penále nespádají do tvrdého jádra trestního práva spojeného s významnou mírou stigmatu a že se u nich záruky spravedlivého procesu podle Úmluvy nemusí nezbytně uplatnit v plné síle (*Jussila proti Finsku*, č. 73053/01, rozsudek velkého senátu ze dne 23. listopadu 2006, § 43). Rozsah, v jakém správní trestání nese znaky běžného trestního postihu, je důležitým faktorem pro splnění kritéria komplementarity a soudržnosti u kombinovaných řízení; přítomnost stigmatizujících prvků ve správním řízení podobných jako v běžném trestním řízení zvyšuje riziko, že společenské cíle sledované potrestáním určitého jednání budou v odlišných řízeních zdvojeny namísto toho, aby se vzájemně doplňovaly.

Kumulativní požadavek těsné časové spojitosti neznámá, že obě řízení musejí být vedena souběžně; státy je mohou vést postupně, je-li to odůvodněno zájmem na účinnosti a řádném výkonu spravedlnosti, jsou-li sledovány různé společenské cíle a stěžovateli to nezpůsobuje nepřiměřenou újmu. Jednotlivec tak musí být chráněn před nejistotou a zdlouhavostí řízení; čím je spojitost v čase slabší, tím spíše musí stát vzniklé průtahy zdůvodnit.

c) Použití uvedených závěrů v projednávané věci

Soud ve světle okolností případů obou stěžovatelů dospěl k závěru, že s ohledem na závěry norského nejvyššího soudu i předchozí judikaturu Soudu v obdobných věcech (např. *Janosevic proti Švédsku*, č. 34619/97, rozsudek ze dne 23. července 2002, § 68–71; nebo *Lucky Dev proti Švédsku*, č. 7356/10, rozsudek ze dne 27. listopadu 2014, § 6 a 51) mělo uložení daňového penále stěžovatelům trestní povahu. Skutkové okolnosti, které tvořily základ pro daňové penále a odsouzení v trestním řízení, byly natolik podobné, že splnily požadavek totožnosti stíhaného jednání. Mezi daňovým řízením a trestním řízením existovala dostatečná věcná a časová spojitost, a proto není třeba zkoumat, zda v prvním z nich bylo před skončením druhého vydáno pravomocné rozhodnutí. Nedošlo však k opakování řízení zakázanému článkem 4 Protokolu č. 7, protože každé z řízení sledovalo odlišný účel (cílem daňového penále je především přimět poplatníky k řádnému splnění povinnosti předložit úplné a správné informace k vyměření daně, zatímco trestní stíhání sleduje též represivní cíl), stěžovatelé mohli předvídat vedení kombinovaného správního a trestního řízení, tato řízení byla vedena víceméně souběžně (přičemž časovou spojitost u druhého stěžovatele nenarušil ani odstup devíti měsíců od právní moci daňového rozhodnutí a trestního rozsudku), byla vzájemně provázána využitím získaných důkazů a sankce uložena v trestním řízení zohlednila předchozí daňové penále.

K porušení článku 4 Protokolu č. 7 tedy ani u jednoho stěžovatele nedošlo.

III. Oddělené stanovisko

K rozsudku připojil nebývale rozsáhlé nesouhlasné stanovisko soudce Pinto de Albuquerque, který zásadu *ne bis in idem* především zasadil do kontextu historického vývoje, jakož i evropského a mezinárodního práva, dále se věnoval vývoji judikatury Soudu ohledně vymezení pojmu trestního obvinění, ať už obecně nebo v oblasti daňového penále, a na pozadí alternativního rozboru dosavadní judikatury Soudu a důrazu na skutečnost, že zásada *ne bis in idem* je především subjektivním právem

obviněného, kritizoval přístup, který většina zvolila v projednávané věci, navíc podle něj většina svévolně vztáhla závěry na obecný problém kombinovaných trestních a správních řízení.

Podle jeho názoru je kritérium dostatečné časové spojitosti, které Soud použil v některých svých dřívějších rozhodnutích, zcela nahodilé a má sklon postihovat obviněného, který se rozhodne využít svých procesních práv.

Podmínky, které je třeba zkoumat pro naplnění kritéria dostatečné věcné spojitosti, se jeví rovněž jako problematické. Předně není příliš důvěryhodná úvaha, že daňové a trestní řízení sledují vzájemně se doplňující cíle a řeší různé aspekty postihovaného jednání, protože penále s ohledem na svou značnou výši nelze považovat za náhradu nákladů, které vznikají daňové správě při odhalování a řešení nesrovnalostí v daňových přiznáních. Ve výsledku se účel a pojetí penále a postihu v trestním řízení téměř neliší. Dále nebyla přesvědčivě prokázána předvídatelnost kumulace sankcí; skutkové okolnosti projednávané věci naopak ukazují na jistou nahodilost – daňové penále kupříkladu nebylo uloženo dalším osobám obžalovaným v souvislosti s touž záležitostí, zatímco na stěžovatele nebyly použity pokyny nejvyššího státního zástupce. Také zákaz opakovaného shromažďování důkazů většina nepojala jako záruku, nýbrž jen jako doporučení, třebaže ochranu takových práv jednotlivců, od nichž nelze odstoupit, není možné ponechat na diskreci státních orgánů. Mimoto se v norském právu uplatňují rozdílné důkazní standardy ve správním a trestním řízení a v projednávané věci došlo k pouhé výměně informací mezi daňovou správou a orgány činnými v trestním řízení. Konečně nebyl přesvědčivý ani mechanismus započtení mezi správními a trestními sankcemi; jednak je postoj většiny v rozporu se závěrem Soudu v nedávné věci *Grande Stevens a ostatní proti Itálii* (č. 18640/10 a další, rozsudek ze dne 4. března 2014, § 218), jednak se započtení nemůže uplatnit, není-li v řízení skončeném jako první uplatněna žádná sankce, například byl-li obviněný v tomto řízení osvobozen, jednak většina neanalyzuje, jak takový mechanismus vlastně funguje v norském právu, v němž má spíše slabý základ a nepředvídatelné praktické uplatnění, a navíc se v projednávané věci norské soudy se započtením vypořádaly velice stručně a neurčitě.

Soudce Pinto de Albuquerque v neposlední řadě kritizoval skutečnost, že se Soud na rozdíl od své předchozí judikatury (*Grande Stevens a ostatní proti Itálii*, rozsudek cit. výše, § 229) dovolával argumentace generálního advokáta Soudního dvora Evropské unie ve věci *Hans Åkerberg Fransson*, který ve stanovisku předneseném v této věci napadal judikaturu Soudu, kdežto Soudní dvůr jeho názor odmítl (věc C-617/10, stanovisko generálního advokáta Cruze Villalóna ze dne 12. června 2012 a rozsudek Soudního dvora ze dne 26. února 2013), což nepochybně vzájemnou spolupráci mezi oběma evropskými soudy vážně naruší.

PŘÍLOHA Č. 4:

METODIKA ZPRACOVÁNÍ STATISTIKY AGENDY STÍŽNOSTÍ

Při zpracování údajů o stížnostech oznámených vládě do jednotlivých kategorií v grafu uvedeném v úvodu této zprávy byla použita následující metodika.

Počítá se každá registrovaná stížnost zasláná vládě České republiky zvlášť, ať už Soud žádal o stanovisko k její přijatelnosti a odůvodněnosti (což byl případ více než 99 % stížností), či nikoliv (tedy i tam, kde Soud pouze vydal předběžné opatření), bez ohledu na to, zda byla kauza určitého stěžovatele postupně registrována v několika stížnostech. U stížností také není brán zřetel na počet stěžovatelů, kteří je podali.

Všechny stížnosti, ve kterých Soud vydal odsuzující rozsudek, se v tomto přehledu objevují pouze v kategorii ‚Zjištěno alespoň jedno porušení Úmluvy‘. Je však možné, že odsuzující rozsudek ve věci samé nebyl definitivní tečkou za případem, protože Soud odročil otázku spravedlivého zadostiučinění. Takové stížnosti pak nejsou (znovu) započítány ani v kategorii ‚Smírná urovnání‘, pakliže byla věc po odsuzujícím rozsudku dořešena tímto způsobem, ani v kategorii ‚Stížnosti bez konečného rozhodnutí‘. V těchto kategoriích je přesto naznačeno, že takové stížnosti existují (na sklonku roku 2016 bylo po předchozím odsuzujícím rozsudku konkrétně pět stížností v režimu smírného urovnání a čtyři stížnosti v režimu nedořešené otázky spravedlivého zadostiučinění, což odrážejí čísla za znaménkem +).

Kategorie ‚Stížnosti, v nichž nebylo zjištěno žádné porušení Úmluvy‘ zahrnuje:

- jak rozsudky o neporušení (senátní rozsudek o neporušení ve věci *D. H. a ostatní* tu ovšem není započítán, jelikož byl následně překonán rozsudkem velkého senátu, jehož závěrem bylo konstatování porušení Úmluvy),
- tak konečná rozhodnutí o nepřijatelnosti stížností.

Počet stížností neodpovídá počtu rozhodnutí nebo rozsudků o nich vydaných, protože jednotlivé rozsudky nebo rozhodnutí mohou řešit současně více stížností a není navíc rozlišováno, zda v rozsudku, který řeší více stížností, byly některé prohlášeny za nepřijatelné nebo neodůvodněné, zatímco u jiných Soud konstatoval porušení Úmluvy. Někdy je registrace do více stížností spíše dílem náhody, jindy se jedná o zcela samotné problematiky vztahující se k jednomu stěžovateli.

Je také třeba zohlednit skutečnost, že některé stížnostní námitky mohou být v rozsudku o porušení shledány za odůvodněné, zatímco jiné nikoli (a mohou být zamítnuty nebo odmítnuty). Ani tyto podrobnosti nejsou v grafu zachyceny.

Kategorie ‚Uznání porušení‘ zahrnuje případy, kdy řízení skončilo jednostranným prohlášením vlády.

Z hlediska dne, kdy bylo o stížnosti rozhodnuto, se bere v potaz den zveřejnění, nikoli přijetí rozhodnutí. Soud v tomto ohledu v současné době odlišuje rozsudky, u nichž je datum zveřejnění uvedeno na titulní stránce, ač je z dalšího textu zřejmé, kdy se konala závěrečná porada, a rozhodnutí, která jsou v jeho databázi stále formálně datována dnem přijetí, ač jsou, podobně jako rozsudky, zveřejňována zhruba s odstupem tří týdnů od jejich přijetí.

PŘÍLOHA Č. 5:

ZPRÁVA O VYŘIZOVÁNÍ INDIVIDUÁLNÍCH OZNÁMENÍ PODANÝCH KE SMLUVNÍM ORGÁNŮM OSN

Vláda svým usnesením ze dne 27. února 2017 č. 155 o systémovém řešení zastupování České republiky v řízeních o individuálních a kolektivních stížnostech před mezinárodními kontrolními orgány v oblasti lidských práv pověřila Ministerstvo spravedlnosti výkonem veškeré agendy související se zastupováním v těchto řízeních, a to před šesti dalšími mezinárodními orgány (věcně jde o Evropský výbor pro sociální práva a pět dalších smluvních orgánů OSN, které usnesení vlády vyjmenovává). Tímto a související změnou Statutu vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva²⁵ byla o tuto agendu rozšířena působnost Kanceláře vládního zmocněnce, která dosud vyřizovala pouze stížnosti podané k Soudu nebo individuální oznámení podané k Výboru OSN pro lidská práva (dále jen ‚Výbor‘).

V minulosti byla souběžně se zprávou o stavu vyřizování stížností překládána vládě také zpráva o vyřizování individuálních oznámení podaných k Výboru. Ve zprávě za rok 2015 bylo konstatováno, že Výbor v uvedeném roce podstatě uzavřel veškerá nerozhodnutá řízení o oznámeních, kterých proti České republice posuzoval do té doby celkem 62. V roce 2016 Výbor vládu vyzval, aby zaujala stanovisko k oznámení *Malinovsky a ostatní proti České republice*, zapsanému pod č. 2839/2016. S dříve vyřizovanými věcmi má jeden společný rys, a sice že je v něm napadána restituční podmínka státního občanství, a to pod úhlem článku 26 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen ‚Pakt‘) (který zakazuje diskriminaci) a nově také ve světle čl. 14 odst. 6 Paktu (který zaručuje právo na odškodnění v případě justičního omylu). Řízení o tomto oznámení dosud probíhá.

Kancelář vládního zmocněnce se v roce 2016 zabývala zpracováním stanoviska vlády k oznámení *Dzurková a ostatní proti České republice*, podanému k Výboru OSN pro odstranění diskriminace žen (CEDAW) a zapsanému pod č. 102/2016. Toto oznámení se opírá o řadu ustanovení Úmluvy OSN o odstranění všech forem diskriminace žen, konkrétně čl. 2 písm. b) a e) ve spojení s článkem 5, 10 písm. h) a čl. 16 odst. 1 písm. e), a věcně napadá skutečnost, že šestice oznamovatelek se nemohla domoci odškodnění za protiprávně provedenou sterilizaci, a chyběl jim tedy prostředek nápravy porušení zmíněné úmluvy. Řízení o uvedeném oznámení rovněž dosud probíhá.

Pro úplnost je třeba dodat, že se tato příloha nezabývá kolektivními stížnostmi na porušení Evropské sociální charty podanými k Evropskému výboru pro sociální práva, které byly v roce 2016 v jednoznačné gesci Ministerstva práce a sociálních věcí.

²⁵ Schváleného usnesením vlády ze dne 17. srpna 2009 č. 1024.

PŘÍLOHA Č. 6: KANCELÁŘ VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE

V roce 2016 v kanceláři vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, která je součástí Ministerstva spravedlnosti (viz ustanovení § 11 odst. 5 zákona č. 2/1969 Sb., ve znění zejména zákona č. 135/1996 Sb.) a jejíž postavení a činnost se dále řídí zejména zákonem č. 186/2011 Sb., o poskytování součinnosti pro účely řízení před některými mezinárodními soudy a jinými mezinárodními kontrolními orgány, a Statutem vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, schváleným usnesením vlády ze dne 17. srpna 2009 č. 1024, působili:

JUDr. Vít Alexander Schorm	vládní zmocněnec	
Mgr. Petr Konůpka	zástupce vládního zmocněnce	
Mgr. Kristýna Benešová	vrchní ministerský rada	do 31. prosince 2016
Ing. Bc. Ota Hlinomaz, LL.M.	vrchní ministerský rada	
Mgr. Eliška Hodysová	vrchní ministerský rada	od 19. listopadu 2016
Mgr. Viktor Kundrák, E.MA	vrchní ministerský rada	
JUDr. Jana Martinková, Ph.D.	vrchní ministerský rada	do 14. srpna 2016
Mgr. Eva Petrová	vrchní ministerský rada	
Mgr. Vladimír Pysk, LL.M.	vrchní ministerský rada	

Kancelář vládního zmocněnce sídlí na adrese Na Děkance 3, Praha 2. Lze ji kontaktovat:

- telefonicky na čísle 221 997 437,
- telefaxem na čísle 221 997 445 a
- elektronickou poštou na adrese kvz@msp.justice.cz.

OBSAH

ÚVOD	3
I. NALÉZACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ.....	6
1.1. ROZHODNUTÍ SOUDU O STÍŽNOSTECH PROTI ČESKÉ REPUBLICE.....	6
1.1.1. ODSUZUJÍCÍ ROZSUDKY	6
1.1.2. ROZSUDKY O NEPORUŠENÍ ÚMLUVY A ROZHODNUTÍ O NEPŘIJATELNOSTI.....	7
1.1.2.1. Rozsudky o neporušení Úmluvy	7
1.1.2.2. Rozhodnutí o odmítnutí stížností	7
1.1.3. STÍŽNOSTI, O NICHŽ BYLO ŘÍZENÍ ZASTAVENO.....	8
1.1.3.1. Smírně urovnané případy.....	8
1.1.3.2. Případy uzavřené jednostranným prohlášením vlády	9
1.1.3.3. Stížnosti vzaté zpět.....	9
1.2. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI A DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM	9
1.2.1. NOVĚ OZNÁMENÉ STÍŽNOSTI.....	9
1.2.2. DALŠÍ AKTIVITY V ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM	10
1.2.2.1. Další zpracovávaná stanoviska ke stížnostem proti České republice	10
1.2.2.2. Realizace předběžných opatření	11
1.2.2.3. Ústní jednání před Soudem.....	12
1.2.2.4. Aktivity související se stížnostmi proti třetím zemím	12
II. VYKONÁVACÍ ČÁST AGENDY STÍŽNOSTÍ.....	13
2.1. VĚCI, V NICHŽ BYL DOHLED NAD VÝKONEM UZAVŘEN	13
2.2. INDIVIDUÁLNÍ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ.....	13
2.2.1. OBNOVA ŘÍZENÍ U ÚSTAVNÍHO SOUDU.....	13
2.2.2. ANALÝZA POTŘEBY A MOŽNOSTI DALŠÍCH INDIVIDUÁLNÍCH OPATŘENÍ	14
2.3. OBECNÁ OPATŘENÍ K NÁPRAVĚ	14
2.3.1. PŘÍPADY S TRVAJÍCÍ POTŘEBOU PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ.....	14
2.3.1.1. Vzdělávání romských dětí osm let po rozsudku velkého senátu.....	15
2.3.1.2. Další rozsudky, u nichž přetrvává potřeba přijmout obecná opatření k nápravě	15
2.3.1.2. Další rozsudky poukazující na vhodnost přijetí určitých obecných opatření	17
2.3.2. PŘÍPADY BEZ TRVAJÍCÍ POTŘEBY PŘIJETÍ OBECNÝCH OPATŘENÍ	17
DOSLOV.....	19
Zaprvé. Soud v perspektivě změn systému Úmluvy.....	19
Zadruhé. Česká republika v systému Úmluvy.....	20
Zatřetí. Posílení vnitrostátního provádění Úmluvy v České republice	21
PŘÍLOHA Č. 1: ANOTACE ODSUZUJÍCÍCH ROZSUDKŮ	23
Rozsudek ze dne 13. října 2016 ve věci č. 62507/12 – <i>Červenka proti České republice</i>	23
Rozsudek ze dne 15. prosince 2016 ve věci č. 15275/11 a 76058/12 – <i>Collaredo Mannsfeld proti České republice</i>	25
PŘÍLOHA Č. 2: ANOTACE ZAMÍTAVÝCH ROZSUDKŮ NEBO ODMÍTAVÝCH ROZHODNUTÍ....	28
Rozhodnutí ze dne 8. prosince 2015 ve věci č. 54737/13 – <i>Tykvová proti České republice</i>	28
Rozsudek ze dne 14. ledna 2016 ve věci č. 21381/11 – <i>Duong proti České republice</i>	29

Rozsudek ze dne 14. ledna 2016 ve věci č. 52028/13 – <i>Maslák a Michálková proti České republice</i>	31
Rozhodnutí ze dne 23. února 2016 ve věci č. 64523/12 – <i>Ledvina proti České republice</i>	34
Rozhodnutí ze dne 23. února 2016 ve věci č. 65008/13 – <i>SLOT Group, a. s. proti České republice</i>	36
Rozhodnutí ze dne 23. února 2016 ve věci č. 62565/14 – <i>Hrazdára proti České republice</i>	37
Rozhodnutí ze dne 31. května 2016 ve věci č. 34827/11 – <i>Meissner a ostatní proti České republice</i>	38
Rozhodnutí ze dne 31. května 2016 ve věci č. 24654/12 – <i>Štulíř a ostatní proti České republice</i>	40
Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 30. srpna 2016 ve věci č. 4835/12 – <i>Sedlák proti České republice</i>	41
Rozhodnutí ze dne 13. září 2016 ve věci č. 22796/16 – <i>Amade proti České republice</i>	42
Rozhodnutí ze dne 4. října 2016 ve věci č. 55392/14 – <i>Adylova a Senese proti České republice</i>	44
Rozsudek ze dne 15. listopadu 2016 ve věci č. 28859/11 a 28473/12 – <i>Dubská a Krejzová proti České republice</i>	45
Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. listopadu 2016 ve věci č. 60439/12 a 73999/12 – <i>Žirovnický proti České republice</i>	48
PŘÍLOHA Č. 3: ANOTACE ROZSUDKŮ VE VĚCÍCH, V NICHŽ VLÁDA VYSTUPOVALA JAKO VEDLEJŠÍ ÚČASTNÍK	52
Rozsudek ze dne 17. května 2016 ve věcech č. 42461/13 a 44357/13 – <i>Karácsony a ostatní proti Maďarsku</i>	52
Rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2016 ve věcech č. 24130/11 a 29758/11 – <i>A a B proti Norsku</i> ...	54
PŘÍLOHA Č. 4: METODIKA ZPRACOVÁNÍ STATISTIKY AGENDY STÍŽNOSTÍ.....	58
PŘÍLOHA Č. 5: ZPRÁVA O VYŘIZOVÁNÍ INDIVIDUÁLNÍCH OZNÁMENÍ PODANÝCH KE SMLUVNÍM ORGÁNŮM OSN	59
PŘÍLOHA Č. 6: KANCELÁŘ VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE	60
OBSAH.....	61